

EPIFIANIA

m a r t i e - a p r i l i e 1 9 9 8

EDITATĂ DE MĂNĂSTIREA "SFÂNTUL IOAN BOTEZĂTORUL" - ALBA IULIA ANUL III NR. 2

"Înainte de venirea Mântuitorului Hristos în lumea noastră, noi oamenii nu cunoșteam decât moartea; iar moartea ne cunoștea pe noi. Tot ce era omenesc era impregnat de moarte, robit și învins de ea. Moartea era mai aproape de noi decât ființa noastră și mai reală decât noi înșine; mai puternică, incomparabil mai puternică decât oricare om în parte și decât toți oamenii laolaltă. Pământul era o înfricoșătoare închisoare a morții, iar noi niște neputincioși prizonieri și deținuți ai ei (vezi Evr 2, 14-15). Numai prin venirea Dumnezeului-om Hristos *viața s-a arătat*; ni s-a arătat *viața cea veșnică* nouă muritorilor celor deznădăjduiți, sclavi nefericiți ai morții (vezi I In 1,1-2). Această viață veșnică *am văzut-o cu ochii noștri și mâinile noastre au pipăit-o*; pe aceasta noi, creștinii, *o mărturisim și o vestim* tuturor (I In 1,1-2). Fiindcă trăind în comuniune cu Mântuitorul Hristos, noi trăim deja încă aici pe pământ *viața veșnică* (vezi I In 1-3). Știm din experiență personală că Iisus Hristos este *adevăratul Dumnezeu și viața veșnică* (I In 5,11)".
(Arhim. Iustin Popovici, *Omul și Dumnezeul-om*, Editura Deisis, Sibiu, 1997, p. 95)

ÎNVIERE MOARTE ȘI

În acest număr semnează:

Arhiepiscopul Bartolomeu (Cluj Napoca) - pg. 3

Arhimandritul Teofil (Sâmbăta de Sus) - pg. 8

Pr. Prof. Dr. Constantin Galeriu - pg. 4, 5

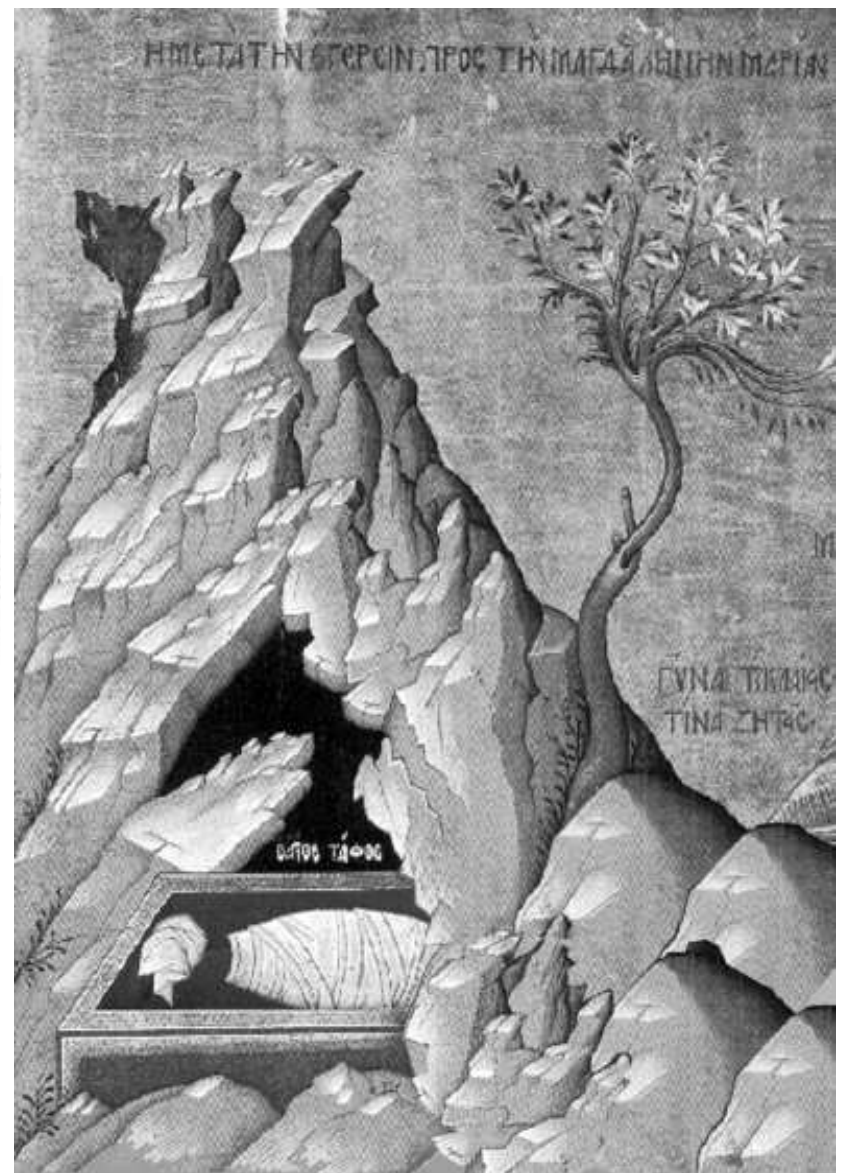
Pr. Prof. Dr. Ioan Ică - pg. 6

Arhidiacon. Conf. Dr. Dorin Oancea - pg. 7

ARGUMENT

Pentru creștinism - și în general pentru orice spiritualitate -, gândul la moarte este temelia aspirației omului spre veșnicie. "Moartea, de-o va avea omul în minte, nemurire este; iar neavând-o în minte, moarte îi este" (Sf. Antonie cel Mare). Dar, continuă Sfântul, "nu de moarte trebuie să ne temem, ci de pierderea sufletului", adică de moartea sufletească de care Dumnezeu ne-a prevenit dintru început prin Adam. Sub semnul căderii acestuia, amplificată apoi în cursul istoriei până în epoca noastră, omul și-a născut o personalitate în afara lui Dumnezeu, creându-și astfel singur propria moarte. Opuându-se teocentrismului și mutând centrul preocupărilor sale în formarea unei asemenea personalități, umanismul modern va merge atât de departe, încât va ajunge în mod fatal la nihilism, care poate fi definit ca iad al acestei personalități. În toate vremurile, ori de câte ori omul n-a ținut seama de scopul pentru care a fost creat și nu și-a supus ființa sa lui Dumnezeu, a avut experiența morții sufletești, a morții față de Dumnezeu. Creștinismul, mai ales prin forma sa monahală, propovăduiește o altfel de moarte a omului, față de păcat, identică cu nimicirea personalității străine de Dumnezeu, clădite pe minciună, din ambiții deșarte, din visele sale sau ale altora, pentru a se putea zidi din nou și a crește în Dumnezeu. Hristos Însuși va oferi spre dărâmare, o dată cu trupul Său, templul cel vechi al personalității Sale mesianice, ridicat în concepția poporului ales. "Până ce nu mă voi fi dărâmat întru totul, nu voi fi în stare să mă zidesc", mărturisește astăzi Arhimandritul Vasilios Gondikakis, exprimând sensul vieții ascetice. Pe de altă parte, prin moartea corect asumată, gândul la viața veșnică se concentrează într-un singur punct: judecata. Căci "rânduit este oamenilor să moară o singură dată și să meargă la judecată" (Evr 9, 27). Aceasta ne pune neconținut înaintea lui Dumnezeu, dar ne și statornicește în rostul nostru, în datorii noastre din această lume, ca o pregătire pentru veșnicie prin împlinirea poruncilor. Căci moartea are puterea de a crea o ierarhie a valorilor după durabilitatea și capacitatea lor de a ne proiecta în veșnicie. Ea ne eliberează de ceea ce este trecător în fiecare lucru din lume, ajutându-ne să cunoaștem temeiurile creației lor. Prin urmare, pentru creștin și mai ales pentru monah, crucea, smerenia, moartea sunt egale cu învierea, sunt începutul veșniciei. De aceea monahul devine mormânt al învierii: din momentul călugăriei, el poartă haina cernită, sub care se ascunde însă luminata cămașă a Botezului înnoită în noaptea morții și învierii sale. El, împlinind de altfel vocația oricărui creștin, este un martor al lui Hristos cel Înviat, un martor al vieții veșnice.

Iată câteva argumente pentru "gândul morții", pentru ca acesta să nu rămână o simplă meditație intelectuală, ci să rodească o viață întru moarte. Se descoperă astfel sensul Crucii, a cărei povară peste fire ne cufundă în adâncurile Duhului. E singura cale spre învierea cu Hristos și în Hristos.

Ca un purtător de viață,
ca un mai înfrumusețat decât raiul cu adevărat
și mai luminat decât orice cămară împărătească
s-a arătat,
Hristoase,
mormântul Tău,
izvorul învierii noastre.

(tropar de la Rânduiala Ceasurilor Sfințelor Paști)

întemeieri

La Nicula, dealul ascunde minunea și pădurea miracolele. La Nicula, minunea strălucește a nemurire, iar miracolele rămân înscrise de-a pururi în pământul locului. La Nicula, zămbetele izvorăsc din lumina care înconjoară icoana, iar tristețile se transformă în bucurii la "umbra" ei.

În fond, Nicula este o minune, Nicula este o icoană.

La 1326 (prima atestare documentară), Nicula era o pădure, pădurea în care poate s-a născut muzicatul Nicolae, cel care împutumă numele său așezării, iar până în 1552 nici un izvor nu atestă așezarea monahală existentă pe unul din dealurile satului. În 1659 este înființat așezământ monahal, ci și școală la care învățau copiii din satele din împrejurul mănăstirii, călugărilor revenindu-le meseria de dascăli. După 1694 Nicula avea să devină una din cele mai cunoscute așezări din Transilvania și respectiv din întreaga țară.

În 1694, icoana, "fereastră spre absolut", a deschis omului pleoapa închisă a lemnului pentru a arăta că este "serisul lui Dumnezeu". În 1694, mâinile obsesate de plug ale nuculenilor strângeau în batiste lacrimile Maicii Domnului care și-au găsit izvor în Nicula.

Mănăstirea NICULA

Vestea minunii s-a răspândit cu o repeziune uimitoare, iar la 14 zile după începutul lăcrimării, însuși groful Sigismund Corniș din Benediug (mai târziu guvernator al Transilvaniei) se afla la Nicula pentru a vedea și el minunea. S-a întocmit un proces verbal în care s-a consemnat că de la 15 februarie la 12 martie 1694, icoana Maicii Domnului a lăcrimat zi și noapte, cu puține întreruperi. Cele consemnate în procesul verbal au fost întărite cu jurământ de semnatarii lui. La scurt timp, groful Corniș se hotărăște să mute icoana în capela sa particulară din castelul de la Benediug, lucru pe care, de altfel, îl face la 12 aprilie 1694. Cei mai întristați de această mutare au fost sătenii din Nicula care, pentru a-și câștiga icoana, au făcut presiuni asupra grofului, pricina lor ajungând la curtea imperială de la Viena. Împăratul hotărăște ca icoana să fie așezată într-o biserică ridicată pe hotarul satului, unde credincioșii de pretutindeni să o poată venera. Urmarea acestei hotărâri a fost așezarea icoanei făcătoare de minuni în biserică existentă deja, biserică mănăstirii, în duminica de după Crăciunul anului 1695. Pe locul bisericii vechi existente la 1552, între anii 1700-1712, la insistențele soției lui Corniș se construiește o altă biserică cu hramul "Sfânta Treime", care durează până la 1973, când arde în urma unui incendiu de mari proporții, însă va fi înlocuită cu o biserică tot de lemn, datând din sec. XVIII. Până la 1884, icoana a rămas în biserică cea veche, la această dată fiind mutată în biserică cea mare, unde rămâne până la 1948.

La 1948, când Biserica Greco-Catolică revine în sânul Bisericii Ortodoxe, călugării greco-catolici au ascuns icoana la țaranul Chezan Vasile care a zidit-o într-un perete al casei. Aici a stat ascunsă până la 1964 când, descoperită fiind, a fost dusă în capela Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, unde a rămas până în 1991. În acest an, icoana a fost încredințată Muzeului de Istorie al Transilvaniei spre restaurare. După

Părinte Vasile Flueraș, actualmente ecleziarh al Catedralei Arhiepiscopale și exarh al mănăstirilor din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului. Deosebita înclinare spre liniște și rugăciune a starețului aduce în mănăstire un număr relativ

Icoana Maicii Domnului Făcătoare de minuni - Mănăstirea Nicula

Mănăstirea Nicula - biserica mare și altarul de vară

Icoana a fost pictată de preotul Luca din Iclod la 1681, iar în biserică satului a fost adusă prin dania făcută de Ioan Cupșa care a plătit pentru ea "10 fonți de miere de stup și doi cași". La 15 februarie 1694, un grup de ofițeri din regimentul de cavalerie "Hohenzollern" au intrat în biserică satului pentru a se închina și au constatat cu surprindere că Maica Domnului din icoană plânge. Aceștia au anunțat preotul satului, Mihaiu, care auzind cele întâmplate, a alergat la biserică împreună cu soldații și sătenii din apropiere.

restaurare, la 24 martie 1992, icoana a plecat spre Mănăstirea Nicula, unde a fost rease-zată la locul ei de pe catapeteasma bisericii. În jurul acestei icoane s-a desfășurat întreaga viață duhovnicească a Mănăstirii. Icoana a fost puterea și speranța oamenilor peste veacuri, a fost păstrătoarea tradițiilor și a văzut lacrimile celor care i-au sărutat și mângâiat mâinile.

Biserica mare a mănăstirii va fi construită în perioada 1875-1879. Iconostasul a fost sculptat în lemn de tei de S. Keresteșiu din Tășnad, având în centru icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului; prin forma lui solară, iconostasul este unicat și

de o rară frumusețe. Casa veche și paraclisul au fost construite între 1913-1920, iar casa nouă între 1978-1989, când a fost sfințită, împreună cu noul paraclis "Sf. Nicolae", de IPS Teofil Herineanu.

După 1948, sub toiașul starețului Serafim Măciucă, mănăstirea cunoaște o reînviere din toate punctele de vedere. Părintele Serafim fiind un foarte bun chivernisitor. Continuă Părintele Cleopa Nanu vreme de peste 20 de ani, cu frumoase realizări. În 1991 este așezat stareț al Mănăstirii Nicula P. C.

mare de tineri dornici să îmbrățișeze monahismul, lucrul acesta ducând la revigorarea vieții spirituale. În perioada februarie 1994 - mai 1996, stareț al mănăstirii a fost P. C. Părinte Vemamin Pop, care și-a propus să facă mănăstirea un locaș model pentru vremurile de astăzi. După o nouă perioadă de încercare, în decembrie 1996 este numit stareț P. C. Părinte Visarion Pașca, absolvent al Facultății de Teologie din Sibiu. Sub purtarea de grijă a Sfinției sale, mănăstirea cunoaște un nou elan duhovnicesc și totodată valul înnoirilor exterioare, între planurile sale aflându-se ridicarea unei noi case monahale și restaurarea bisericii mari.

Trebuie menționată școala de pictură pe sticlă de la Nicula, al cărei început se identifică aproape cu miracolul plângerii icoanei. Reprezentantul acestei școli a rămas Arhidiaconul Ilarion Mureșanu, care a continuat tradiția, sporindu-i faima prin expoziții naționale și internaționale, confirmând părerea specialiștilor că în Nicula s-a născut pictura pe sticlă la noi, fiind la un moment dat centrul cel mai important al acestui meșteșug în România.

La Nicula, fiecare lacrimă e o icoană și fiecare icoană e un gând, fiecare gând e un om și fiecare om e un pictor.

La Nicula se pictează minunea, miracolul, pentru că Nicula e minune și e icoană!

Ieron. Dumitru
Mănăstirea Nicula

hramuri in lunile

MAI ȘI IUNIE

8 mai, Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan: Mân. Rarău (Crucea-Suceava), Mân. "Sf. Ioan Evanghelistul" (Dobric-Bistrița Năsăud), Mân. Prislop (Silvașu de Sus-Hunedoara);

21 mai, Sfinții Împărați Constantin și Elena: Mân. Hurez (Horezu-Vâlcea), Schitul Crasna (Schinlești-Prahova), Schitul Miron (Unirea-Constanța), Schitul "Sf. Împărați Constantin și Elena" (Budești-Maramureș);

28 mai, Înălțarea Domnului: Mân. Saon (Niculișel-Tulcea), Mân. Neamț (Vânători-Neamț), Schitul Mestecăniș (Iacobeni-Suceava), Mân. "Înălțarea Domnului" (Zemeș-Bacău), Mân. "Înălțarea Domnului" (Muntele Rece-Chiș);

7 iunie, Pogorârea Sfântului Duh: Mân. Dobrovăț (Dobrovăț-Iași), Mân. Agafon (Curtești-Botoșani), Mân. Dragomirna (Mitocu Dragomirnei-Suceava), Mân. Cotumba (Agăș-Bacău), Mân. Cocos (Niculișel-Tulcea);

8 iunie, Sfânta Treime: Mân. Pasărea (Brănești-Ilfov), Mân. Văleni (Sălătrucu-Argeș), Mân. Sămurcășești (Ciorogârla-Ilfov), Mân. Trivale (Pitești-Argeș), Mân. Sinaia (Sinaia-Prahova), Mân. Rătești (Berca-Buzău), Mân. Cheia (Măneciu-Prahova), Mân. Podu

Bulgarului (Coțatcu-Buzău), Mân. Buciumeni (Buciumeni-Galați), Mân. Cotești (Cotești-Vrancea), Mân. Eroii Neamului (Gurand-Botoșani), Mân. Bogdana (Ștefan cel Mare-Bacău), Mân. "Sfânta Treime" (Olat-Sibiu), Mân. Feleac (Feleac-Chiș), Mân. Breaza (Suciu de Sus-Maramureș), Schitul Făgețel (Frumoasa-Harghita), Mân. "Sfânta Treime" (Turceni-Gorj), Mân. Strehaia (Strehaia-Mehedinți), Mân. Vișina (Bumbăști-Gorj), Mân. Cozia (Călimănești-Vâlcea), Mân. Surpatele (Frâncești-Vâlcea), Schitul Crișeior (Crișeior-Hunedoara);

14 iunie, Duminica Tuturor Sfinților: Mân. Antim (București), Mân. Poiana Mărului (Jitia de Jos-Vrancea), Mân. Tarcău (Tarcău-Neamț), Mân. "Duminica Tuturor Sfinților" (Craiova), Schitul Bucium (Iași), Schitul de la Biserica Cetății Colț (Râu de Mori-Hunedoara);

24 iunie, Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul: Mân. Plumbuita (București), Mân. Măxineni (Măxineni-Brăila), Mân. "Sf. Ioan Botezătorul" (Alba Iulia), Mân. Frăsinei (Muereasca-Vâlcea);

29 iunie, Sfinții Apostoli Petru și Pavel: Mân. Peștera Ialomitei (Peștera Ialomitei-Dâmbovița), Mân. Ciolanu (Tisău-Buzău), Mân. Sihuștru (Ploșcuțeni-Vrancea), Mân. Cetățuia (Iași), Mân. Golia (Iași), Mân. "Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (Huși-Vaslui), Mân. Cârțișoara (Cârțișoara-Sibiu), Mân. "Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (Rebra Parva-Bistrița Năsăud), Mân. Râmeț (Râmeț-Alba Iulia), Mân. Cergău Mic (Cergău-Alba), Mân. Bixad (Bixad-Satu Mare), Mân. Bărsana (Bărsana-Maramureș), Mân. "Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (Stâna de Vale-Bihor), Mân. Bogăltin (Cornereva-Caraș Severin), Schitul Coșna (Dorna Candrenilor-Suceava).

EPIFANIA

Revista apare cu binecuvântarea
Prea Sfințitului Andrei, Episcop de Alba Iulia

REDACȚIA

Protos. Ioan Cojanu, Fratele Grigore Moș,
Fratele Ioan Fărcaș, Preot Nicolae Ignat,
Ing. Stelian Corbuț, Maria-Elena Ganciu,
Rasof. Filoteia Tatu.

Adresa redacției:

Mănăstirea "Sfântul Ioan Botezătorul"
Str. Francisca nr.1Alba Iulia 2500 Tel. 058/820150
C.P. 12, Of. Alba Iulia

Tiparul executat la "Imprimeriile Unirea Pres"
Alba Iulia, Str. Decebal nr. 27, Tel. 058/812126

Revista apare o dată la două luni. Abonamentele
se pot face prin mandat postal pe adresa redacției.
Costul unui abonament anual este de 9000 lei.

Arhiepiscopul Bartolomeu

“Către Înviere nu există alt drum decât prin Cruce”

Prin alegerea sa ca arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului, IPS Bartolomeu Anania, continuând o cale începută o dată cu intrarea sa în monahism, a echivalat demnitățile arhierescă și smerenia celui pus să slujească lui Dumnezeu și oamenilor. Însotit de puterea Crucii pe care a propovăduit-o neîncetat prin viața și prin scrierile sale, Arhiepiscopul Bartolomeu a avut de înfruntat, pe lângă toate încercările inerente celui care și-a dăruit viața lui Dumnezeu, și prigoana comunistă anticreștină, situându-se astfel în rândul mărturisitorilor Ortodoxiei. Astăzi, cu înfățișare și suflet de “bătrân frumos” (călugăr), Arhiepiscopul Bartolomeu nu conține să se pregătească și să-și pregătească credincioșii ca prin asumarea Crucii să ajungă la trăirea Învierii.

Iubiți credincioși¹, de ce a trebuit ca Domnul Iisus să moară pe Cruce?:

Nu pentru că așa au vrut iudeii, nu pentru că așa a hotărât Pilat, ci pentru că așa a vrut El.

Cam pe la mijlocul propovăduirii Sale, propovăduire care, după cum știm, a durat aproximativ trei ani și jumătate, iudeii se hotărâseră să isprăvească cu omul pe care ei îl credeau un intrus în propria lor religie, cu omul despre care ei credeau că este venit să le strice legile, rânduielile și comoditatea morală în care se instalaseră. Ajunseseră chiar să facă planuri amănunțite, despre cum anume să-L aresteze, unde anume să-L ducă și cum anume să-L omoare, dar în așa fel încât totul să fie ferit de ochii mulțimilor, întrucât acest Iisus avea o mare autoritate în popor și era foarte mult iubit de imensa mulțime a poporenilor. Prilejurile n-au lipsit, puteau fi săvârșite cu orice fel de moarte. Cea mai la îndemână le-ar fi fost aceea a uciderii cu pietre, care era familiară, prescrisă și de lege, așa cum au făcut-o la scurtă vreme după aceea, cu Întâiul Mucenic și Arhidiacon Ștefan: îl scoteau pe cel osândit afară din cetate și toți cei de față luau câte o piatră și aruncau în el până ce îl omorau. Nimic mai simplu deci, decât să pună la cale o învălmășeală, o răscoală oarecare; acuzat de răzmeriță, puteau să-l lichideze în felul tradițional în care obișnuiau să-și lichideze dușmanii. Ar fi putut să-L sugrume, ar fi putut să-L înjunghie, ar fi putut să termine cu El în orice alt chip prin care un om poate fi ucis. Domnul Iisus știa de toate acestea și, de fiecare dată, S-a ferit. Când simțea că cercul este mult mai aproape, izbutea să Se strecoare prin mulțime și Se făcea nevăzut, mergând în loc ascuns unde Se ruga. Reapărea, la o vreme, în altă parte.

Chiar cu puțină vreme înainte de arestarea Sa propriu-zisă, iudeii se sfătuiseră să-L omoare, în urma cărui fapt Iisus a plecat în Galileea. Acolo a auzit de moartea prietenului său Lazăr și a hotărât să meargă în Betania, care se găsea în Iudeea, aproape de Ierusalim, iar ucenicii Săi L-au sfătuit, oarecum muștrându-L: “Învățătorule, mai adineauri, mai ieri-alaltăieri căutau iudeii să Te omoare și Tu vrei să Te duci în mijlocul lor?”². Iar Iisus S-a dus, l-a înviat pe Lazăr și, cu această minune, mai rău i-a întărit pe adversarii Săi, pe fariseii, pe cărturarii și pe îndârjiții poporului, care de data aceasta au hotărât să nu-L mai ierte, cu atât mai mult, cu cât Iisus a i-a făcut intrarea triumfală în Ierusalim, fiind aclamat de toată mulțimea, asemenea unui rege. Mulțimea mai voise altădată să-L proclame rege, văzând în El un conducător cu puteri neobișnuite, dar și de data aceea Iisus S-a strecurat, făcându-Se nevăzut.

Așadar, iudeii care hotărâseră să-L omoare puteau să-L ucidă în orice alt chip și-n momente foarte prielnice; totuși, Iisus nu dorea asta. El a vrut să meargă spre Cruce; a fost singurul Său drum pe care a i-a propus. Trebuia să ajungă acolo; și aceasta, pentru o rațiune supremă.

Ce spusese despre El Sfântul Ioan Botezătorul atunci când tânărul de 30 de ani apăruse în apropierea Iordanului? “Iată, Mielul lui Dumnezeu Cel Ce ridică păcatul lumii!”³ Cum, adică, ridică păcatul, șterge păcatul, iartă păcatul, Cel Ce ridică sau înalță păcatul lumii? Ceva mai târziu, Iisus avea să le spună ucenicilor Săi: “Iar când Fiul Omului Se va înalța, atunci veți pricepe”⁴. Dar acest verb a se înalța nu se referea la Înălțarea Sa la cer, care avea să se întâmple după Înviere; nu avea să se refere nici la Învierea Sa cea de a treia zi; avea să se refere la înălțarea Sa pe Cruce: “Iată, Mielul lui Dumnezeu Cel Ce ridică (Cel Ce înalță) păcatul lumii!”⁵.

El pentru aceasta venise în lume: să ia asupra Sa păcatul nostru, al tuturor, pe care-l moșteneam de la nefericiții noștri strămoși, Adam și Eva. El, nevinovat ca un miel, El, Cel fără de păcat, a venit în lume să ia asupra Sa păcatul nostru. Și ce să

facă cu el?: Să-l răstignească pe Cruce și să-l bată în cuie, să-l țintuiască, să nu se mai miște de acolo, să-l facă una cu lemnul și una cu pământul. Și dacă a i-a luat asupra Sa păcatul nostru, cu acest păcat în spinare trebuia El să meargă spre Cruce. Pentru că nu putea să răstignească păcatul nostru nici prin sabie, nici prin spânzurătoare, nici prin piatră, ci numai prin piroane care să-I străbată trupul.

Crucea era instrumentul de tortură și ucidere pe care-l inventaseră romanii, dar pe care, din când în când, îl practicau și iudeii. Cel ucis pe cruce trebuia să fie un mare vinovat, un mare tâlhar, ucigător de oameni sau trădător de patrie. Moartea pe cruce era ceea ce avea să fie spânzurătoarea mai târziu, moartea rușinoasă, moartea infamantă. Pe lângă acest fapt, ea era foarte crudă, incomparabil mai crudă decât aceea prin sabie sau prin spânzurătoare sau chiar decât aceea a uciderii cu pietre. Un lapidat era practic isprăvit într-un număr de minute. Agonia celui răstignit pe cruce dura câteva ore. Țintuit în palme și-n picioare, el se zvârcolea în dureri, slăbea încetul cu încetul prin pierderea de sânge și intra, în cele din urmă, în septicemie, adică într-o infecție generală a trupului, a sângelui, prin faptul că rugina de pe piroanele pe care le făceau fierarii se infiltra în sânge și-n plasmă și invadea trupul. Moartea era groaznică, și o știm din Sfintele Evanghelii că groaznică a fost și pentru Domnul Iisus. Înainte de a-Și da duhul, a strigat cu glas mare, adică a țipat, a urlat...

În icoană noi Îl vedem mort, liniștit, cu capul în jos, cu ochii închiși, în momentul final, după ce Și-a dat duhul. Dar trebuie să ni-L imaginăm cu adevărat în ceasurile care au precedat acest moment și în care S-a zbatut în toată durerea în care se poate zbate un trup omenesc, pentru că omenesc era trupul pe care a i-l luase din Fecioara Maria.

A vrut Domnul să Se înalțe pentru noi pe Cruce, pentru ca să ne îmbrățișeze pe noi prin Cruce. Să vă mai uitați, încă o dată și încă o dată, la Sfânta Cruce (pe care, de altfel, o sărbătorim astăzi, la mijlocul Postului) și să vedeți brațele deschise ale Mielului Care S-a ridicat pe ea pentru ca să ne îmbrățișeze pe noi și să ne ierte. Este ipostaza extraordinară a lui Dumnezeu Care admite să devină om, admite ca El, nevinovatul, să ia asupra Sa povara păcatelor noastre pentru ca să ne elibereze pe noi de această povară, să ne mântuiască (mântuire înseamnă eliberare, salvare) și să ne arate nouă, nepricepuților, că așa cum El a i-a purtat Crucea pentru noi, și noi suntem obligați să purtăm crucea nu numai pentru noi, dar și pentru El.

“Cel ce vrea să vină după Mine”, a rostit El, “să se lepede de sine, să-și ia crucea sa și să-Mi urmeze Mie”⁶. Mai întâi, lepădarea de tine însuși: să nu mai fii egoist și nici egocentric; aceasta înseamnă a te lepăda de tine. Nu înseamnă să renunți la propriul tău eu, nu înseamnă renunțarea la propria ta personalitate sau la propria ta demnitate, ci doar la egoismul din tine. Pentru că din acest egoism izvorăsc toate relele din lume. Din faptul că întotdeauna te socotești pe tine mai bun decât alții, mai înțelept, mai învățat, mai îndreptățit la laudele oamenilor și la bunurile acestui pământ. De aceea, din acest egoism și din această egolatrie pornesc cele mai multe din relele lumii, rele care ajung să stăpânească chiar conducători de popoare, învăluți în ceea ce savanții numesc paranoia. A te lepăda de tine înseamnă să renunți la egolatria ta, la cultivarea eului tău de către tine însuși. Lasă-i pe alții să vadă cât ești de bun! Lasă-i pe alții să vadă cât ești de înțelept, de învățat și de milostiv! Tu luptă împotriva egocentrismului tău printr-o singură armă supremă, care este smerenia.

Crucea Domnului are două brațe: unul vertical și unul orizontal. Dacă vreti, împărțită-n patru: două orizontale și două verticale. Verticalitatea Crucii prin bratul ei inferior, prin piciorul Crucii care de obicei este înfipt în pământ, este smerenia noastră, facultatea de a ne umili, facultatea de a recunoaște că suntem păcătoși, că niciodată nu suntem vrednici de mila și bunătațea lui Dumnezeu. Oare Domnul nu S-a smerit pentru noi? Și, Doamne, ce smerenie! Pentru că Crucea însăși a fost precedată de o judecată nedreaptă, de defăimări, de insulte, de palme peste obraji, de scuipări pe față, de biciuire la stâlp în văzul tuturor, de cunună de spini. Ce preludiu extraordinar! Ce preludiu al suferinței, pentru ca să se ajungă la Cruce! Iar noi, noi ne înspăimântăm la gândul că renunțăm din când în când la vreo plăcere lumească! Ne îngrijorăm de faptul că trebuie să postim două-trei zile, o săptămână. Ne îngrijorăm de faptul că trebuie să ne depozedăm pe noi înșine de o oarecare bucurie, pentru ca să ajutăm un sărac care are mai mare nevoie decât noi! Ne îngrijorăm și tremurăm când vedem că un altul este

mai bun decât noi și că noi am fi rămas în urmă! Atât suntem de lipsiți de smerenie – și fără să învățăm nimic din smerenia Domnului Iisus, Care, știind că este Dumnezeu și știind că este Creatorul omului, S-a lăsat batjocorit și răstignit de propria Sa creație. Cu bună știință și cu bună voie! De aceea, corect este să spunem în Simbolul Credinței nu “a fost răstignit pentru noi”, ci “S-a răstignit pentru noi”, pentru că, în ciuda faptului că a fost răstignit de către călăii Săi, ei au făcut-o cu voia Lui. De aceea spuneam la început că a trebuit să moară pe Cruce nu pentru că așa au vrut iudeii sau romanii, ci pentru că așa a vrut El. Așa hotărâse El, împreună cu Tatăl, încă înainte de a fi părăsit cerurile și înainte de a Se fi întrupat pe acest pământ.

Dacă realizăm în noi, iubiți credincioși, această smerenie a piciorului Crucii, numai așa vom ajunge să realizăm și bratul ei de deasupra, care este înălțarea noastră, și vom ajunge la adevărul cuvintelor spuse de Mântuitorul: “Cel ce se smerește pe sine, acela va fi înălțat”⁶. Smerenia este condiția esențială a înălțării; dacă realizăm aceste două virtuți, aceste două ipostaze pe verticalitatea Sfintei Crucii, atunci vom ajunge și la orizontalitatea ei: să fim în stare, asemenea lui Iisus, să ne deschidem brațele și să-i îmbrățișăm pe semenii noștri; să îmbrățișăm toată lumea, tot universul, și să spunem: “Doamne, cât de frumoase le-ai făcut Tu pe toate și cât de mic și de nerecunoscător sunt eu în fața acestor minuni”. Atunci când vei ajunge să spui asemenea lucruri, ești pe crucea ta și ești aproape de iubire. Aceasta, pentru tine, creștinul obișnuit. Există

A°ezarea Domnului în mormânt – miniatură armeană

însă și modalitatea excepțională a iubirii creștine, în care cineva se leapădă total de sine însuși și ia crucea totală asupra sa, cu păcatele lui personale, dar și obligându-se pe sine să se roage pentru păcatele altora. Aceștia sunt eremiții și sfinții, cei ce ating treapta desăvârșirii creștine. Dar, în viața obișnuită, oricine poate să-și ia crucea sa, realizând în sine smerenia, pe de o parte, și bucuria de a se ști înălțat prin smerenie, pe de altă parte, pentru ca astfel să poată îmbrățișa lumea.

Și mai e ceva. Vedeți dumneavoastră cum moartea pe Cruce a lui Iisus are un sens, acesta pe care am încercat eu să vi-l tâlcuiesc acum? Că moartea Sa pe Cruce nu este întâmplătoare și nu e doar rodul unui verdict legal, rostit de guvernatorul Pilat, ci poartă într-însa întreaga teologie a mântuirii noastre. Așa se întâmplă și cu crucea personală a fiecăruia din noi. A-ți purta crucea înseamnă, întotdeauna, a le acorda suferințelor tale un sens. Știi care este primejdia în care ne pot pune suferințele noastre? Aceea de a ne situa pe noi înșine în afara oricărei răspunderi și a oricărei vinovății. Zicem: sufăr din cauza semenului meu, sufăr din cauza mamei, a tatei, a copilului, a fratelui, a sorei, sufăr din cauza vecinului, a rudelor mele invidioase, sufăr din cauza profesorului sau a judecătorului nedrept, sufăr din cauza societății strămbălcătuie, sufăr din cauza stăpânirii, din cauza legilor, sufăr din pricina a orice pe lumea aceasta, și-mi vine să cred uneori că sufăr din cauza

(continuare din p. 3)

că Dumnezeu vrea să sufăr; oricine și orice, în afară de mine însumi! Care e consecința? A-l face pe altul vinovat de suferința ta înseamnă, practic, a-l urî. A-L face pe Dumnezeu vinovat de propria ta suferință înseamnă, practic, a-L urî pe Dumnezeu. A fi aruncat în ură și a trăi în ură înseamnă, practic, a trăi în iad. Dostoievski spunea prin gura unui personaj: "Iadul este puterea de a nu mai putea iubi". Atunci când arunci totul în spinarea altora, nu mai ești în stare să iubești, pentru că toți împrejurul tău sunt vinovați. Toți, în afară de tine! Mai există primejdia ca suferința omului, neexplicată și fără sens, să cadă sub incidența absurdului. Nimic nu poate fi mai tragic pentru viața unui om decât existența și viețuirea în absurd. Or, crucea e aceea care ne ajută să găsim un sens suferințelor noastre. Dacă sufăr, indiferent cum și indiferent când, și dacă în rugăciunea mea îmi spun: "Doamne, mulțumesc-Ți pentru această suferință pe care Tu mi-ai dat-o și pe care Tu mi-o îngădui, pentru ca printr-însa să-mi acopăr măcar o parte din păcatele mele; poate că-i mai bine, Doamne, să sufăr acum, decât ca pentru aceste păcate să sufăr în lumea cealaltă, atemporală, pentru cine știe cât, pentru veșnicie; și poate că este un har al Tău, pe care Tu mi-l dai, ca lacrima de acum să-mi răscumpere păcatele pe care le-am făcut sau pe acelea pe care urmează să le fac"... Dar dacă vei avea nesăbuința să spui: "Bine, dar ce păcate am făcut? sau: suferința mea este complet disproporționată față de păcatele pe care le-am săvârșit; păcatele mele sunt mărunte; Dumnezeu mi-a dat o suferință prea mare; unde este dreptatea?", tot Crucea te ajută să-ți șoptești: "Știe Dumnezeu ce vrea cu mine! Acum nu-nțeleg, pentru că eu sunt o biată făptură și am înțelegerea mărginită; dar nu se poate, știe Dumnezeu ce vrea cu mine, cu suferința mea, cu mahnirile mele, cu lacrimile mele, cu singurătatea mea!". Și vei vedea, mai curând sau mai târziu, că Sfânta Cruce a avut dreptate, că Dumnezeu a știut ce vrea. Așa cum a știut de la început ce vrea cu dreptul Iov, care a suferit fără să înțeleagă, și ce vrea Maica Domnului, care a suferit înțelegând.

Și pentru că veni vorba de Maica Domnului – și nu întâmplător –, mai priviți o dată, îndelung, la acea icoană care se numește Glicofiluza sau Dulcea Sărutare, în care Pruncul Iisus, ținut pe brațe de Maica Sa, îi înconjoară acesteia grumazul cu brațele și-și lipește obrazul Lui de obrazul ei, El uitându-se la mama Lui, ca orice copil care se uită la aceea care-l ocrotește, și uitați-vă la ochii Maicii Domnului: ea nu se uită la Prunc; ea ține Pruncul în brațe, dar se uită undeva, în depărtare, la o anume țintă. În limbajul nostru comun – neteologic, dar comun –, noi numim aceasta destin. Când o mamă obișnuită își ține copilul în brațe, ei îi place să privească de-a lungul destinului său, pe care-l vede înfloritor și fericit. Orice mamă se uită în destinul copilului ei, la capătul acestuia, și vede un lucru suprem: nunta. Maica Domnului se uită și ea în destinul Fiului său și vede Crucea. Crucea a fost nunta Domnului. Marele poet creștin Vasile Voiculescu are o poezie în care îi înfățișează pe Hristos și Crucea ca pe doi îndrăgostiți, ca pe doi logodnici; de îndată ce Iisus este pironit pe ea, își șoptesc unul altuia: "De când te aștept". Aceasta pentru că ea, Crucea, este dătătoare de Înviere; Domnul, după moarte, trebuia să ajungă la Înviere; or, *către Înviere nu există alt drum decât prin Cruce!*

Oare noi nu tindem către înviere? oare noi nu așteptăm învierea morților și viața veacului ce va să fie? Credem cumva că avem alt drum spre propria noastră înviere, în afară de cruce, de crucea pe care Domnul ne-a lăsat-o în credința noastră, în morala noastră și în închinarea noastră? Fiecare din noi ne-o purtăm, mai bine sau mai rău, cu mai mare sau mai puțină trudă.

Uneori ne ți poticnim. Dar, vă rog, să nu vă descurajați! Domnul Iisus Însuși, om fiind, ducându-și Crucea în spinare pe drumul Golgotei, S-a poticnit; ostenit, zdrobit în chinuri, a căzut sub propria Sa cruce. Atunci, din îndemnul soldaților romani, un om, anume Simon din Cirene, care se întorcea de la țarină, I-a luat el Crucea și I-a dus-o până sus, în vârf. Iată, dragii mei, că noi oamenii, prin acest Simon, L-am ajutat pe Dumnezeu să-și ducă Crucea. Iar atunci când tu, creștine, vei fi împovărat de propria ta cruce, când vei simți că n-o mai poți duce și că te poticnești sub greutatea ei, roagă-te lui Dumnezeu și adu-I aminte: "Doamne, cândva eu, ca om, prin Simon, Te-am ajutat să-ți duci Crucea; Doamne, plătește-Ți polita, ajută-mă și Tu pe mine să mi-o duc până la capăt!" Și va veni Iisus de undeva, asemenea lui Simon din Cirene, și Se va așeza sub crucea ta și te va ajuta s-o duci; El va fi bucuros că n-ai părăsit-o, că n-ai fugit de pe ea. Și dacă nu ți-ai părăsit crucea și dacă n-ai fugit de pe ea, în mod sigur ajungi la înviere, la învierea sufletului tău, la învierea cea de obște, de care să ne învrednicim Dumnezeu în această sfântă zi și de-a pururi. Amin!

Note:

1. Textul de față este o predică la Duminica Sfintei Cruci, rostită în data de 6 martie 1994, în Catedrala din Cluj-Napoca; textul a fost revizuit de autor în februarie 1998.

2. In 11, 8.

3. In 1, 29.

4. In 12, 32 (citare liberă).

5. Lc 9, 23.

6. Lc 18, 14.

Pr. Prof. Dr. Constantin Galeriu

Moarte și înviere în duh

Părinte Profesor, în tradiția noastră ortodoxă, moartea și învierea sunt indisolubil legate. Această relație, această îngemănare s-a realizat numai în urma căderii sau are un temei mai adânc?

Poate, dacă vreți, să și tâlcuim de la început. Atunci când Dumnezeu i-a poruncit lui Adam și i-a zis – după ce l-a așezat în grădina raiului ca să o lucreze și să o păzească: "Din toți pomii din rai poți să mănânci...", Sfântul Ioan Damaschin se întreabă ce a vrut Dumnezeu să spună în acest cuvânt de poruncă și tâlcuiește că aceasta a vrut să-i spună lui Adam și prin Adam nouă tuturor: "Suie-te prin toate făpturile la Mine, din toate gustă un singur fruct: viața Mea cea adevărată". E uimitor! Deci de la început așa trebuia omul să privească toate făpturile, ca pe un dar dumnezeiesc, ca pe o ofrandă, ca pe o euharistie – cuvântul "euharistie" înseamnă mulțumire,

Apostolii la Mormântul Domnului (detaliu) - Mân. Studenica, Serbia, 1313-1314

mulțumire divină. Mai ales, gândiți-vă: în mijlocul raiului era pomul vieții, iar pomul vieții e un simbol al Crucii și Învierii. Deci aceasta era chemarea omului. Și așa cum împărășania este pentru noi o arvună a Învierii, este leacul nemuririi – în limba greacă, după cuvântul Sfântului Ignatie Purtătorul de Dumnezeu, "farmakon atanasias", leacul nemuririi –, așa Adam era chemat să se pregătească pentru cea de-a opta zi, el fiind zidit în seara zilei a șasea, după care urma apoi ziua de odihnă și cea de-a opta zi. Dar avem cuvântul mai departe al Scripturii, porunca lui Dumnezeu: "din pomul cunoștinței binelui și răului să nu mănânci, căci în ziua în care vei mânca din el, vei muri negreșit". Acest cuvânt de prevenire a lui Dumnezeu privind pomul cunoștinței binelui și răului, deci sfârșirea între bine și rău, pe aceasta Dumnezeu a vrut să o înfățișeze omului, primejdia aceasta care însemna moartea, căci moartea ce e? – despărțire, separare.

Dar nu Dumnezeu a făcut moartea. N-a făcut-o. E atât de limpede. Din cuvântul de la început ni se spune că "dacă vei gusta din pomul cunoștinței binelui și răului, în acea zi vei muri". Deci e limpede că moartea a fost o urmare a păcatului. Iar în înțelepciunea lui Solomon citim limpede și grăitor: "Dumnezeu n-a făcut moartea și nu se bucură de pieirea celor vii. El a zidit toate lucrurile spre viață și făpturile Lui sunt izbăvitoare. Întru ele nu este sămânță de pieire și moartea nu are putere asupra pământului" (Sol 1, 13-14). Sfântul Pavel scrie în Epistola către Romani: "Moartea este plata păcatului" (Rm 6, 23), iar în Scrisoarea către Evrei, la capitolul 2 citim de asemenea că Mântuitorul S-a împărțit de firea noastră și de toate ale noastre, afară de păcat, prin Întrupare, ca să surpe prin moartea Sa pe cel ce are stăpânirea morții, adică pe diavol. Deci cel ce are stăpânirea morții este diavolul, iar moartea nu e operă divină...

Și totuși, Dumnezeu a îngăduit moartea...

Dar Dumnezeu a îngăduit-o pentru ca prin moartea Lui să omoare moartea, pentru ca să omoare răul, aici e toată taina. Rugăciunea pe care o citim noi la dezlegarea celor adormiți ne

spune lămurit acest cuvânt: "...și pentru ca răutatea să nu rămână nemuritoare, din iubire de oameni ai poruncit ca amestecul acesta, negrăita legătură dintre suflet și trup să se taie, să se risipească, Dumnezeu Părinților noștri, așa încât sufletul să meargă acolo de unde ființă și-a luat până la învierea cea de obște, iar trupul să se întoarcă în cele din care a fost alcătuit". Deci Dumnezeu n-a făcut moartea, dar Dumnezeu Care scoate binele și din rău, a îngăduit-o pentru ca în moarte să moară răutatea, să moară păcatul.

Cum se realizează concret această omorâre a păcatului? Ce anume îl nimicește?

Aici se pune întrebarea capitală: În moartea fizică, adică în despărțirea sufletului de trup, moare păcatul? Aici e întrebarea capitală. Moare? Nu moare! Ca dovadă, atunci n-ar mai fi iad. Numai răspunsul acesta și lămurește problema. Și pentru că Dumnezeu a rânduit precis să-l salveze pe om, îngăduind moartea ca prin moarte să moară răul, trebuie atunci ca păcatul să fie omorât în duh. Aici și acum; așa cum la Botez citim, după cuvântul Sfântului Pavel, că trebuie să fim morți față de păcat și vii întru Hristos Iisus Domnul nostru. În Psalmul 79 citim de asemenea: "Dumnezeule, întoarce-ne pe noi" – adică la Tine, aceasta fiind taina pocăinței în Vechiul Testament. "Întoarceți-vă către Mine și Eu Mă voi întoarce către voi". "Și nu ne vom depărta de Tine, ne vei da viață și numele Tău vom chema". "Doamne Dumnezeu puterilor, întoarce-ne pe noi și arată fața Ta și ne vom mântui". Și atunci noi credem și trebuie să mărturisim că nouă nu este dată biruirea morții, dar aici și acum, în omorârea păcatului, prin metanoia, în taina pocăinței, a întoarcerii la Dumnezeu, Care Își arată fața. Repet, aceasta este problema capitală: a omori răul aici. Starea aceasta de jertfă – și aici adâncim răspunsul și la prima întrebare –, aceasta-i propriu-zis starea autentică a legăturii noastre cu Dumnezeu. Mântuitorul, în jertfa de pe Cruce, a acceptat moartea ca să omoare în ea răul; am zice chiar mai mult: legătura lui Adam cu Dumnezeu era o legătură de jertfă. Sfântul Chiril al Alexandriei spune că la Dumnezeu se intră în stare de jertfă. Aceasta-i comuniunea, relația noastră adâncă propriu-zisă și cu Dumnezeu, și cu semenii: *e starea de jertfă*. Dar Adam a transformat jertfa în moarte. Originar, jertfa era legătura autentică, deplină cu Dumnezeu. Și încă o dată spun: Adam a transformat jertfa în moarte, care-i despărțirea de Dumnezeu, iar Mântuitorul va transforma moartea în jertfă, ca legătură adevărată cu Dumnezeu. Și aici ar mai trebui precizat ceva. Noi identificăm jertfa cu moartea. E o mare greșală. Jertfa nu este moarte. Jertfa e din iubire, moartea e din păcat. Jertfa e liberă. În Săptămâna Patimilor așa rostim: "Mergând Domnul de bunăvoie la moartea Sa...". Moartea nu e liberă; e silnică. Jertfa e profetică; profetește ziua a opta, ziua Învierii. Moartea ce profetește? Groapa. Jertfa e deci vizionară, lumină e; moartea, dimpotrivă, e întuneric. Moartea înseamnă stricăciune, descompunere, jertfa înseamnă unirea cea mai adâncă, cea mai sfântă. Și de aici parcă simți în păcat răul lui miros, stricăciunea, iar în jertfă bună mireasmă duhovnicească.

Sfinții Părinți vorbesc și de o moarte sufletească, pe lângă cea trupească, respectiv de o înviere sufletească pe care o putem trăi chiar înainte de învierea de obște. În ce constă o astfel de moarte, respectiv înviere, înțelese în duhul Scripturii?

Cuvântul asupra căruia vrem să stăruim acum mai mult este acesta: "În ziua în care vei mânca din el vei muri negreșit". Întrebarea este: a murit Adam în ziua în care a gustat din pom? Răspunsurile au fost date în felurite chipuri; noi spunem și da, și nu. Și pentru că noi duhovnicește grăim și înțelesul adânc este cel duhovnicesc, de la suflet plecăm, de la ceea ce este în om adâncul care-l definește pe om ca ființă duhovnicească. Da, atunci a început propriu-zis moartea, în duh; trupește mult mai târziu, peste sute de ani. Dar începutul acolo a fost. Sfântul Grigorie Palama descoperă acest înțeles adânc, așa cum toate la el sunt atât de luminate de Dumnezeu. Întâi el spune că prin moarte trebuie să o înțelegem pe cea a sufletului. La ea s-a referit Dumnezeu când a zis: "vei muri negreșit". El îl citează și pe Sfântul Pavel când zice: "Întristarea după lumea aceasta naște moartea". Tot Sfântul Pavel spune: "Trezește-te tu care dormi, scoală-te din morți și te va lumina Hristos!". Și întreabă Palama: la ce fel de morți le poruncește sculare, ridicare? La aceia ale căror dorințe, dorințe ale cărnii, mobilizate împotriva sufletului, au făcut sufletul să moară. De aceea, Domnul îi numește morți pe cei care trăiesc în deșertăciunile acestei lumi. Mântuitorul n-a îngăduit ucenicului care vroia să-L urmeze, să meargă întâi să-l îngroape pe tatăl lui, ci i-a zis să-l lase pe cei morți să-și îngroape morții lor, adică cei morți după suflet, duhovnicește, să-și îngroape morții după trup. Domnul îi numește morți pe cei care trăiesc trupește, dar ale căror suflete sunt moarte. Despărțirea sufletului de trup este moartea trupului,

despărțirea sufletului de Dumnezeu este moartea sufletului. Și aici ajunge tâlcuirea Sfântului Grigorie Palama la textul pe care l-am citat – în ziua în care vei mânca din fructul pomului oprit, cu moarte vei muri –: Sufletul lui Adam, despărțit de Dumnezeu prin călcarea poruncii, a devenit mort, deși Adam a mai trăit trupește până la vârsta de 930 de ani. Deci călcarea poruncii duce sufletul, sârmanul suflet, la starea aceasta de moarte. Și atunci, de aici se deslușește următorul cuvânt: *moartea începe în suflet și se sfârșește în trup.*

Deci dacă este o moarte sufletească și o moarte trupească, și învierea trebuie înțeleasă la fel: învierea este întâi sufletească și apoi trupească. Și aici ne stă ca temeii cuvântul Mântuitorului din Evanghelia după Ioan, pe care-o citim noi pentru cei adormiți și prin care ni se dezvăluie o taină uimitoare, adâncă, revelatoare: “Adevăr, adevăr spun vouă: cel ce ascultă cuvântul Meu și crede în Cel ce M-a trimis are viață veșnică și la judecată nu va veni, ci s-a mutat din moarte la viață” (In 5, 24). E uimitoare mărturia! Ascultă, crezi și parcă-ți spui deodată: prin credință ai pășit deja pe calea Învierii, se înțelege însoțită de fapta bună, de Sfintele Taine, de sfintele virtuți. Deci cel ce ascultă cuvântul și crede are viață veșnică și la judecată nu va veni, ci a și trecut, s-a mutat din moarte la viață. La ce judecată? La judecata aceea mare, obștească. Poate va trece prin judecata particulară, imediat după despărțirea sufletului de trup, dar în lumină. Însă faptul este mai semnificativ mai ales prin stăruința aceasta de a primi de aici semnul învierii, puterile învierii, așa cum reiese din versetul care urmează: “Adevăr, adevăr zic vouă: vine ceasul, și acum este, când morții vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu și cei ce vor auzi vor învia” (In 5, 25). Aici Mântuitorul întărește cuvântul o dată mai mult: “vine ceasul și acum este”. Acum este! când morții vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu. Despre ce morți e vorba? Nu de morții din cimitir, pentru că de morții din cimitir va vorbi mai pe urmă: “...vine ceasul când toți cei din morminte vor auzi glasul Lui și vor ieși cei ce au făcut cele bune spre învierea vieții, iar cei ce au făcut cele rele spre învierea osândei” (In 5, 28-29), adică e vorba aici de învierea trupurilor. Și atunci, așa cum este întâi o moarte sufletească aici și acum, în viața de aici, și o moarte trupească la sfârșit, la fel este și o înviere duhovnicească, aici și acum, iar cea a trupurilor la A Doua Venire a Mântuitorului și chemarea la înviere a celor adormiți. Cuvântul este de o însemnătate și o gravitate extraordinară, uimitoare și pe care doar unii sfinți l-au accentuat. Mă refer la Sfântul Macarie, bunăoară, la Sfântul Simeon Noul Teolog, Sfântul Grigorie Palama, acești mari Părinți duhovnicești. Ei au pus acest accent unic, am zice, și anume al morții deodată prin păcat, dar și al omorării morții, și învierii de aici...

Acest adevăr al morții și învierii anticipate a sufletului nu-l găsim exprimat și în textele liturgice?

Observați că în slujba noastră bisericească sunt câteva locuri care ne atrag atenția la același gând. În Canonul Sfântului Andrei Criteanul găsim cuvinte care întăresc, luminează această chemare dumnezeiască. Spre exemplu: “Cu lut mi-am amestecat gândul eu, ticălosul; spală-mă, Stăpâne, în baia lacrimilor mele, mă rog ție, albă făcând haina duhului, ca zăpada”. În altă parte spune: “Mintea cu totul țărână mi-am făcut-o”, iar în alt loc: “Iartă-mă mai înainte de sfârșit prin fapte bune și prin pocăință”. Iertarea în înțelesul duhovnicesc al Scripturii înseamnă vindecare. Deci “vindecă-mă mai înainte de sfârșit”. De asemenea, un cuvânt la antifoane spune: “Doamne, mai înainte de sfârșit, până ce nu pier, mântuiește-mă”. Și încă un alt cuvânt în prima rugăciune de la pogorârea Duhului Sfânt, în ziua Rusaliilor: “Doamne, mai înainte de a mă întoarce în pământ, întoarce-mă la Tine”. Aceste chemări ne spun, ne descoperă taina înfrângerii morții. Noi trebuie să vedem moartea în duhul Scripturii, așa cum am stăruit până acum, începută în suflet, și ca un act al sufletului, al duhului; cea a trupului nu este esențială.

Vă rugăm să ne spuneți în ce măsură viața ascetică, mai ales în monahism, este o cale spre înviere.

S-a spus că ascetul, monahul recunoaște, experimentează așa-numita mucenicie a adevărului. Deci, cu adevărat, viața ascetică înseamnă moarte și înviere. De altfel, precum se știe, în rânduiala tunderii în monahism este acel moment de-a dreptul crucial pentru cel care a pășit pe această cale a învierii. Acesta e întins pe pământ în chipul crucii, iar Crucea în Sfânta noastră Ortodoxie în nici un chip nu se poate desface de Înviere. Între Cruce și Înviere este o unitate sacră, divină. Și atunci în lumea noastră monahală este această mărturie a Crucii și a Învierii, înțeleasă duhovnicește și propriu-zis, adânc, adânc. Crucea și Învierea, esențial și fundamental, în duh trebuie să se săvârșească.

Întelegând jertfa, răspundem la întrebarea care s-a pus în sensul considerării vieții ascetice ca o cale spre înviere; ea înseamnă moarte față de păcat, care are loc aici și acum. Ascetul, și orice credincios, aceasta trebuie s-o știe și s-o trăiască aici.

În lupta ascetică, Sfinții Părinți recomandă cu insistență să ne gândim cât mai des la moarte. Ce este “gândul morții” din punctul de vedere al Revelației? Care este importanța prezenței acestui gând și cum se împlinește el în viața creștină?

Acest gând la moarte trebuie să aibă două înțelesuri: atât înțelesul că vine moartea proprie, cât și acela al legăturii ei cu sfârșitul lumii. Or, creștinul adevărat nu are în vedere sfârșitul lumii, ci sfârșitul lui în primul rând, de care ești sigur că e foarte aproape de fiecare. Despre acest gând al morții, Părinții spun: “Gândul la moarte, viață este”.

Și aici cred că ar trebui făcută o legătură cu spaima Apostolilor când Mântuitorul le-a vestit Patimile și Moartea Sa. Mântuitorul a vrut să-i pregătească pentru asta. Mai întâi, la izvoarele Iordanului, când era numai cu ucenicii, i-a întrebat: “Cine zic oamenii că sunt Eu?” Și ei au răspuns: “Unii zic că ești Ilie sau unul dintre profeți”. “Dar voi cine ziceți că sunt?” Și Petru a răspuns în numele lor, dar inspirat de Dumnezeu: “Tu ești Hristos, Fiul lui Dumnezeu Celui viu”. Și a răspuns Mântuitorul zicând: “Ferice de tine, Simone. Nu carnea și sângele ți-au descoperit aceasta, ci Tatăl. Tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea” – adică pe credință, pe mărturia aceasta; adică pe Hristos – pe Piatră. Petru a dat mărturia aceasta, prin descoperirea Tatălui ceresc, și deci Mântuitorul mai mult S-a descoperit acum, înainte de jertfa Sa. Coborând jos pe malul Iordanului, le vorbea: “Iată, ne suim în Ierusalim și Fiul Omului va fi dat în mâinile oamenilor păcătoși, care Îl vor prinde, batjocori, scuipa, judeca, osândi, omori, dar a treia zi va învia”. După ce le-a vestit că va trece prin pătimire spre moarte, le-a mai dat acel cuvânt pe care noi în mod obișnuit îl citim în Duminica a treia din Post: “Dacă voiește să vină cineva după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea în fiecare zi și să-Mi urmeze Mie; căci cine va voi să-și scape sufletul îl va pierde, iar cine-și va pierde sufletul pentru Mine, acela îl va mântui”. Fiindcă Apostolii intraseră în panică, Mântuitorul hotărăște să-i ia cu El pe cei trei pe Muntele Taborului, unde Se va schimba

l a
Față, nu înainte însă de a le vesti cuvântul: “Cu adevărat vă spun vouă, sunt unii dintre cei ce stau aici, care nu vor gusta moartea până ce nu vor vedea împărăția lui Dumnezeu”. La ce se referea? Unii din Sfinții Părinți au văzut aici în momentul Schimbării la Față care s-a oferit ucenicilor. Nu vor vedea moartea – adică moartea trupească, până ce nu vor vedea Împărăția lui Dumnezeu venind întru putere. Și într-adevăr, ca la opt zile după aceste cuvinte – potrivit mărturiei Sfântului Apostol Luca –, luând cu Sine pe Petru, Iacob și Ioan, S-a suit în munte ca să Se roage. “Pe când Se ruga El, chipul feței Sale s-a făcut altul și îmbrăcămintea Lui albă strălucind. Și iată doi bărbați vorbeau cu El, care erau Moise și Ilie, și care arătându-se în slavă, vorbeau despre sfârșitul Lui pe care avea să-l împlinească în Ierusalim”, adică Crucea și Învierea. Deci Mântuitorul atunci a anticipat Crucea și Învierea pe Tabor – o pregustare a Învierii la care luau parte și Apostolii Petru, Iacob și Ioan; mai târziu, poate și ceilalți ucenici vor fi avut o asemenea revelație. Și atunci Petru a zis către Iisus: “Învățătorule, bine ne este să fim aici. Să facem trei colibe: una ție, una lui Moise și una lui Ilie”, neștiind ce spune. Petru, prin cuvintele acestea, vrea să înveșnicească această clipă acolo, pe Tabor. Mântuitorul le dezvăluie aici taina veacului viitor, a învierii și a nemuririi, și pentru că în ei intrase acea spaimă, i-a învrednicit, înainte de a vedea moartea, să vadă Împărăția lui Dumnezeu.

Și în Vechiul Testament, lui Moise i s-a dat o asemenea anticipare, când primind legea, a coborât din munte și fața Lui strălucea de nu puteau israeliții să-l privească și își acopereau fața cu mahrama. Sfântul Ilie a fost ridicat la cer, tot ca o anticipare a Învierii, a zilei celei de-a opta. Și de aceea, aceștia doi, Moise și Ilie, apar pe Tabor.

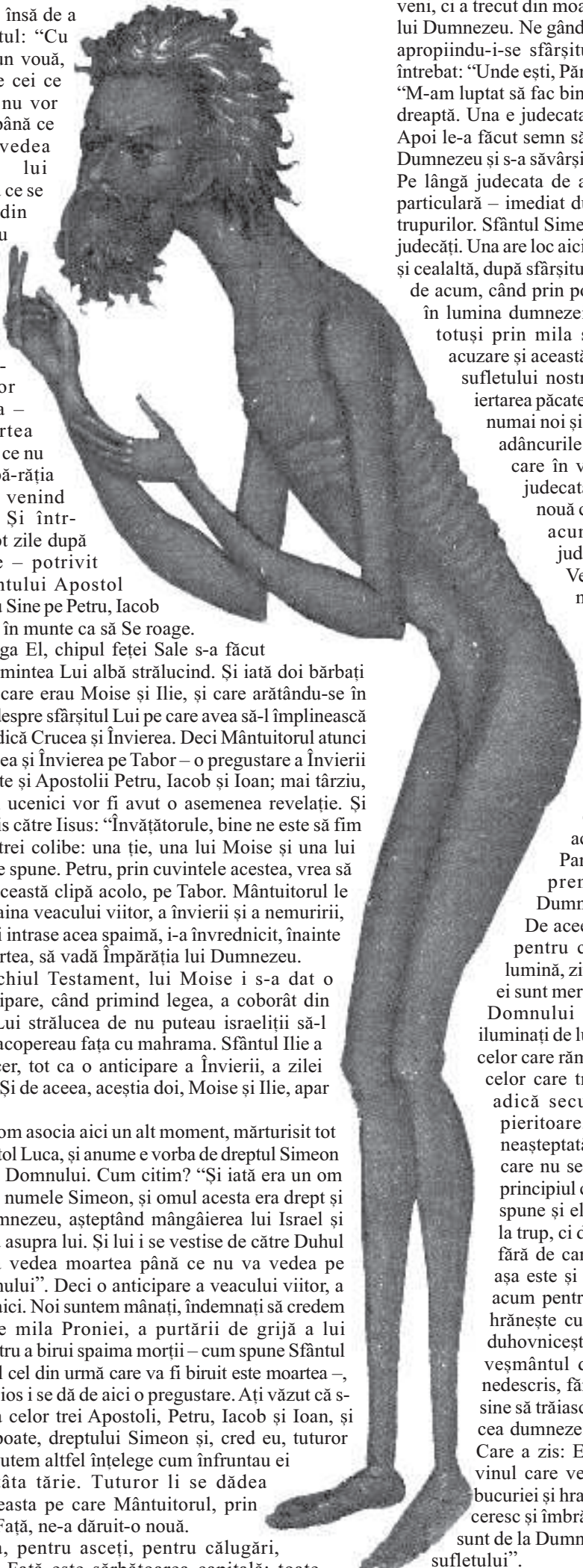
Dar noi vom asocia aici un alt moment, mărturisit tot de Sfântul Apostol Luca, și anume e vorba de dreptul Simeon și Întâmpinarea Domnului. Cum citim? “Și iată era un om în Ierusalim, cu numele Simeon, și omul acesta era drept și temător de Dumnezeu, așteptând mângâierea lui Israel și Duhul Sfânt era asupra lui. Și lui i se vestise de către Duhul Sfânt că nu va vedea moartea până ce nu va vedea pe Hristosul Domnului”. Deci o anticipare a veacului viitor, a învierii încă de aici. Noi suntem mânați, îndemnați să credem că aceasta este mila Proniei, a purtării de grijă a lui Dumnezeu: pentru a birui spaima morții – cum spune Sfântul Pavel, vrăjmașul cel din urmă care va fi biruit este moartea –, oricărui credincios i se dă de aici o pregustare. Ați văzut că s-a dăruit aceasta celor trei Apostoli, Petru, Iacob și Ioan, și altor Apostoli poate, dreptului Simeon și, cred eu, tuturor martirilor. Nu putem altfel înțelege cum înfruntau ei moartea cu atâta tărie. Tuturor li se dădea pregustarea aceasta pe care Mântuitorul, prin Schimbarea la Față, ne-a dăruit-o nouă.

De aceea, pentru asceti, pentru călugări, Schimbarea la Față este sărbătoarea capitală; toate

schiturile celor ce se retrag pe înălțimi și în chip deosebit în marea schimă, mai toate sunt închinare Schimbării la Față. În Sfânta Ortodoxie, aceasta înseamnă împărtășirea de lumina cerească, așa cum preamărim această lumină: lumină mai înainte de toți vecii, lumină pururea fiitoare, lumina cea fără de ani, lumina cea neînserată. Această lumină dumnezeiască este împărtășită omului de aici. În definitiv, începând cu Botezul, noi ne rugăm: “Dă-mi mie haină luminoasă, Cel ce Te îmbraci cu lumina ca și cu o haină, Hristoase Dumnezeule, și mă mântuiește”. Și creștinii în veacurile primare, când se botezau, toată Săptămâna luminată erau îmbrăcați în haine albe, prin veșmântul acesta anticipând învierea. Sfântul Ioan Scărarul spune că lumina divină este zâmbetul feței lui Dumnezeu. Așa arată fața întru strălucire.

Dacă există o moarte și o înviere care se petrec în duh încă din viața aceasta, putem vorbi și de o judecată divină “de aici”, prin care acestea se hotărăsc și se lucrează în viața omului?

Am să răspund cu o mărturie a Sfântului Simeon Noul Teolog: “Creștinul trebuie să stea în această conștiință a judecății”. Sfinții Părinți, îndeosebi Sfântul Simeon Noul Teolog, vorbesc de două judecăți, poate chiar de trei. Este vorba mai întâi de judecata de aici, despre care ne previne Mântuitorul când spune: “Cel ce ascultă cuvintele Mele și crede în Cel ce M-a trimis are viață veșnică și la judecată nu va veni, ci a trecut din moarte la viață”. Nu se poate fără judecata lui Dumnezeu. Ne gândim la Avva Agaton, despre care știm că apropiindu-i-se sfârșitul, i s-a umbrat fața și ucenicii l-au întrebat: “Unde ești, Părinte?”. “La judecată sunt”. “Te temi?”. “M-am luptat să fac binele, dar nu știu dacă judecata mea este dreaptă. Una e judecata mea, alta e judecata lui Dumnezeu”. Apoi le-a făcut semn să-l lase liniștit. Era în fața judecății lui Dumnezeu și s-a săvârșit îndată. Deci fără judecată nu se poate. Pe lângă judecata de aici, mai este și judecata de dincolo: particulară – imediat după moarte, și obștească – la învierea trupurilor. Sfântul Simeon Noul Teolog spune așa: “Sunt două judecăți. Una are loc aici, jos: este judecata în vederea mântuirii, și cealaltă, după sfârșitul lumii, este judecata osândirii. În viața de acum, când prin pocăință și chiar cu voia noastră intrăm în lumina dumnezeiască și ne vedem acuzați și judecați, totuși prin mila și îndurarea dumnezeiască, această acuzare și această judecată se fac în taină, în adâncimile sufletului nostru, pentru curățirea noastră și pentru iertarea păcatelor noastre. La Taina Sfintei Mărturisiri numai noi și Dumnezeu suntem fiecare aici, vedem adâncurile ascunse ale inimilor noastre. Or, cei care în viața aceasta au parte de o asemenea judecată, nu vor mai avea să se teamă de o nouă cercetare. Dar cei care nu vor să intre de acum în lumină pentru a fi acuzați și judecați, celor care urăsc lumina, A Doua Venire a lui Hristos le va descoperi lumina, care rămâne ascunsă deocamdată, și care va vâdi tot ceea ce a rămas tănuț”. “Lumina divină apare aici jos, în lume, în timp. Ea se descoperă în istorie, dar ea nu-i din această lume. Ea este eternă, veșnică; ea înseamnă o ieșire din existența istorică. Misterul, taina celei de-a opta zile, taina adevăratei cunoștințe, desăvârșirea gnozei, a cunoașterii, a cărei plinătate nu poate fi conținută de această lume, înainte de sfârșit, începutul Parusiei în sufletele sfinte, este aici, ca o premisă a descoperirii finale, când Dumnezeu va apărea tuturor în lumina Sa. De aceea, după Sfântul Simeon Noul Teolog, pentru cei care merg mereu, totdeauna, în lumină, ziua Domnului nu va veni niciodată, căci ei sunt mereu cu Dumnezeu și în Dumnezeu. Ziua Domnului nu va apărea celor care deja sunt iluminați de lumina divină, ci ea se va revela deodată celor care rămân în tenebre, în întunericul patimilor, celor care trăiesc după chipul veacului acestuia, adică secular, lipiți de bunurile trecătoare, pieritoare. Lor, acea zi le va apărea deodată neașteptată, va fi pentru ei teribilă, ca și focul care nu se poate suporta. Lumina divină devine principiul conștiinței noastre”. Iar Sfântul Macarie spune și el: “După cum viața trupului nu este de la trup, ci din afară, adică de la roada pământului, fără de care este imposibil trupului a vieții, tot așa este și cu sufletul. Dacă nu se naște încă de acum pentru patria aceea a celor vii, dacă nu se hrănește cu bunurile de acolo, dacă nu sporește duhovnicește în Domnul, dacă nu se îmbracă cu veșmântul divin de o frumusețe cerească și de nedescris, fără acea hrană îi este imposibil ca de la sine să trăiască în desfătare și odihnă, pentru că firea cea dumnezeiască are Pâinea vieții, adică pe Acela Care a zis: Eu sunt Pâinea vieții și apa cea vie și vinul care veselește inima omului și untdelemnul bucuriei și hrana cea de toate felurile a Duhului Celui ceresc și îmbrăcămintea cea cerească a luminii – care sunt de la Dumnezeu. De la acestea vine viața cea vie a sufletului”.

Sfântul Vasile Fericitul – Scoala Struganov, 1600

Pr. Prof. Dr. Ioan Ică

Pocăință și înviere

În Biserica Ortodoxă, Învierea Mântuitorului, cu implicații cruciale în economia mântuirii noastre, este și un eveniment duhovnicesc continuu prezent, este un prezent continuu care se petrece în Biserică la fiecare Sfântă Liturghie. Învierea lui Hristos este în același timp o împlinire și un sfârșit al istoriei mântuirii. Dar Învierea lui Hristos, Paștile nostru, este și un continuu început al învierii finale, al zilei celei noi, fără sfârșit, al Împărăției Sale. Ne-o spun catavasiile Învierii: prăznuim astăzi începătura altei vieți, veșnice. Pentru că prezența lui Hristos și Împărăția Lui le avem mereu aici și acum, deja și încă nu deplin, până la sfârșitul veacurilor. De aceea, în slujbele bisericești, toate marile evenimente ale economiei mântuirii: Întruparea, Jertfa, Învierea, Înălțarea sunt prezentate nu numai la trecut, ci și la prezent. Spre exemplu: "Teri m-am îngropat împreună cu Tine, Hristoase, astăzi înviez împreună cu Tine, înviind Tu"; "Paștile sfîntite astăzi nouă s-au arătat". Iisus Hristos a pățimit și a înviat real în istorie, dar El moare și învie continuu sacramental, mistic, în fiecare Sfântă Liturghie, unde are loc de fiecare dată un mic Paște, și unde ne împărtășim de fapt cu Domnul înviat, cu Iisus Hristos – Paștile nostru (1 Co 5, 7). Urmând Sfântului Apostol Pavel, Sfinții Părinți Grigorie de Nazianz și Ioan Damaschin, alcătuitoarii Canonului Învierii – care este de o frumusețe și de o profunzime extraordinară –, exprimă și tâlcuiesc taina mărețului eveniment al Învierii Domnului în aproape douăzeci de locuri, cu expresii ca acestea: *Paștile Domnului, Paștile cele de taină, Paștile Hristos Mântuitorul, Paștile izbăvirea de întristare, Paștile care ne-au deschis nouă ușile raiului, Paștile care-i sfîntesc pe toți credincioșii...* Prin cuvântul "paște" – *pasha*, preluat din Vechiul Testament, din evreiește, care înseamnă *trece* și prin care evreii numeau sărbătoarea anuală în amintirea ieșirii lor din robia egipteană și a trecerii lor prin Marea Roșie în drum spre pământul făgăduinței – trecere a fost, într-adevăr, din robie spre eliberare –, Sfinții Părinți amintiți au scos în evidență înțelesul mai adânc al Învierii, pentru că la Învierea Mântuitorului a avut loc Paștile nostru. Trecerea noastră definitivă o auziți din cântări: *din moarte la viață, de pe pământ la cer, de la stricăciune la nestricăciune, de la întuneric la lumină, de la vrajbă la împăcarea cu Dumnezeu, din robia păcatului la libertatea*

fiilor lui Dumnezeu, de la ură la iertare, de la întristare și deznădejde la bucurie. În Iisus Hristos, Paștile nostru, are loc un îndoit paști, adică o dublă trecere, fiind atât Paștile Domnului, adică trecerea și pogorârea lui Dumnezeu în Hristos la noi, cât și paștile nostru de taină, adică trecerea noastră în Hristos la Dumnezeu. De aceea, Hristos este ultimul paști, Paștile desăvârșit, fiind ultima noastră trecere, trecerea definitivă a umanității Sale și a noastră, a tuturor celor ce credem în El, din moarte la viață și din iadul necomuniunii la comuniunea cu întreaga Sfântă Treime. Iisus Hristos a realizat această trecere prin faptul că a biruit în Sine cele trei mari obstacole care stăteau în calea unirii noastre cu Dumnezeu – spune Sf. Nicolae Cabasila: firea noastră umană mărginită, păcatul și moartea. Cel dintâi obstacol, al firii omenești mărginite, l-a biruit prin Întruparea Sa, unind firea Sa dumnezeiască cu firea noastră omenească în ipostasul Său dumnezeiesc, unire care durează de acum încolo în vecii vecilor. Păcatul l-a biruit prin jertfa Sa pe Cruce și moartea, prin Înviere.

În Sfânta Liturghie, Biserica nu comemorează o absență, ci o prezență a lui Hristos Cel înviat. Prin împărtășirea de Trupul și Sângele Domnului înviat, Hristos Însuși – Paștile nostru – Se sălășluiește în noi, devine una cu noi și toate ale Lui devin ale noastre, făcându-ne dumnezei prin har, un paște continuu. Pocăința din Postul Mare este cale spre Înviere, spre Paștile nostru Hristos. Este o pregătire specială pentru împărtășirea cu Hristos înviat. Acesta este, de altfel, și rostul postului și al tuturor nevoițelor ascetice: curățirea, pregătirea sufletească pentru întâlnirea și împărtășirea cu Hristos înviat. Și Biserica Ortodoxă are această tradiție, care s-a încetăținit, a împărtășirii credincioșilor la sfârșitul celor patru mari perioade de post de peste an. Ar fi bine ca măcar acum, de Sfințele Paști, nimeni să nu rămână pe dinafară, pentru că viața în afara de Hristos este o viață spre moarte, în afara comuniunii și a bucuriei care ne-a venit prin Învierea lui Hristos.

Sf. Nicodim Aghioritul, în **Războiul nevăzut**, spune că sunt două moduri de împărtășire de Hristos, și că de la Împărtășania sacramentală cu Trupul și Sângele Domnului trebuie să trecem la împărtășania duhovnicească. Dacă nu s-a făcut pasul acesta, nu este deplină această împărtășire, căci nu

este conștientizată, nu e trăită, nu e valorificată. Așadar, împărtășania sacramentală cu Hristos, Paștile nostru, la sfârșitul Postului, nu e deplină dacă nu o conștientizăm, dacă nu ne împărtășim duhovnicește cu El în fiecare clipă, prin împlinirea poruncilor prin care actualizăm de fapt puterile Învierii și le punem în lucrare. Întreaga viață creștină după împărtășirea cu Hristos înviat este astfel un permanent Paști, este o viață pascală, dar nu numai ca o sărbătoare a biruinței și a morții păcatului în Hristos, ci și ca o continuă nevoiță de împreună jertfă și moarte cu Hristos, repetând în noi sacramental, mistic, etic și ascetic drumul pe care l-a parcurs firea omenească a lui Hristos de la Întrupare până la Înălțare, murind și înviind și noi împreună cu Hristos. Numai așa biruința Învierii lui Hristos, forțele Învierii devin efectiv ale noastre; altfel rămân ascunse în noi și nevalorificate, iar păcatul pune din nou stăpânire pe noi și ajungem iarăși robi ai păcatului, spune Apostolul Pavel în Epistola către Romani 6, 16. În tradiția ortodoxă, deși accentul se pune pe biruința morții prin Înviere, niciodată Învierea lui Hristos nu este separată de moartea pe Cruce.

Cruce și Înviere, Înviere și Cruce – motiv pentru care și viața creștină este simultan moarte și înviere în Hristos. De aceea, precum Hristos ca om S-a jertfit pentru noi, datori suntem și noi – spune Sf. Apostol Pavel – să înfățișăm trupurile noastre ca o jertfă vie, sfântă și bineplăcută lui Dumnezeu, nemaifăcând voile trupului și ale gândurilor noastre (Ef 2, 3). Căci *căți sunt ai lui Hristos și-au răstignit trupul împreună cu patimile și poftele lui.* După împărtășirea cu Hristos înviat vom mai rămâne oare în păcat? – se întreabă Sfântul Pavel. Nicidecum. *Noi, care am murit o dată păcatului, cum vom mai trăi noi în păcat? Socotiți-vă de acum înainte morți păcatului, dar vii în Hristos.* Deci morți și înviați în același timp. După Avva Dorotei, Paștile Domnului devin cu adevărat Paștile noastre numai când sufletul nostru trece cu adevărat de la viața de păcat la viața de sfințenie, de virtute. Atunci, spune el, se împlinesc cu adevărat Paștile Domnului, pentru că trecerea noastră din moarte la viață și de pe pământ la cer nu înseamnă trecerea noastră dintr-un loc într-altul, cum au trecut evreii dintr-o țară în alta, ci de la un mod de existență la altul, de la modul de existență adamic, pământesc, supus păcatului, la modul de existență hristocentric, duhovnicesc; trăind în trup, dar nu după trup, ci în duh; locuind pe pământ, dar în comuniune cu Hristos Cel înviat, ca fii ai luminii și ai Învierii.

*"Nouă și minunată cale de nevoițe ai arătat, pironindu-Te pe lemn, Stăpâne; că Te-ai făcut pargă mărturisirii și răbdării mucenicilor"*⁷⁸.

Dar, fie într-un fel, fie într-altul, iată desigur ceea ce teologia modernă ar numi aspectul moral al Răstignirii.

b. Funcția universal regeneratoare a Răstignirii Domnului

E aproape de prisos să mai spunem că viziunea în jurul căreia gravitează majoritatea imnelor pune în lumină totuși un fel cu mult mai adânc de a înțelege rolul providențial al Crucii.

Dept vorbind, dincolo de valoarea morală exemplară a Răstignirii, e clar că din Patima și Moartea Domnului – înainte și mai presus de voia și de știrea noastră – emană, în adevăr, după innografi, o atotputernică și totuși misterioasă putere binefăcătoare, care cuprinde și regenerează aieva, în rosturile ei cele mai adânci, toată creația.

Negreșit, știm că sensul adevărat al acestei lucrări este în realitate restaurarea intențiilor ordinii divine de la început (...). O singură problemă rămâne, așadar, de limpezit: cum înțeleg innografiile secretul acestei providențiale, tainice și universale acțiuni de regenerare a Răstignirii Domnului?

c. Dualitatea fundamentală și diversitatea soluțiilor.

E un fapt că indicațiile innografiilor, în această chestiune, duc în realitate nu numai spre una, ci spre trei modalități de înțelegere. În mod constant însă, ori de câte ori e vorba de una sau alta din aceste modalități de înțelegere, întâlnim totuși – ca un vast context comun – presupuse două afirmații care în această împrejurare par să aibă o importanță fundamentală: pe de-o parte afirmația că toate "așezământurile" căderii se întemeiază și *sunt crescute din păcat și din urmările lui*, așa încât o nimicire a păcatului înseamnă, în realitate, ruina întregului univers căzut; iar pe de altă parte, afirmația că *Patima și Moartea Domnului au omorât într-adevăr păcatul și au odrăslit – din împăcarea cu Dumnezeu – o generală înnoire.*

Așadar, păcatul adamic și moartea răscumpărătoare a Domnului – iată datele fundamentale constante ale problemei în cazul de față. Nu printr-o simplă întâmplare, vedem în imnele de care ne ocupăm stând față în față: de-o parte păcatul și urmările lui, iar pe de altă parte atotputernica virtute răscumpărătoare a Patimii, a Răstignirii și a Morții Domnului.

(din revista "Studii Teologice" nr. 9-10, noiembrie-decembrie 1970, pp. 662-665)

Note

1. A. Vonier, **Op. cit.**, pp. 34-35;
2. **Minciul pe aprilie**, în 6 zile: Vecernia ș. a. a Crucii;
3. **Penticostar**, Săptămâna a treia a Slăbănogului, vineri: Tripesnețele finale, oda IX, Slavă...;
4. **Triod**, gls. 2, sedelnele Octoiului, sâmbătă: Stihovna Laudelor, stih. III;
5. Hamon, **Ascetisme**, în "Dictionnaire Apologétique", col. 300;
6. **Triod**, Săptămâna a patra din Post, joi: Stihovna Vecerniei, stih. I;
7. **Octoih**, gls. 5, marți: Vecernia, stih. III;

Arhim. Benedict Ghiuș

Crucea în planul răscumpărării și funcțiile ei

Ceea ce este îngăduit a spune sigur este că, în vederea înfăptuirii Răscumpărării, după Sfatul cel din veac ascuns al înțelepciunii divine, Crucea Domnului reprezintă în fapt mijlocul suveran, unealta lui Dumnezeu de răscumpărare prin excelență.

Ușor se înțelege acum de ce faptele și suferințele Domnului au, în ciclul Sfințelor Patimi, "un scop care depășește marea lor morală imediată. În fond, ele reprezintă lucrarea

pentru a cărei înfăptuire El S-a pogorât din cer, și lucrarea aceasta e de așa natură că are vârtutea să zguduie și să ne înnoiască".

În tot cazul, pe această milostivă orânduire a sfatului Înțelepciunii lui Dumnezeu, Care a făcut din *Patima și Moartea Fiului instrumentul răscumpărării noastre*, pe faptul acesta misterios își întemeiază innografiile, în cazul de față, tot efortul lor de în-

telegere.

Un indiciu că Răstignirea Domnului formează aieva obiectul unei atari orânduiri îl vedem, în adevăr, discret insinuat, dar cu toată claritatea, în imnele care – vorbind de dumnezeiescul "sfat" al Răscumpărării – ne lasă să înțelegem că momentul hotărâtor din înfăptuirea acestui "sfat" îl reprezintă Crucea și Moartea Domnului. Un astfel de indiciu ne oferă, se pare, mai întâi, imnul următor:

*"Doamne, de ți-ai și întins mâinile pe Cruce, de voia Ta, dar ai suferit patimă împlinind bunăvoirea Tatălui, că ai venit să mântuiești pe oameni ca un milostiv"*⁷².

În imnul de mai jos, relația în discuție, dintre Cruce și sfatul dumnezeiesc, pare totuși să fie ceva mai clară:

*"Blestemul, cel ce mi s-a odrăslit mie prin înșelăciune din lemnul cel din Eden, l-ai stricat, făcându-Te ascultător sfatului părintesc până la Cruce. Pentru aceasta laud și slăvesc negrăita Ta smerenie"*⁷³.

Dar imnul din care faptul divinei orânduiri de care vorbim rezultă cu toată claritatea e negreșit următorul:

*"Vrând să mântuiești zidirea Ta, bucurându-Te ai săvârșit taina cea prea adâncă a rânduielii Tale ca un Preabun, și ai răscumpărat toată lumea, prețuind-o cu cinstit sângele Tău"*⁷⁴.

Interesant de observat, tot în această ordine de idei, e acum faptul că rostul providențial al Crucii, de care vorbim, pare totuși să fie înțeles de innografi în două feluri, sau mai bine zis pare să fie înțeles ca realizându-se pe două căi, amândouă, deși în mod inegal, totuși destul de larg reprezentate în cărțile de slujbă.

a. Crucea, ilustrare a exigențelor Răscumpărării

E clar, în adevăr, mai întâi că pentru un număr destul de însemnat de imne, Crucea pare chemată să-și îplinească funcția ei providențială, ilustrând printr-o lecție pe viu, printr-o pildă exemplară, asprele, exigentele condiții ale răscumpărării fiecărui suflet în parte.

Fără a forța prea mult lucrurile, imnele acestea se pare că vor să ne spună în adevăr că "așa cum moartea Domnului a fost necesară pentru Răscumpărare, tot atât de necesară e și nevoița personală pentru mântuirea unui suflet în parte, în afara de calea aceasta cineva neputând muri față de sine, nici trăi pentru chemările lui Dumnezeu"⁷⁵. În realitate, după imnele de care vorbim, pilda aceasta a Crucii ne povătuiește, în linii mari, "să omorăm sălțările trupului nostru", "morți către poftă să ne facem și vii numai dumnezeieștilor porunci", "să ne pătrundem membrele cu frica lui Dumnezeu", în sfârșit să învățăm că "măririi lui Dumnezeu ne facem părtași, numai dacă părtași ne facem și patimilor Lui", pentru că "din umilțimă vine înălțarea"⁷⁶; cu alte cuvinte – ca să împrumutăm propriile expresii ale innografiilor – "Crucea pe umeri purtându-și, Hristos ne-a lăsat pildă nouă tuturor cum să trăim întru El, ca să ne putem și preamări cu El".

Din multimea de variante pe aceeași temă, iată în adevăr cum ilustrează această înțelegere imnul cu cel mai bogat cuprins:

*"Pe umeri, Hristoase, ai ridicat Crucea Ta, venind la Patimă, și ne-ai dat pildă nouă, celor ce voim să trăim întru Tine, cum să ne preamărim cu Tine și să vietuim. Însuși învrednicește-ne și pe noi să ne facem părtași ai Patimilor și măririi Tale, purtând omorârea Ta întru noi. Omoară, Iubitorule de oameni, sălțările trupului și cu dumnezeiasca Ta frică pătrunde membrele trupului, mort către poftă și viu numai poruncilor Tale făcându-mă"*⁷⁷.

Alte imne merg însă și mai departe și văd în pilda Crucii exemplarul, modelul de totdeauna al nevoițelor martirice:

SECULARIZARE ȘI MOARTE

Poate că nu există nici o altă realitate a existenței umane care să-l trimită pe fiecare om în parte la esența propriei existențe, la interogații definitive, de neocolit, ca realitatea morții. Aceasta nu doar în virtutea unei vene filozofice, care s-ar declanșa automat la auzul acestui cuvânt, ci pur și simplu datorită perspectivei inevitabile spre care trimite și inconfortului existențial profund, sau chiar a disperării, declanșate în străfundurile sufletului de ceea ce s-ar putea numi instinctul vital ce ne însoțește de la începutul vieții până în ultima ei clipă. Universalitatea și acuitatea cu care este resimțită această angustă existențială nu sunt însă sinonime cu o uniformitate, așa spune chiar cu o standardizare a valorizării și manifestării ei, valabile pentru toate contextele religios-existențiale imaginabile; dimpotrivă, relevanța ei se modifică de la un context istoric la altul, vremurile în care trăim prezentând în chip evident tendința de a o marginaliza, dacă nu chiar de a o elimina cu totul, dacă ar fi posibil. În ce măsură poate ignora însă un creștin o astfel de receptare a uneia dintre cele mai importante realități cu care este confruntată în chip inexorabil viața sa și cea a semenilor săi? În cele ce urmează dorim să creionăm doar câteva repere ale relevanței acestui moment limită în existența creștină, urmând să privim spre cele ce ne înconjoară din această perspectivă.

Primul gând ne îndreaptă spre un text al începuturilor, cel din Cartea Facerii, cap. 1-3, spre care suntem invitați întotdeauna pentru a ne confrunta cu esențe ale propriei existențe. Prima realitate care ne întâmpină este cea plină de căldură a comuniunii dintre Dumnezeu și om, dăruită în mod virtual strămoșilor noștri ca integralitate a chipului, ei urmând apoi să o actualizeze spre o nouă integralitate, a asemănării. Și chiar în contextul acestui al doilea pas, al celui care mai urma să fie făcut pentru ca întâlnirea cu Dumnezeu să fie deplină cu adevărat, ne întâlnim pentru prima dată cu perspectiva morții, pentru început ca alternativă aproape improbabilă a fericirii veșnice: "Dacă vei mânca, vei muri". Știm că alegerea omului s-a oprit tocmai asupra renunțării la răspunsul deplin dat chemării lui Dumnezeu, asumându-și astfel un viitor al morții cu siguranță prea puțin precizat în clipa aceea fatală. Însă indiferent de certitudinile sau incertitudinile pe care le vor fi încercat acei îndepărtați și totuși așa de apropiați strămoși, ei au deschis porțile unei realități de care ne-am dori cât mai departe și au indicat de asemenea, o dată pentru totdeauna, un complex causal care avea să mai fie formulat ca atare și... "Plata păcatului moartea este". Este o constatare cu caracter universal, extinzându-se asupra tuturor oamenilor, din toate timpurile și indicând cea mai mare tragedie de care ar fi putut fi loviți vreodată aceștia: îndepărtarea de Creatorul lor, întoarcerea spre sine într-un gest autarhic mereu reluat, chiar și atunci când există certitudinea unei alternative care ar duce spre autenticitatea vieții umane.

Atâta nesfârșită îndepărtare de Dumnezeu și totuși apropiere aproape nemijlocită de El: conștiința omului religios, de oriunde și oricând ar viețui el, îl vede dincolo de moarte pe Făcătorul cerurilor și al pământului, pe Cel Care o călăuzește spre Sine pentru a împlini taina comuniunii. Tot ea aude mai mult sau mai puțin deslușit, după ce i-a dat urechi să audă același Făcător a toate, făgăduința că moartea aceasta poate fi depășită, că există o răscumpărare a greșelii primare și a celor care i se adaugă acesteia tot mereu. De aici, valoarea sacrificiului, de cele mai multe ori animalier, însă uneori și uman, menit să-L împace pe Dumnezeu și să așeze cosmosul din nou în rosturile lui firești – îl întâlnim aproape pretutindeni săvârșit prin intermediul unor ritualuri diferite, unele mai simple, apropiindu-se de primitivism, altele extrem de elaborate și necesitând pregătiri îndelungate, brodându-și firul în țesătura mai multor ani. Însă dincolo de această diversitate, o firămadă de certitudine cu siguranță nu de om pusă acolo: realitatea morții și iminența ei îndreaptă privirea spre sacrul care îl călăuzește pe om, pentru a-l face să se regăsească și să tânjească spre comuniunea asemănării pe care o va putea dobândi o dată cu doborârea păcatului, când se va zdrobi capul șarpelui cumplit, după cum este făgăduința din vechime: "...aceasta îți va zdrobi capul".

Această nădejde, care întemeiază existența oamenilor dintotdeauna, indiferent cărei religii i-ar aparține, scoate moartea din tărâmul exclusiv al suferinței pentru pierderea darului așa de prețios, care a fost comuniunea paradisiacă, și al angostei în fața acestui zid de netrecut pentru o conștiință opacizată, incapabilă să-L mai sesizeze pe Creator în imediata ei apropiere și să-i mai audă glasul ce făgăduiește plin de căldură o mântuire viitoare. Perceperea morții ca singură cale care duce tocmai spre depășirea ei, spre comuniunea – acum doar bănuțată în toată amploarea și frumusețea ei – cu Dumnezeu, este un dar al Celui Atotmilostiv, fără de Care, rămas singur doar cu disperarea singurătății și angostea unui sfârșit absurd, după o viață cu niște sensuri totuși perceptibile, omul ar sfârși prin a se autodistrage

– căci cine poate duce singur atâta suferință? Și Cain, ucigașul o dată pentru totdeauna paradigmatic, știa deja povara care avea să-l apese – sau a se îndepărta și mai mult de Cel Care nu dorește moartea, ci viața.

Înțelesurile acestea trei ale morții – plata pentru întoarcerea de la comuniunea cu Dumnezeu, angostea în fața trecerii doar o dată în viață, accesibilă tocmai la sfârșitul ei, și nădejdea că supunându-se până în moarte, voii Tatălui ceresc, omul va ajunge să se bucure din nou de deplina apropiere a Lui – fac parte din condiția umană și au fost receptate ca atare de-a lungul timpului, cu mai multă sau mai puțină claritate, însă expresia definitivă pregnantă și-o găsim în experiența ultimă a Domnului Iisus Hristos. Venirea la Ierusalim, în ciuda convingerii că va muri, doar pentru a-și asuma integral condiția umană, adică și moartea, chiar dacă nu părăsise încă o clipă comuniunea cu Tatăl, vine să confere toată greutatea posibilă întoarcerii adamice și prăpastiei care a urmat. Iar suferința din Grădina Ghetsmani, însoțită de memorabilele cuvinte: "Părinte, de voiești, trecă de la Mine acest pahar", nu ne face să-L vedem încercat de acea angostă fără de care omenitatea Lui ar fi fost împuținată? Și tot acolo, în chip nemijlocit, acceptarea voii

Detaliu din osuarul Mănăstirii "Sf. Ecaterina" - Muntele Sinai

Tatălul ca singura cale care duce la viață: "Dar nu voia Mea, ci voia Ta să se facă".

Toate acestea nu-și primesc însă adevărata greutate decât în perspectiva Învierii, care le scoate din sfera unei nădejdi care ar fi putut să fie sau să nu fie confirmată, pentru a le conferi forța certitudinii de nezdruccinat și care nu pune doar capăt oricărei temeri că ceea ce a precedat-o ar fi realmente un sfârșit și atât, ci conferă și un conținut extrem de palpabil speranței că omul poate fi din nou un părtaș smerit la comuniunea cu Dumnezeu. Îndreptățirea acestei percepții este confirmată de comportamentul ucenicilor: până în clipa în care îl văd pe Învățătorul lor înviațat îi vedem răscoliti de toate disperările și spaimile dintotdeauna ale semenilor lor, pentru ca apoi să arate prin tot ce fac că au lăsat în urmă aceste strămbătăți, moartea pierzându-și opacitatea impenetrabilă și sugerând de acum într-o manieră sesizabilă, iubirea lui Dumnezeu care îi așteaptă dincolo de ea. Astfel îi vedem pașind plini de veselie și bucurie spre moarte, după cum aveau să o facă și nenumărații martiri animați pe ultimul lor drum de nădejdea propriei învieri la comuniunea cu Părintele ceresc.

Aceste două momente din viața Mântuitorului – cel care-L precede moartea pe Cruce și Învieria care urmează acesteia – aruncă o lumină clarificatoare asupra sensului oricărei vieți omenești, asupra celor trei dimensiuni în care este experimentată în mod necesar de fiecare dată condiția umană: nu există umanitate adevărată fără suferința provocată de îndepărtarea de Dumnezeu, fără teama în fața unui sfârșit în aparență definitiv și, în fine, fără nădejdea că cele pierdute se pot redobândi, chiar însuțit. Fiind părtași la însăși viața lui Hristos, pe măsură ce se cufundă tot mai adânc în ea, creștinul resimte cu crescândă acuitate suferința despărțirii, în timp ce teama în fața morții se micșorează aproape până la dispariție, pentru a fi înlocuită treptat de bucuria provocată de acceptarea noii comuniuni care i-a fost dăruită după moarte.

Acest mod de a percepe moartea i-a însoțit în general pe strămoșii noștri de-a lungul veacurilor, însă nu în sensul unei simple conștientizări în planul raționalului, ci pe lângă aceasta printr-o receptare la nivelul întregii persoane creștine, cu toate dimensiunile ei. Funcția principală a avut-o în acest sens, cu siguranță, viața liturgică și în mod special Sfânta Liturghie, cu

rugăciunea pentru acceptarea morții, a "sfârșitului" în perimetrul existenței creștine, depășind angostea "înfruntării" și întemeiat în acea pace pe care o poate institui doar nădejdea fermă că păzind poruncile dumnezeiești și nutrind o iubire mereu mai înțelegătoare față de Dumnezeu, față de aproapele și față de toată făptura, adică viețuind cu adevărat în Hristos, creștinul va avea din nou parte pe deplin de comuniunea cu Dumnezeu, după ce va trece dincolo de pragul deja mai transparent al morții pământești. Pe lângă aceasta însă, toate practicile legate de înmormântare, la care este chemată să participe toată comunitatea, de la cei mai tineri la cei mai vârstnici, are darul să-l familiarizeze pe fiecare dintre membrii acesteia, încă de la începuturile vieții lor spirituale, cu o realitate încă foarte îndepărtată, însă care, pe măsură ce se apropie, este percepută atât cu teamă, cât și cu nădejdea învierii. Am putea spune că pentru creștinul bine ancorat în profunzimile vieții duhovnicești, conștiința morții și pregătirea pentru ea trebuie sau ar trebui să fie un permanent însoțitor pe cărările vieții.

În vremurile de azi asistăm la o estompere accentuată a aplecării spre acest moment necesar al devenirii noastre, și aceasta nu doar în afara existenței creștine, cum ar fi poate de așteptat, ci adesea chiar în rândul mărturisitorilor credinței noastre strămoșești. Este drept că rânduilele culturale și obiceiurile străvechi continuă cel mai adesea să fie respectate, însă în foarte multe cazuri, dacă nu în majoritatea lor, receptându-se doar dimensiunea lor formală, nu și sensul lor profund – ele nu mai sunt experimentate de creștin la nivelul întregii sale persoane. Ca să nu mai vorbim de faptul că în viața cotidiană și în condițiile unei sănătăți cât de cât normale, aceste preocupări și consecințele lor existențiale sunt mai mult sau mai puțin excluse.

În ce-i privește pe cei mai puțin aplecați spre exprimarea constantă a condiției lor creștine, sau pe cei care se simt sau sunt complet distanțați de ea, ignorarea realității pe care o avem în vedere are un caracter de-a dreptul programatic. Din firul vieții este îndepărtat momentul ei final, ea căpătând astfel caracterul unui continuum iluzoriu, care stă în același timp sub semnul unei fericiri lumești obligatorii. Refrenul acestei epoci este pentru cei pe care îi avem în vedere: "Fii fericit!" – "Be happy!", și anume în condițiile lumii acesteia, care este privită ca cea mai bună dintre toate lumile posibile. Nu este vorba de bucuria pentru lucrarea mântuitoare a lui Dumnezeu în Iisus Hristos, de care oamenii au parte permanent în Duhul Sfânt, nu este starea interioară prin care creștinul răspunde îndemnului peste veacuri al Mântuitorului – "Bucurați-vă!" –, ci de o fericire de aici și de acum, lipsită de orice întemeiere în comuniunea cu Dumnezeu. Un enunț de acest fel, formulat în mod imperativ, nu poate decât suprima orice aluzie la moarte, pentru că, o dată articulată, aceasta l-ar relativiza, ar scoate în evidență fie absurdul unei astfel de vieți, fie necesitatea raportării ei la o realitate de alt ordin, ceea ce ar impune însă automat abandonarea acestui sentiment autoindus de fericire.

În spațiul restrâns al unei astfel de meditații nu ne putem opri cu cât de cât insistență asupra cauzelor care au dus la atrofierea mai mult sau mai puțin pronunțată a raportării noastre firești la această realitate a morții. Ar fi suficient să o asociem unui fenomen atribuit de obicei în exclusivitate epocii noastre, mult discutat, însă poate prea puțin înțeles, numit indeobște "secularizare", și despre care am putea spune că reprezintă în esență excluderea conștiinței sau inconștientă a lui Dumnezeu și a comuniunii cu El din toate momentele care constituie viața cotidiană. Convingerea noastră este că fenomenul acesta contemporan este inclus într-o realitate mult mai cuprinzătoare, care este cea a păcatului, cele ce se întâmplă acum nefiind decât o formă specifică a acestuia. Sub semnul acestuia, elementele esențiale ale existenței umane sunt întotdeauna pervertite, diferențele care apar în această privință de la o epocă la alta nefiind atât de natură calitativă, cât cantitativă. Aceasta înseamnă, în contextul problemei de față, că în esență percepția morții este la fel de viciată la protopărinți, ca și la contemporanii noștri mai mult sau mai puțin secularizați, la aceștia din urmă ajungându-se însă, prin acumulări cantitative, la o mai evidentă opacizare. Însă în ambele cazuri este vorba de una și aceeași realitate a păcatului.

Constatarea pe care le-am făcut mai sus impun o concluzie pe care cititorul o intuia probabil deja, și anume că soluționarea dificultăților prezente, pe care le întâmpinăm în legătură cu perceperea morții, nu poate să difere de cea oferită de Biserică dintotdeauna pentru diferitele neputințe omenești datorate păcatului. Ea se va numi, în consecință, "viață în Hristos", sub semnul căreia moartea nici nu se relativizează și nici nu devine o prăpastie de neocolit, ci rămâne o trecere spre o altă dimensiune a vieții, pe care nădăjduim să o petrecem în comuniune cu Dumnezeu.

(continuare din num[rul trecut])

2. Despre nepătimire

Bineînțeles că cineva care vrea să se curățească de patimi trebuie să dorească să ajungă la nepătimire, adică la scoaterea din lucrare a patimilor pe care le poartă în sufletul său; bineînțeles, pentru aceasta trebuie să le cunoaștem, să fim conștienți de ele, dar nu trebuie nici să exagerăm. Sunt unii oameni care exagerează lucrurile până la așa măsură, încât spun că în fiecare clipă omul păcătuiește. Nu-i adevărat. Chiar dacă ne vin în minte gânduri străine de rugăciune, pentru că mai ales la rugăciune se arată patimile pe care le purtăm în noi, asta nu înseamnă că gândurile străine de rugăciune sunt totdeauna gânduri pătimase. În Filocalie, în volumul I, la Evagrie Ponticul, se spune că gândurile sunt de trei feluri: gânduri îngerești, gânduri omenești și gânduri drăcești. Drăcești sunt gândurile unite cu patimile, adică acele gânduri care izvorăsc din patimi și care ne arată pătimitori. Gândurile omenești sunt gânduri care nu sunt nici bune, nici rele, ci sunt de mijloc, pentru că la apă te poți gândi și cu sete, și fără sete, la aur te poți gândi și cu lăcomie, și fără lăcomie. Cine se gândește cu gânduri indiferente are gânduri lumeste, iar cine se gândește la lucrurile bune cu legătură între ele și Dumnezeu, acela are gânduri îngerești, adică se gândește la aur, de pildă, și-L slăvește pe Dumnezeu pentru metalul acesta prețios, se gândește la frumuseți din viața aceasta și-L slăvește pe Dumnezeu pentru frumoasele lucruri pe care le-a făcut El. În acest caz, omul are gânduri îngerești; și prin gândurile obișnuite se ridică la gânduri îngerești și prin gândurile îngerești se apropie de Dumnezeu.

Când omul ajunge la nepătimire nu mai este hărțuit de patimi, ci ajunge la o liniște sufletească, ajunge să nu mai fie tras de patimi încoace și încolo, ci este statornic în bine. Asta înseamnă nepătimire: lipsă de patimi, când omul este mai presus de patimi, când patimile sunt nimicite, când nu mai sunt lucrătoare în viața omului. De pildă, cine postește a biruit lăcomia. Cine se înfrânează de la păcatele sexuale a biruit sexualitatea. Cine se mulțumește cu puțin și are nădejde în Dumnezeu a biruit iubirea de avere. Cine e blând și liniștit și îngăduitor și înțelegător și răbdător, a biruit mânia. Cine a trecut de înfrinare și a intrat în sfera bucuriei, a biruit întristarea. Cine este ostenitor și lucrează cu mâinile și se roagă și studiază și împletește munca cu rugăciunea, a biruit trândăvia. Cine e smerit, acela a biruit mândria și a ajuns la nepătimire. Dar nepătimirea are niște semne după care o putem cunoaște. Și anume să ne gândim la cele două cuvinte din Pateric: se spune că la un părinte s-a dus o fecioară care i-a spus așa: "Am învățat Vechiul și Noul Testament de de rost". "Și?" "Sase zile postesc și a șaptea dezleg". Și l-a întrebat pe părintele ce mai trebuie să facă, bineînțeles ea gândindu-se că, cu ceea ce a realizat până acum, a făcut mult. Și părintele a întrebat-o așa: "Ți s-a făcut ocară ca cinstea?" Ea a zis: "Nu". "Ți s-a făcut lipsa ca îndestularea?" Ea a zis: "Nu". "Ți s-a făcut paguba ca și câștigul?" Ea a zis "Nu". Și atunci părintele a zis: "Du-te și începe de-acum încolo, căci cu ceea ce zici c-ai făcut, încă nimic n-ai făcut".

Asta înseamnă să fii nepătimitor, adică să vezi lucrurile mai presus de obișnuit, mai presus de patimi. Când ajungi să ți se facă ocară ca cinstea, adică să primești ocară cum ai primi cinstea, adică cu aceeași liniște sufletească, să te folosești de ocară și de îndreptare așa cum te folosești de cinstea care ți se dă, atunci ai ajuns la liniște sufletească și nu mai ești mândru, pentru că numai cel mândru este nemulțumit de îndreptarea care i se face. Savantul Nicolae Iorga spune că numai dinții bolnavi simt fierbințele sau răceala alimentelor pe care le primesc. Dacă dintele nu-i bolnav, nu simte durere nici când bea rece, nici când bea ceva cald, pe când dacă dinții sunt bolnavi, atunci suferă. Așa-i și cu mândria; când ești mândru, nu-ți place să-ți faci cineva vreo îndreptare, ești nemulțumit și asta arată că pătimești de mândrie, dar dacă primești îndreptarea, primești ocară chiar cum ai primi cinstea, ai biruit mândria. "Ți s-a făcut lipsa ca îndestularea?" Dacă ești nemulțumit de lipsă și te bucuri de îndestulare, înseamnă că ești iubitor de avere, pe când dacă ți s-a făcut paguba ca și câștigul, adică ești mulțumit în fața lipsurilor și le primești cu mulțumire, atunci ai biruit iubirea de avere. Și dacă ți s-a făcut străinii ca rudele după trup, adică poți să-i primești cu bucurie pe cei străini cum îi primești pe cei apropiați, înseamnă că ai trecut de iubirea de plăcere și că împlinești poruncile lui Dumnezeu. Dacă ajungem la starea aceasta, am biruit patimile și suntem fericiți, iar dacă încă mai avem lipsuri în această privință, înseamnă că trebuie să ne mai cercetăm pe noi și să lucrăm. Așadar, nepătimirea este o stare superioară. Știți ce spune Sfântul Ioan Scărarul despre nepătimire? Spune că este *învierea sufletului înainte de învierea cea de obște a trupului* și mai spune că nepătimirea este cerul cel de pe pământ. Noi cunoaștem firea împătimită, cunoaștem patimile noastre, suntem hărțuiți de multe ori de patimi, constatăm în noi arătări de patimi și în vremea rugăciunii și în împrejurările care ne descoperă pe noi. Asta pentru că încă n-am ajuns la deplina nepătimire. Când ajungem la nepătimire nu mai avem nici o atragere din pricina patimilor și suntem mai presus de toate, pentru că toate sunt curate pentru cei curați, zice Sf. Apostol Pavel în Epistola către Tit. Când ești curat, vezi lucrurile curat. Despre un părinte din Pateric se spunea că din multa bunătațe nici nu mai știa ce-i răutatea, nu mai presupunea răutatea. Nu se mai gândea la nimic rău, din multa bunătațe. Noi avem o altă stare sufletească. Noi din multa răutate, de multe ori nu mai putem presupune

bunătațe. Amestecăm niște lucruri rele și în lucrurile bune. Gândiți-vă la cuvântul acela din Sfânta Evanghelie, din pilda lucrătorilor tocmiți la vie. Se spune acolo că cei care au primit un dinar și așteptau mai mult și erau nemulțumiți că și cei de pe urmă au primit câte un dinar, căteau împotriva stăpânilor. Și stăpânul l-a chemat pe unul și i-a zis așa: "Prietenule, nu-ți fac nedreptate. Nu te-ai tocmit cu mine cu un dinar? Ia ce este al tău și pleacă. Sau ochiul tău este rău pentru că eu sunt bun?" Nu pot eu să fac ce vreau cu ale mele? Ochiul tău e rău că eu sunt bun? De multe ori noi proiectăm răutatea din noi asupra altora și vedem răutate și unde de multe ori nu-i răutate. De ce? Pentru că proiectăm răutatea din noi, pentru că scoatem la iveală niște patimi din noi. La Cuviosul Dorotei este o istorisire despre unul care, stând pe marginea drumului, l-au văzut trei care au trecut pe lângă el. Și unul a zis: acesta este tâlhar și vrea să pândescă să fure. Altul a zis: acesta-i un desfrânat și vrea să găsească ocazie de desfrânare. Și altul a zis: uite! acesta și la marginea drumului și-a găsit loc de rugăciune. De fapt, noi nu știm cum era acela pe care l-au văzut cei trei, dar știm că fiecare și-a proiectat așezarea lui sufletească asupra lui. Cel care l-a văzut pe cel de la marginea drumului ca pe un om care se roagă, desigur era el însuși rugător și oriunde se găsea înălța rugăciune către Dumnezeu. Așa se întâmplă cu noi toți: fiecare proiectăm din noi așezarea sufletească. În ce privește rugăciunea, ea este oglinda sufletului. Sf. Ioan, cel ce a scris "Scara", spune că rugăciunea este judecată și judecătorie și scaunul judecătorului înainte de judecata viitoare; și tot el spune că rugăciunea este oglinda sufletului și arată așezarea minții, rugăciunea fiind vorbirea minții cu Dumnezeu. Mulți dintre credincioși mărturisesc că la rugăciune le vin gânduri felurite și, de multe ori, și gânduri rele în timpul rugăciunii. Apoi să știți că cele mai multe din gândurile rele vin din patimile noastre, pentru că Domnul Hristos a spus așa: "din prisosința inimii grăiește gura", și a mai spus că gândurile cele rele spurcă pe om și că gândurile cele rele pornesc din inima omului. Cineva l-a întrebat pe Cuviosul Pimen: "Ce să fac, că îmi vin tot felul de gânduri rele în vremea rugăciunii?" Și părintele i-a spus să întindă brațele și pieptul și să oprească vântul. El a spus că nu poate să

“Nepătimirea este învierea sufletului înainte de învierea cea de obște” (Sf. Ioan Scărarul)

oprească vântul. Și atunci părintele i-a spus așa: "Așa cum nu poți opri vântul să nu bată, tot așa nu poți opri gândurile cele rele să nu vină, dar altceva poți să faci: cu un gând bun să înlături gândul cel rău". Sfântul Ioan, cel ce a scris "Scara" vorbește de patru feluri de rugăciuni, după calitatea rugăciunii, după curăția rugăciunii. Și zice așa: că unii au rugăciune întinată, rugăciune spurcată. Cine? Cei care au o viață întinată, o viață spurcată proiectează viața lor în rugăciunea lor. Bineînțeles că dacă zici: "Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu de 3-4 ori, nu poți să-ți dai seama ce porți în suflet, dar dacă zici întins, o jumătate de oră, de pildă numai: "Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul!", și altceva nu zici, și altceva nu faci, ci stai în atitudine de rugăciune, atunci vezi ce fel de gânduri îți vin și știi ce fel de patimi te luptă. Dacă-ți vin gândurile desfrânării la rugăciune, înseamnă că ești pornit spre desfrânare, dacă-ți vin gândurile lăcomiei înseamnă că ești pornit spre lăcomie, dacă-ți vin gândurile iubirii de arginți, înseamnă că ești pornit spre iubirea de avere, dacă-ți vin gânduri de mânie, de răzbunare, de pomenirea răului, înseamnă că ești stăpânit de mânie ș.a.m.d. Apoi este o rugăciune pierdută, o rugăciune în care nu-ți dai seama de ceea ce zici, uneori îți dai seama, alteori nu-ți dai seama; este și o rugăciune furată, adică o rugăciune care se nimicește cumva, zici cu cuvântul și nu iei aminte cu mintea; și este rugăciune curată, iar rugăciunea curată este rugăciunea celor nepătimiși, rugăciunea celor nepătimitori. Știind acestea, întrebarea este cum se poate ajunge la starea de nepătimire? Cum pot ajunge pătimișii nepătimiși, pentru că se spune în "Scara" Sfântului Ioan Scărarul: "Să îndrăznească pătimișii, că și cei nepătimiși, din pătimiși s-au făcut nepătimiși", adică mulți dintre sfinți au dus o viață necontrolată întâi, și după aceea au dus și o viață curată și cu viața lor curată au nimicit viața cea întinată. Și au ajuns de la rugăciune întinată, la rugăciune curată. Important este să fim hotărâți pentru Dumnezeu și să facem lucrurile lui Dumnezeu și atunci toate se limpezesc. Întrebarea este: cum putem ajunge nepătimitori? Cum putem să ne curățim de patimi? Răspunsul cel dintâi este acesta: de patimi ne curățim când ocolim pricinile patimilor. Adică degeaba vrem noi să scăpăm de patimi, dacă mergem acolo unde sunt ispite, unde sunt tentații pentru păcate. Mulți mărturisesc și la spovedanie că le vin tot felul de imagini necurate în minte. De ce? Pentru că au trăit în ele, sau pentru că trăiesc în ele, se uită la lucruri necuviincioase, la filme spurcate și apoi vor să aibă limpezime în suflet. Nu se poate așa ceva. Dacă vrei să scapi de spurcăciuni, trebuie să ocolești spurcăciunile. Numai așa scapi de ele. Altfel, îți vin oriunde și oricând, te urmăresc, după ani de zile îți vin în minte lucruri pe care le crezi uitate și care de fapt nu-s uitate, pentru că patimile se alcătuiesc în noi. Noi devenim ceea ce am făcut, acumulăm în noi toată viața noastră; de când ne știm și până în clipa de față am adunat în noi răutățile nu bunătațile, pentru că omul crește în ce pornește. Sunt oameni care duc o viață cinstită, o viață curată, care duc o viață

echilibrată; aceia înaintează în bine. Sunt alții care au o încărcătură negativă puternică, adică noi aducem din străfunduri de existență - Dumnezeu știe de unde și de când -, lucruri care nu sunt ale noastre, ci sunt ale altora, puse în noi; și trebuie să luptăm cu noi înșine, să luptăm cu niște negative, cu încărcătura aceasta negativă din noi, pe care n-am agonisit-o noi, ne-am pomenit cu ea - Dumnezeu știe de unde și de când.

Știind noi lucrurile acestea, este bine să avem în vedere toate manifestările existenței noastre, toate manifestările vieții noastre și să tragem niște învățături, niște concluzii. Limpezimea cea mai mare o dă rugăciunea, stăruința în rugăciune; adică chiar dacă avem rugăciune întinată, așa întinată cum este o aducem lui Dumnezeu, să facem rugăciune, pentru că numai rugându-te poți ajunge la mai mult și la mai bine. Dacă părăsești rugăciunea, părăsești mijlocul de îmbunătățire, dacă nu părăsești rugăciunea, e nădejde să ajungi la nepătimire (...). Poate știți că titlul Filocaliei este acesta: "Filocalia sau culegere din scrierile Sfinților Părinți care ne arată cum să ne curățim, cum să ne iluminăm și cum să ne desăvârșim". Primul lucru este curățirea de patimi. Cei care ați citit Filocalia volumul I, de pildă, poate știți de la Sfântul Ioan Casian, din convorbirile cu Părintii din pustia sketică, că Sfântul Moise Arapul i-a întrebat pe el și pe Sfântul Gherman: "Care este scopul vieții călugărești?" Ei au răspuns că este dobândirea Împărăției lui Dumnezeu. La aceasta, Sf. Moise Arapul a spus așa: "Ați răspuns bine în ceea ce privește ținta, dar n-ați răspuns bine în ceea ce privește scopul". Și le-a spus el care este scopul. Și a zis că scopul este curățirea de patimi. Fără curățire de patimi n-ajungem în Împărăția lui Dumnezeu. Pentru că nimic spurcat sau necurat nu stă în Împărăția lui Dumnezeu, scrie Sf. Apostol Pavel în Epistola către Corinteni. Iar Sfântul Isaac Sirul spune clar: nu poate suflet spurcat în curată Împărăție să intre. Pe noi ne ajută foarte mult pentru îndreptarea vieții noastre, pe lângă rugăciune și smerenie, ne ajută foarte mult pocăința. Pocăința care trebuie înțeleasă ca o lucrare din prezent cu direcție spre viitor. Adică pocăința nu trebuie făcută cu fața spre trecut, că și așa nu mai putem schimba trecutul, ci cu fața spre viitor. Viitorul stă în mâinile noastre în înțelesul că ni-l putem pregăti prin prezent. Poate vă sunt cunoscute cuvintele Sfântului Ioan Botezătorul, care spune: "Faceți roade vrednice de pocăință!" Ce înseamnă aceasta? Faceți o pocăință cu rodire, faceți niște fapte care țin de pocăință. Lămurirea ne-o dă cumva Sf. Apostol Pavel în Epistola către Efeseni, unde scrie așa: "Cel ce a furat să nu mai fure, ci mai vărtos să lucreze cu mâinile sale, ca să aibă de unde să dea milostenie". Cu mâinile ai furat, cu mâinile împlinește lucru

bun pentru împlinirea binelui, pentru a da milostenie.

Prin urmare, să fim cu grijă, pentru a ști ce sunt păcatele și ce sunt patimile, și știm deja că păcatele sunt fapte rele singurate, pe când patimile sunt deprinderi în răutate. Apoi știm care sunt patimile, cel puțin cele șapte sau opt pe care le poruncește Sf. Ioan Casian: lăcomia pântecelui, desfrânarea, iubirea de arginți, mânia, întristarea, trândăvia, slava deșartă și mândria, care toate au odraslele lor. Și omul care e sub patimi, e în chin, iar omul care e în virtute e în bine, pentru că așa cum știm deja, fiecare patimă trebuie să fie biruită prin virtutea potrivnică (...). Să nu uităm partea aceasta, pentru că dacă numai nimicim patimile și nu le înlocuim cu virtuțile, nu-i sigur că le-am nimicit și pot oricum să vină din nou și să se întărească în noi, și să se facă apoi uriașii care ne stăpânesc pe noi. Să fim cu grijă la gândurile noastre, la intențiile noastre, la pornirile noastre, și cu ajutorul lui Dumnezeu putem să ne facem rânduială în suflet, iar dacă nu suntem cu grijă la cele mici, ajungem la cele mari - spune Sf. Marcu Ascetul, pentru că diavolul nu disprețuiește păcatele mici fiindcă altfel nu poate duce la cele mari. Cuv. Dorotei are o comparație: că poți să smulgi din rădăcină un copac când este mic, când este ca o iarbă, dar când se întărește și-și face rădăcini, nu îl mai poți smulge și chiar nu-l mai poți smulge nici tu, nici mai mulți. Așa încât să fim cu grijă la începuturi; dar bineînțeles că viața trebuie să o luăm de unde este; dacă am ajuns pătimiși, cu ajutorul lui Dumnezeu, așa pătimiși cum suntem, putem să devenim nepătimiși. Să ne gândim că au fost sfinți care au ajuns sfinți, tâlhari fiind ei înainte de a ajunge la sfințenie. De exemplu, Sf. Moise Arapul, pe care-l pomenește Sfânta Biserică parcă în 27 august, a fost cel mai icusit dintre Părinții din pustia sketică, el care înainte a fost tâlhar. Un tâlhar ajunge sfânt. Cum ajunge un tâlhar sfânt? Cu energiile cu care a lucrat în răutate, cu acelea lucrează în bunătațe. Se spune că cineva zice așa către Dumnezeu: "Doamne, învrednicește-mă să te iubesc pe Tine cum am iubit altădată păcatul!" Pentru că tot cu iubirea pe care o port în suflet am iubit și păcatul, și acum aș vrea să Te iubesc pe Tine măcar așa cum am iubit păcatele de odioasă. Ne ajută mult - cum am zis - rugăciunea, ne ajută sfințele slujbe, Sfințele Taine, Sfânta Spovedanie ... Sigur că n-o să putem dintr-o dată să ajungem în vârful scării, dar să fim preocupați de lucrul acesta și atunci darul lui Dumnezeu va fi cu noi, iar dacă nu suntem preocupați, n-o să putem ajunge la nepătimire, n-ajungem nici la liniște, n-ajungem la limpezire sufletească, ci suntem robii patimilor și patimile nu pot aduce în suflet decât nemulțumire, nu pot decât să înmulțească răutatea, pentru că ele sunt chipuri ale răutății, sunt chipuri de multe feluri ale răutății. Prin urmare, fiecare din noi să vedem unde suntem și să stăruim în cele bune și cu ajutorul lui Dumnezeu vom avea darul liniștii, darul bucuriei, darul nepătimirii. Dumnezeu să ne ajute!

Arhim. Teofil

Mănăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus

Mormântul purtător de viață

Moartea poate fi înțeleasă numai prin asumarea ei. După căderea în păcat, omul s-a despărțit de Dumnezeu, iar apoi, în această depărtare, sufletul s-a despărțit de trup. Dacă Adam era chemat să actualizeze unitatea potențială între cele patru mari diviziuni ale universului: diviziunea omului în bărbat și femeie, a pământului în paradis și lume locuită, a naturii sensibile în cer și pământ, a naturii create în sensibilă și inteligibilă, iar în final, depășindu-le pe acestea, să unifice prin îndumnezeire creația și Creatorul¹, încercarea de a realiza această unitate prin sine însuși și în afara ascultării de Dumnezeu, a transformat ceea ce la început era dat ca posibil, în neputință. Omul s-a văzut izolat atât față de exterior, cât și în sine, diviziunile devenind tot mai accentuate. În ceea ce-l privește, trupul a început să se desprindă de suflet și să se descompună, omul cunoscând moartea în el însuși, după ce o cunoscuse față de Dumnezeu și față de univers. Există totuși aici, paradoxal, o refacere a unei unități inițiale: trupul zidit din pământ se întoarce, prin moarte, în același pământ, devenind o singură materie². În Vechiul Testament, moartea însemna o coborâre în adânc atât a sufletului, cât și a trupului. Sufletul ajungea în iad, așteptând răscumpărarea, iar trupul era îngropat în pământ, în așteptarea învierii, adică a unirii din nou cu sufletul răscumpărat. Această relație între trup și suflet îl face pe Avraam să cumpere peștera din țarina Macpela³ ca loc de îngropare pentru el și urmașii lui. Avraam dorește să rămână cu trupul în pământul făgăduit de Dumnezeu⁴, căci el înțelege această făgăduință ca referindu-se nu doar la viața vremelnică, ci și la cea veșnică. Premisa făgăduinței este înstrăinarea de pământul, neamul și casa sa. Avraam, Isaac și Iacov se vor înstrăina pe rând de tot ceea ce însemna lumea veche a păcatului neascultării, fiind înmormântați în pământul făgăduit. Iosif, după ce parcurge aceeași cale de detașare, incredințându-se voii lui Dumnezeu, va cere ca osemintele lui să fie scoase din

Îngerul la Mormântul Domnului – Mân. Mileseva, Serbia, 1222-1228

Egipt⁵. Spre deosebire de toți aceștia, Moise, care se identificase prea mult cu poporul cărtitor, neascultându-L deplin pe Dumnezeu, este îngropat în pământul Moabului, și “nimeni nu știe mormântul lui nici până în ziua de astăzi”⁶. Așa cum va spune mai târziu Proorocul Isaia, cel păcătos nu are nici măcar dreptul la mormânt, fiind “azvârlit departe de mormântul său, ca o ramură fără de preț, (...) ca un hoit călcat în picioare”⁷. Însă dreptii, asemenea lui Iona în pântecul chitului, se ascundeau “în miezul răbdării lui Dumnezeu, în străfundurile milosteniei Sale fără de margini”⁸, așteptând plinirea vremii.

Deoarece, în urma căderii, trupul nu se mai putea opri din alunecarea treptată spre moarte, Hristos, luând trup omenesc, învinge deplin această mișcare, lăsând-o să meargă până la capăt, adică până la cunoașterea morții, dar nu și până la descompunere⁹. De aceea mormântul lui Hristos este nou, pentru că el arată biruința asupra morții. Ipostasul Său dumnezeiesc nu se desparte de trupul din mormântul în care locuiește, “chiar înainte de a-l învia, Împăratul împăraților”¹⁰. În același timp nu se desparte nici de sufletul Său ajuns în iad “nu ca să sufere durerile iadului, ci ca să-l umple de lumina dumnezeirii Sale”¹¹. Răs-cumpărând astfel sufletele dreptilor care locuiau în iad cu nădejdea învierii, Hristos Se întoarce în mormânt, refăcând legătura sufletului cu trupul și surpând moar-tea. “Din ultimul adânc al Dumnezeirii, viața vine în mormântul în care se află trupul, prin sufletul lui Hristos”¹². Mormântul din peș-teră devine purtător de viață și izvorul învierii noastre, pecetluire a morții și prin aceasta poartă spre Împărăția veșnică.

Deschizând timpul înspre veșnicie, Sfânta Liturghie are în centru Mormântul Mântuitorului, identificat cu Sfânta Masă și cu Sfântul Antimis. Nu întâmplător acestea conțin părțile din moaștele unor sfinți, căci printr-un har deosebit, sufletul omenesc îndumnezeit a rămas atât de legat de trupul său, chiar și după moarte, încât acesta a devenit, parțial sau total (în unele cazuri), nesticăcios, ca o arună a învierii. Faptul că sfinții au biruit, prin Hristos, și despărțirea omului de Dumnezeu, și despărțirea sufletului de trup, urmând Morții lui Hristos ca să poată urma și Învierii Lui, este adevărat de Biserică tocmai prin slujirea Sfintei Liturghii pe moaștele sfinților. Până în ziua de astăzi, la Mormântul Domnului din Ierusalim se face Sfânta Liturghie în fiecare noapte, proscomidindu-se pe placa de marmură ce acoperă

mormântul¹³. Tot astfel, în catacombele care însemnau și ele o coborâre în adânc, deasupra mormintelor de mucenici existau nișe arcuite care serveau drept altare pentru slujbele săvârșite la aniversările lor anuale sau pe timpul persecuțiilor. Căci prin înjunghierea lor pentru cuvântul lui Dumnezeu și pentru mărturia pe care au dat-o¹⁴, s-au răstignit și au pățimit împreună cu Hristos pentru ca să împărătească întru El, au murit pentru Hristos ca să vieze întru El¹⁵. Pe temelii lor sunt construite bisericile, așa cum Biserica este zidită pe Piatra cea din capul unghiului. Mai târziu, monahismul a dovedit, prin nenumărați cuvioși, că “există o moarte înainte de moarte și o înviere a sufletelor înainte de învierea trupurilor”¹⁶. Cunoașterea morții lui Hristos prin omorârea omului cel vechi al păcatului a însemnat îngroparea în adâncul ascultării. “Căci voi ați murit și viața voastră este ascunsă cu Hristos în Dumnezeu”¹⁷, așa cum mărturisește Sfântul Apostol Pavel. Mai mult, unii au trăit în morminte, precum Sfântul Antonie cel Mare, pentru a avea moartea în minte și în trup, după cum și spunea: “Moartea, de-o va avea omul în minte, nemurire este, iar neavând-o în minte, moarte îi este”¹⁸. Și astfel, pregătiți zilnic pentru moartea și învierea în Hristos, au trecut prin adâncul mormântului ca printr-o poartă, spre a se înălța în veșnicia îndumnezeirii.

Maria-Elena Ganciu

Note:

1. Panayotis Nellas, **Omul - animal îndumnezeit**, Sibiu, Ed. Deisis, 1994, p. 32.
2. Fc 3, 19: “căci pământ ești și în pământ te vei întoarce”.
3. Fc cap 23.
4. Fc 12, 1: “Ieși din pământul tău, din neamul tău și din casa tatălui tău, și vino în pământul pe care ți-l voi arăta Eu”.
5. Fc 50, 25.
6. Dt 34, 6.
7. Is 14, 19.
8. Maurice Cocagnac, **Simbolurile biblice. Lexic teologic**, București, Ed. Humanitas, 1997, p. 363.
9. Preot Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, **Teologia dogmatică ortodoxă**, Ediția a doua, București, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al BOR, 1997, p.96.
10. Idem, **Spiritualitate și comuniune în Liturghia ortodoxă**, Craiova, Ed. Mitropoliei Olteniei, 1986, p. 235.
11. ibidem, p. 236.
12. ibidem.
13. Preot Dr. Ioan Mircea, **Dicționar al Noului Testament**, București, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al BOR, 1995, p. 330.
14. Ap 6, 9.
15. v. troparul unei mucenite, gls. 4.
16. Sf. Simeon Noul Teolog în **Filocalia**, vol. VI, București, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al BOR, 1977, p. 72.
17. Col 3, 3.
18. Sf. Antonie cel Mare în **Filocalia**, vol. I, Ediția a doua, București, Ed. Harisma, 1992, p.22.

(continuare din num[rul trecut])

2. Moartea care izbăvește de păcat

Până ce nu va urî omul din inimă păcatul deopotrivă cu pricina lui, nu se va putea elibera de lucrarea lui și până nu se va depărta de cele rele ale lumii, nu va simți răul lor miros și nu va cunoaște goliciunea și beția sa, ba i se va părea că ale sale sunt cuviincioase și slăvite (p. 275). Unul ca acesta, dacă rămâne în socotința că păcatele sale sunt mici, va lua osândă înșeptită. (p. 44). Depărtându-se însă și urând păcatul, se va cunoaște pe sine și se va folosi de însuși păcatul său ca scară către virtute, prin smerenie și străpungerea inimii de către conștiință: “Botează-te pe tine însuși din partea păcatului și vei afla acolo trepte pe care vei putea sui” (p. 104), adică o cufundare în sine spre a-ți vedea păcatul în lumina lui Hristos și a-ți cunoaște neputința. Căci “cu folos a îngăduit Dumnezeu ca sufletul să fie primitor de patimi și nu s-a gândit să așeze sufletul mai presus de patimi înainte de nașterea a doua. Iar a fi primitor de patimi e de folos pentru străpungerea conștiinței. Dar a rămâne în ele e un lucru necuviincios și nerușinat” (p. 280) și nedemn pentru mintea omului ce trebuie să stăpânească peste patimi și peste simțurile atrase de ele. “Când mintea e atrasă de simțuri, se hrănește cu hrana dobitoacelor, iar când simțurile sunt atrase de minte, se împărtășesc de hrana îngerilor” (p. 125). Ba mai mult, cât timp întâmpini cu simțurile vie cele ce ți se întâmplă, socotește-te mort, pentru că nu va lipsi arderea păcatului în toate mădularele tale și nu-ți vei putea dobândi mântuirea” (p. 220).

Căci patimile, când sunt oprite de la materia obișnuită a lor pentru un timp, rămân “lătrând la uși asemenea câinilor ce s-au obișnuit să lingă sângele în măcelărie, până când nu li se risipește puterea obișnuinței lor de mai înainte” (p. 77). “Aceasta e lupta cea mai grea ce se dă împotriva omului până la sânge. În ea se probează stăpânirea de sine a lui în dragostea care unește toate virtuțile” (p. 218).

După cum se vede, radicalitatea cerințelor vieții duhovnicești e totală. Nu e posibil nici un compromis. Virtutea nu poate conviețui cu păcatul. “Care iubitor de flecăreală poate dobândi cugetare curată (...)? Care vânător de slavă de la oameni poate dobândi gânduri smerite?” (p. 125). Ci omul vechi trebuie să moară. Întrucât trupul fricos de încercări se face prieten al păcatului, ca nu cumva să-și piardă viața prin strămtorări, “tocmai de aceea Duhul Sfânt îl sileste să moară. Că știe că dacă nu va muri, nu va birui păcatul” (p. 248). Astfel, “nimic nu e mai tare ca a nu avea nădejde în cele pământești. Cel mai mare curaj îl are călugărul care și-a tăiat din mintea sa nădejdea în viața aceasta”, căci “tot necazul ce-i poate veni e mai prejos de moarte”, iar el, fiindcă s-a învoit să primească moartea (p. 102), este nepătimaș și nu se tulbură în necazul său.

Prin urmare, până ce nu va muri omul din afară față de toate lucrurile lumii, nu numai față de păcat, ci și față de orice lucrare și mișcare a trupului și față de orice grijă a vieții acesteia, nu va simți în inima lui dulceața Duhului lui Dumnezeu și nu va naște în el beția duhovnicească și acea nebulie preaînțeleaptă care mângâia pe apostoli (p. 136). Dar și reciproc, inima care a primit simțirea celor duhovnicești (...) își aduce aminte de patimi, așa cum un om sătul de mâncare aleasă privește la mâncarea proastă așezată înaintea lui” (p. 207) și se îngrețosează.

Sfântul Isaac Sirul învață că mai bine este a scăpa de patimi prin rugăciune și prin aducere aminte de virtuți decât prin împotriviri (p.287), căci este primejdios a privi fără Dumnezeu spre păcat, chiar împotrivindu-te lui - datorită mândriei și uitării de Dumnezeu, a Căruia doar este adevărata biruință întru cei smeriți. “Când smerenia stăpânește în viața ta, se supune ție sufletul tău și împreună cu el se vor supune ție toate. Căci în sufletul tău se naște pacea de la Dumnezeu. Cât timp ești în afara acesteia, vei fi supărat neconținut nu numai de patimi, ci și de tot felul de întâmplări” (p. 87). Până nu se smerește inima, nu se poate opri din împrăștiere și nu simte ajutorul lui Dumnezeu, dar îndată ce se smerește, se umple de credință și de nădejde (p.113).

Dumnezeu întru nădejde, curăpesc sufletul care se smerește de tot păcatul, căci “greșalele tuturor oamenilor sunt ca un pumn de nisip căzut în mare” (p. 300), în asemănare cu pronia și cu mila lui Dumnezeu.

“O, minunată milostivire a lui Dumnezeu! O, har neînțeles al lui Dumnezeu, Ziditorul nostru! O, putere, care le poate toate! O, bunătate nemăsurată, prin care zidești din nou firea noastră a păcătoșilor! Cine e în stare să-L slăvească cum se cuvine? Ridică pe cel ce a trecut peste El și L-a hulit, înnoiește țărâna fără rațiune și o face iarăși înțelegătoare și cuvântătoare; și mintea risipită și nesimțitoare și simțurile împrăștiate le face fire rațională și destoinică de înțelegere. Nu e în stare păcătosul să înțeleagă harul învierii Lui. Unde este gheena, care ne poate întrista pe noi? Unde este pedeapsa care ne înfricoșează în multe chipuri și poate coplesi bucuria iubirii Lui? Ce este gheena pe lângă harul învierii Lui când ne ridică pe noi din iad și face pe cel stricăcios să se îmbrace întru nesticăciune și pe cel căzut în el îl ridică întru slavă?” (p. 315) **“O, voi cei cu dreaptă socoteală! Veniți și vă minunați! Cine are o cugetare înțeleaptă și minunată, ca să se minuneze după vrednicie de harul Făcătorului nostru? El este răsplata păcătoșilor, căci în loc de răsplătirea cea dreaptă, El îi răsplătește cu învierea; și trupurile lor, care au călcat legea Lui, le îmbracă cu slava nesticăciunii. Acest har, care ne-a înviat după ce am păcătuit, e mai mare decât acela prin care, când nu eram, ne-a adus la ființă. Slavă ție, Doamne, pentru harul Tău nemăsurat! Undele harului Tău mă fac, Doamne, să tac. Căci nu mai este în mine vreun gând pe măsura mulțumirilor ce ți se cuvin. Cu ce gând ne vom mărturisii ție, Împărate prea bun, Cel ce iubești viața noastră? Slavă ție pentru cele două lumi ce le-ai făcut spre creșterea și bucuria noastră, ridicându-ne prin toate cele ce le-ai făcut spre cunoștința slavei Tale, de acum și până în veci”** (p. 316).

Fratele Grigore

Mănăstirea “Sf. Ioan Botezătorul”, Alba-Iulia

Bibliografie: Sfântul Isaac Sirul, **Cuvinte despre sfințele nevoițe, Filocalia X**, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1991

Moarte călcată cu moarte și înviere adevărată din înviere adevărată

La început, doar auzim despre moarte. Suntem copii și nu pătrundem prea bine iminența și tragismul ei. În poveștile care ne sunt primă literatură, totul pare să se facă după dreptate. Mor întotdeauna cei răi, în timp ce pentru cei buni (dacă datorită ticăloșiei și vicleniei celor răi, au ajuns totuși să moară) se găsește undeva niscaiva "apă vie" care să-i readucă la viață. "i, cel mai adesea, cei buni (eroii cei mai des întâlniți fiind, desigur, Făt-Frumos și Ileana Cosânzeana) au viață veșnică, căci ni se spune despre ei că vor mai fi trăind fericiți și astăzi, într-un fel de veșnică nuntă. Se vede cu ochiul liber cum poveștile noastre nu numai că sunt, în structura lor intimă, pătrunse de un creștinism autentic, dar sunt totodată și extrem de teologice. Cei răi sunt dați la osândă veșnică, iar cei buni sunt răsplățiți cu viața fără de moarte. Cât despre apa cea vie, vom vorbi poate altădată ...

Există întotdeauna în viața ta un prim mort pe care-l realizezi în tot dramatismul pe care moartea îl poartă îndeobște cu sine. Pentru mine, el a fost un necunoscut, o persoană absolut străină și indiferentă. Îmi petreceam vacanța mare la țară, la Poiana Sibiului, când a sosit vestea despre moartea celui om departe de sat, într-un accident pe o margine de șosea, în timp ce-și ducea oile nu știu unde. Dangățul lugubru al clopotelor trase într-o dungă amintea de câteva ori pe zi satului că unul dintre viețuitorii săi se imbarca pentru marea călătorie la Domnul. Când, după o zi sau două (de tensionată și curioasă așteptare), "trupul neînsuflit" al aceluia a fost adus cu un camion acasă, m-am strecurat, pe porțile larg deschise, în curtea casei mortului, o dată cu alți copii, îmboldit de curiozitatea specifică vârstei, dar și cu o anumită teamă, datorită "morții năprasnice" și tragismului ce o înconjură. După multe pregătiri, timp în care copiii au încercat tot felul de tertipuri pentru a ajunge pe furis cu privirea până la el (pe fereastră, pe gaura cheii, pe ușa întredeschisă din când în când de cei care participau la spălare și îmbrăcare), mortul, în sfârșit, a fost expus spre priveghere. Trupul său purta urmele impactului în urma căruia se despărțise de sufletul pereche. Copilul care eram a fost impresionat peste toate. Ceva extrem de străin violenta bunul simț. Pe vremea aceea, ignorant deplin în tot ceea ce privește învățătura Bisericii, deduceam, pentru prima dată, în apropierea unui trup lipsit de sufletul său, dramatismul situației, ce-o simțeam absurdă. Peste noapte am visat mortul, m-am trezit înfricoșat, neîndrăznind s-o scol pe mama care dormea în camera de alături și rămânând mult timp în întuneric cu inima pierită. Situația descrisă nu mai păstrează în mine nimic din seva ei de atunci, a rămas undeva în memoria arhivară, ca o frunză abandonată între filele unei cărți pe care nu o mai citești, și unde o regăsești din când în când, atunci când întâmplător răsfoiești o carte.

Mai târziu, alte morți, adesea ale unor persoane mai apropiate, îți apar presărate pe parcursul vieții. Legătura cu ele și experiența pe care ți-o aduce vârsta schimbă tot mai mult modul de reflectare. Cert este că păstrezi totdeauna în fața corpului celui adormit o stânjenală evidentă, având pregnant sentimentul a ceva care nu e după o regulă a începuturilor, care nu se ține de obârșia creației, ci provine dintr-o alterare ulterioară. De altfel, în mod natural, omul are această stânjenală față de orice "accident" care aduce o vătămare cât de mică corpului, a cărui frumusețe ni se pare atunci agresată. (La școală, când se făceau vaccinuri sau alte injecții, mă duceam întotdeauna printre cei dințai, nu din vreun curaj, ci pentru ca să mă știu scăpat. Acul seringii insinuat sub piele sau, mai rău, într-o venă dă totdeauna un sentiment de inconfort, ca de altfel și rănile cele mai superficiale, de cele mai grave nici nu mai vorbesc. Ca să-mi combat această stare, nu o dată m-am repezit să port crucea mortului sau chiar corăbioara coșciugului său, cu toate că nu găseam nici o plăcere în asta, ci, din contră, mi-ar fi plăcut să stau mai departe și mai neimplicat.)

Problema dificilă constă în faptul că moartea nu ne dă pace. Pe de o parte, ne tot izbim de morți, iar pe de alta, fiecare dintre noi ne tot apropiem de moarte, ceea ce, în general, ca să fim drepti, nu ne prea convine. În ambele situații, sentimentul este neplăcut. Îți mor pe rând bunicii, părinții ..., aceasta fiind cronologia firească și ... fericită. Dar îți pot muri iubita sau iubitul, soțul sau soția, vreun copil (situație oarecum inversă și mai dramatică, dar care - Doamne ferește! - poate surveni, pentru că viața este mecanică) ... Încep apoi să dispară, la început mai rar, accidental, mai târziu cu o anumită continuitate, cei din

generația ta: cunoștințe, colegi, prieteni ... Scăpare nu există pentru nimeni. Se pot broda teologii fascinante pe tema morții, dar la întâlnirea noastră cu moartea concretă a cuiva cu care am comunicat mai apropiat tot suntem puțin descumpăniți. "i murim și noi puțin. Ceva din noi se duce cu acela. Nu după mult timp, rana se cicatrizează și-i purtăm însemnarea fără s-o mai băgăm prea mult în seamă. În străfundul nostru acționează atavic conștiința posibilității unei reîntâlniri ulterioare, "dac-o vrea Dumnezeu". Dacă mental putem depăși situația, prin inima noastră un mic fior tot se va insinua. Adam a mușcat, iar nouă ni se mai strepezește și acum sufletul de fructul pomului cunoașterii binelui și răului.

Dacă în prezența unui mort ne simțim atât de puși în dificultate, atât de dramatic emoționați, cu atât mai mult ar trebui să se petreacă această simțire atunci când ne aflăm în fața unui număr mai mare de morți simultan. Or, se observă, în condițiile lumii contemporane, cum moartea este atinsă de o anumită depreciere. Crime odioase, accidente terifiante, catastrofe de mari proporții etc., care fac în fiecare zi incredibil de multe victime, în afara cursului mai mult sau mai puțin natural și normal al vieții, sunt vehiculate perpetuu prin toate canalele media (scrise, audio, video), încercând să se facă din ele un soi de hrană zilnică cu evident caracter de drog. Ele tind să ne obișnuiască cu o anumită normalitate a morților violente, cele care nu sunt "naturale" sau "bune". Sensibilitatea ne este în mare măsură anesteziată, și începem să uităm caracterul personal al morții, judecând numai cu cifre, pur cantitativ. Intrăm în lumea rece a statisticii, a comparațiilor nepotrivite și neavenite între o situație ieșită din normalitate și alta, dar care se încearcă a ne fi prezentate drept curiozități amuzante. La o privire mai atentă, vom observa cum încercarea de relativizare a morții este destinată să conducă la relativizarea învierii. Abătut de la această țintă existențială pe care o reprezintă învierea, omul răătăcește dezorientat (lipsit de așteptarea venirii de-a doua a lui Hristos, de la Răsărit). El este o pradă ușoară a răului de tot felul, dar în primul rând o pradă a "celui rău", căruia încet-încet îi devine rob.

Cel mort, oricât de apropiat și de drag ne-ar fi fost în timpul vieții sale, capătă brusc ceva de străin, și asta, sigur, din cauza morții, care ontologic ne este străină. Mortul ne dă, într-un fel, impresia unuia care ne-a fost furat. Ne trebuie un anumit efort de credință, nu mic, pentru a realiza continuitatea comunicării cu el. Într-un fel, în fața morții concrete (iar nu numai filosofate - asta e mult mai ușor și, în același timp, ușor indecent), noi ne aflăm simultan într-o dublă ipostază: aceea a omului de dinainte de înviere (a noastră, cu î), dar și aceea a omului de după Înviere (a lui Hristos, cu Î). Îndoiala provenind din nevrednicia noastră se împletește cu încrederea venind din Învierea lui Hristos și din promisiunile Lui. Acest lucru este valabil chiar și pentru cei ce nu cunosc Învierea, deoarece ea, fapt istoric fiind, a fost împlinită pentru toți și are implicații asupra tuturor, într-un sens sau altul. Viitorul nostru eshatologic se întemeiază pe trecutul nostru în Hristos. Dar ceea ce-l caracterizează pe omul duhovnicesc, pe cel care va fi sfântul de mâine, este faptul că trăiește deja învierea de pe acum (cf. Ioan 5, 24: "Adevăr, adevăr vă spun: Cel ce ascultă cuvântul Meu și crede în Cel Care M-a trimis, are viață veșnică și în judecată nu va veni, ci s-a mutat din moarte la viață"). La plecarea unor astfel de oameni de la Dumnezeu, starea noastră este vizibil mai liniștită, mai împăcată. Nu-i mai plângem atât pe ei, cât pe noi care rămânem lipsiți de ajutorul lor apropiat.

Pentru fiecare om natural, din orice cultură ar veni sau chiar necultural fiind, moartea apare ca o membrană semiconductoare: ușor de penetrat într-o direcție, imposibil în cealaltă. Nimeni dintre cei care au trecut prin ea nu s-a întors printre noi. Cu excepția lui Hristos. ("i dacă nu socotim pasajul extrem de tainic și dificil de interpretat de la Matei 27, 52-53: "mormintele s-au deschis și multe trupuri ale sfinților adormiți au înviat, și ieșind din morminte după Învierea Lui, au intrat în Sfânta Cetate și s-au arătat multora".) Aici, în cazul învierii, se poate aplica cel mai bine spusă: "Fericți cei ce n-au văzut și au crezut" (Ioan 20, 29). Pe cea dințai (moartea - a altora, evident) toți au putut s-o vadă, cea de-a doua (Învierea) rămâne numai imaginată ca fiind "inimaginabil de ...". La prima vedere s-ar spune că moartea ține de știință, iar învierea de credință; dar pentru credinciosul creștin nu o dată lucrurile se inversează paradoxal; ceea ce pentru un profan este știință devine la el credință, și invers. Creștinul autentic nu mai crede, ci știe că învierea există. Învierea este taina noastră maximă și maxim mântuitoare. Ca orice taină, ea este mai mult intuită decât sesizată. După cum, în fiecare Taină a Bisericii există acest sămbure mistic, dar mai ales în Botez și în Împărtașanie. În toate aceste situații, noi ne exprimăm dorința de a muri și a învia cu Hristos. Venirea prin naștere a lui Hristos și plecarea lui prin moarte, înviere și înălțare s-au petrecut nu pentru El, ci pentru a ne face pe noi părtași la ele și prin asta să ne vindecăm pentru totdeauna.

Părinții pustiei (înțeleasă în sens larg, de câmp ascetic) ne îndeamnă cu stăruință să avem neconținut gândul îndreptat spre moarte, să trăim fiecare clipă ca și când ar fi

ultima. Nu e nimic morbid în această cerință, căci ei se gândeau la moarte, în mod sigur, gândindu-se la înviere, ceea ce îi făcea senini, nu mofluzi. Dacă vorbesc mai adesea de moarte decât de înviere, o fac pentru a ne face atenți că bucuria învierii nu este posibilă fără trecerea printr-o moarte corect asumată. Miza existenței noastre nu este moartea, ci învierea, viața așadar. (La ectenii, preotul se roagă, printre altele, pentru viață și sănătate.) Moartea fără înviere chiar că nu are nici un Dumnezeu. Nouă ne vine greu, în general, să ne gândim la moarte, pentru că e slabă credința noastră în înviere. Moartea ne aduce o teamă pe care numai iubirea o poate alunga (cf. I Ioan 4, 18), iar iubire înseamnă înviere. Cel iubit este ajutat într-o înviere cea bună. Cel ce iubește, cu atât mai mult.

Acum, după venirea lui Hristos, nu mai suntem singuri în fața morții. Biserica, cu Hristos în centrul ei, este cu noi, ne priveghează și ne urează pomenire veșnică. Dar, chiar și așa, în ceasul acela, omul se confruntă, cel mai adesea, se pare, cu un sentiment de părăsire, de abandonare totală (stare încercată, de altfel, și de Hristos cf. Matei 27, 46: "Eli, Eli, lama sabahtani?"). Cred că aceasta-i apare și în cazurile de "morți colective". În schimb, după credința (ca atare, știința) noastră, învierea este de obște. Ea reprezintă, ca atare, marea și supremul eveniment comunitar al umanității. Sărbătorirea anuală a Învierii, cu o participare atât de numeroasă a credincioșilor, indiferent de treapta lor de înaintare liturgică, precum și sărbătorirea Învierii pe care o reprezintă fiecare duminică și, în ultimă instanță, fiecare Liturghie, mărturisesc în chip evident despre efectul coagulant al Învierii.

De câte ori Și-a vestit moartea, Hristos "i-a vestit și învierea (Matei 16, 21; 17, 23; 20, 18-19). Venirea lui Hristos în trup face ca învierea să apară în ecuația existenței umane ca o consecință logică. Dacă ar fi dorit să facă o simplă paradă de forță, prin care să-i impresioneze și să-i mai sperie un pic din păcatele lor pe oamenii ne-mernici, n-ar fi fost nevoie ca Hristos să vină (fiind) prin Naștere și să plece (rămânând) prin moarte (urmată, e drept, de Înviere și Înălțare). Putea găsi căi mai puțin "umane". Dar cum omul era făcut de Dumnezeu extrem de prețios, practic de neprețuit, a fost nevoie ca Dumnezeu să plătească pentru răscumpărarea lui din robia morții un preț pe măsură, exorbitant: patimile și moartea Fiului Său, Cel Unul Născut. Chenoză maximă.

Moartea și învierea sunt o interfață a celor două lumi: a împărăției fulgurante de aici (unde fiecare își poate alege "democratic" stăpânul - o alegere trebuie neapărat făcută deoarece nu poți sluji deodată la doi - cf. Matei 6, 24; grav e că adesea alegem prost) și a celei veșnice de dincolo, unde apele se separă definitiv. Icoana exprimă cel mai bine această inefabilă dveră. Nimic nu ne poate face mai evidentă Învierea decât icoana. Ea înseamnă materia înflăcărată de Duh. Căci destinul eshatologic al omului oricum este de foc: fie în flăcările devastatoare ale morții veșnice, fie în flăcările răcoros transfiguratoare ale vieții fără de sfârșit.

Atunci, "în vremea aceea", Viața - Hristos a fost pusă în mormânt (cum ni se spune în Prohodul din Vinerea cea Mare, care preia auto-"definirea" lui Hristos de la Ioan 11, 25; 14, 6), pentru Viața în mormântul în care suntem, adesea văruiți pe dinafară, dar plin de putregaiuri pe dinăuntru. Moartea lui Hristos a călcat, strivind, moartea noastră. Viața Lui și-a dat-o pentru noi, pentru ca noi să avem viață și mai multă viață.

Lupta noastră cu moartea continuă, cu toate acestea, și după venirea lui Hristos, deși ceea ce proorocul obsedat de Înviere a vestit ("El va înlătura moartea pe vecie!" - Isaia 25, 8) s-a împlinit! Dacă la scara umanității lucrurile s-au cam rezolvat, ea căpătându-și posibilitatea mântuirii, la scară personală fiecare dintre noi se află "în latura umbrei morții" (Isaia 9,1). Să observăm cât de delicată este Scriptura; nu spune "în moarte", ci "în latura umbrei morții". Raiul, gol până la Înviere, s-a umplut de atunci cu Sfinți și porțile sale de Sfântă a Sfințelor sunt deschise chemător pentru totdeauna. Dar mântuirea este și o problemă personală; care trebuie rezolvată ca atare, lucrul acesta fiind posibil cu precădere în sânul comunitar al Bisericii. Față de cei care au viețuit înainte de Înviere, acum suntem mult întăriți în nădejdea luptei noastre. Venim de departe, din "latura umbrei morții", unde încercăm să supraviețuim, așteptând necăjiți, și am ajuns să fim scăldați de lumina Învierii, dacă alegem Botezul - naștere din Duh (Ioan 3, 6).

Crezul, breviarul nostru dogmatic, vorbește în două rânduri de înviere. Învierea noastră, "a morților", de la sfârșit, este înviere adevărată din Învierea adevărată a lui Hristos, Dumnezeu Cel veșnic viu, "a treia zi după Scripturi", dându-ne posibilitatea unui nou început bun.

Costion Nicolescu

**Tema num[rului urm[tor este
HAR "I LIBERTATE.
Textele pot fi trimise până în data de
1 mai 1998.**

Enzo Bianchi: (3) Cuvântul lui Dumnezeu

Evangelia de astăzi¹ ne invită să estimăm Cuvântul, să apreciem marele dar al Cuvântului ce ne-a fost făcut. Și pentru a aprecia acest mare dar este necesară o calitate pe care Scriptura o numește: *“macrotimia”*. Un cuvânt ce în mod normal e tradus prin *“îndelungă răbdare”*, sugerând însă un suflet cuprinzător. *“Macrotimia”* semnifică *“a gândi pe deplin”*, *“a simți pe deplin”*. Suntem invitați să simțim pe deplin acest dar al Cuvântului lui Dumnezeu, să-L apreciem ca pe o bogăție inestimabilă, pentru că aceasta este calea prin care Dumnezeu a vrut să intre în legătură cu noi și să ne călăuzească întru comuniunea treimică.

Pentru a măsura, pentru a aprecia acest dar al Cuvântului lui Dumnezeu, vă propun o altă oprire în itinerariul nostru. Expresia mărturisirii noastre de credință *“et incarnatus est”*, *“s-a întrupat”*, găsește în aceeași mărturisire de credință o expresie paralelă și, totodată, corespondentă: *“qui locutus est per prophetas”*, *“care a grăit prin prooroci”*. Cuvântul lui Dumnezeu S-a întrupat, iar Duhul Sfânt a grăit prin prooroci. Cuvântul S-a întrupat prin puterea Sfântului Duh și a grăit prin prooroci prin același Duh Sfânt. Observați că este vorba de *“kenosis”*, de o cheneză, de o smerire a Fiului lui Dumnezeu, de o micșorare a Cuvântului, de o coborâre în trup, de o coborâre a Cuvântului în cuvântul omului. Este analogia Întrupării pe care, Părinții din Orient, ca și cei din Occident, și pe care Constituția *“Dei Verbum”* a Conciliului II Vatican o reia în cap. 3, versetul 13, acolo unde chiar textul ne spune că aceasta a fost posibilă prin *“admirabilis condescendensio”*, un cuvânt ce în Italia nu se mai folosește: *“condescendensio”* lui Dumnezeu”. Venind în lume S-a coborât până la noi în Fiul. Dar El Se coborâse deja încă de la începutul creației prin cuvântul semănat în Adam, în toate culturile, în întreaga umanitate și în Cuvântul Legii și al proorocilor.

A avut loc o coborâre până la om. S-ar putea spune chiar că în Întrupare a avut loc o adaptare a Revelației la umanitatea noastră. Nu există pentru noi un Cuvânt al lui Dumnezeu nemijlocit, dar există un Cuvânt al lui Dumnezeu înapoia cuvintelor și scrierilor umane. Și cum Cuvântul este om adevărat și Dumnezeu adevărat în Iisus Hristos, în Scripturi Cuvântul este cu adevărat omenesc și, totodată, dumnezeiesc. Cuvântul lui Dumnezeu a devenit cuvânt omenesc pentru ca

noi să cunoaștem iubirea lui Dumnezeu. S-a coborât până la firea omului ca om și, așa cum Cuvântul a luat asupra Sa în Hristos slăbiciunea umană, tot astfel Cuvântul lui Dumnezeu a luat asupra Sa și slăbiciunea limbajului nostru. În Întrupare, Dumnezeu a devenit slab și muritor. Aceeași cale este urmată și în Scriptură. Și, ca și în cazul Întrupării, este vorba de un scandal: nu este acesta fiul lui Iosif și al Mariei? Noi le știm pe surorile lui... Același scandal apare și în ce privește Cuvântul lui Dumnezeu, muritor și plin de slăbiciune. Cuvintele Scripturii rămân la fel de fragile ca și trupul (omenesc) al lui Iisus. Și așa cum trupul Lui e născut din Duhul Sfânt, la fel Cuvântul lui Dumnezeu e născut din Duhul Sfânt. Și așa cum trupul lui Iisus era întru totul trup omenesc, însă fără de păcat, Cuvântul lui Dumnezeu e omenesc întotdeauna, dar fără de păcat, fără de minciună.

În Scriptură, cele care vorbesc sunt slăbiciunea noastră, fragilitatea noastră și limitele noastre. Iar Dumnezeu nu remediază aceste defecte. Însă în Cuvântul Lui nu se întâlnește nici păcat și nici falsitate în ce privește lucrurile divine. Și așa cum Duhul a luat parte la Întrupare, la fel a luat parte și la acest drum al Cuvântului lui Dumnezeu prin prooroci.

Într-un comentariu la Matei 16 (mărturisirea de credință a lui Petru), Isaac Sirul spune: *“Iar tu, frate, când citești Scriptura și când se întâmplă să o înțelegi, fericit ești, căci nici trup, nici sânge nu-ți descoperă pe Dumnezeu în Scriptură, ci Părintele Ierusalim este cel care ți-L descoperă”*. Și continuă zicând: *“Iudeii au murit când Iisus a zis: <<Eu sunt pâinea vieții care s-a coborât din cer.>> Ei spuneau: <<Nu este acesta fiul lui Iosif? Noi îl știm pe tatăl său și pe mama sa. Cum îndrăznește să zică: M-am coborât din cer?>> Ei bine, frate, când ascuți Cuvântul lui Dumnezeu trebuie să spui același lucru. Este atât de omenesc încât ai fi tentat să spui: nu vine din cer. Dar dacă vine din cer, atunci vine din Duhul Sfânt. Este Cuvântul veșnic care era întotdeauna la Tatăl și care prin Duhul Sfânt ajunge până la inima ta”*. Aceasta a fost mereu conștiința marii tradiții teologice și duhovnicești a Bisericii.

Dacă însă Cuvântul lui Dumnezeu este cuvânt omenesc (Scripturile sunt cuvinte omenești ce conțin Cuvântul lui Dumnezeu), cum putem regăsi Cuvântul lui Dumnezeu în

interiorul Scripturii? Sunt lucruri atât de simple, atât de elementare, că nu le mai cunoaștem.

Avem Biblia. În ea se găsește o mică bibliotecă. Și, aidoma oricărei biblioteci, Biblia este o carte moartă, un cimitir. Bibliotecile, (chiar) cele ale mănăstirilor, sunt niște cimitire. Cărțile sunt moarte. Sf. Ap. Pavel spune: Scriptura ca și *“gramma”*, ca și literă, este moartă. Este nevoie de cineva care să o aducă la viață. În timpul Revelației, Dumnezeu vorbea printr-un profet, în cazul Noului Testament, prin Apostoli. În acel moment, Cuvântul lui Dumnezeu se afla chiar în predică. Sf. Ap. Pavel poate spune creștinilor din Tesalonic: *“De aceea și noi, mulțumim lui Dumnezeu neîncetat, că luând voi cuvântul ascultării de Dumnezeu de la noi nu l-ați primit ca pe un cuvânt al oamenilor, ci așa precum este într-adevăr, ca pe un cuvânt al lui Dumnezeu”*. (1 Tes 2, 13). Nimeni dintre noi n-ar avea această îndrăzneală.

Dar la un anumit moment, acest cuvânt al apostolului, al proorocului, a fost ales printr-un proces de sfințire (canonizare). Sfințire (*“kadash”* în ebraică) înseamnă: separare, diferențiere. Cărțile Bibliei sunt sfinte deoarece sunt cărți separate, diferențiate de alte multe ce au luat naștere în poporul lui Dumnezeu. Iar această separare a permis la un anumit moment comunității să se întâlnească în aceste cărți, în această Carte. Și a permis acestor cărți să se lege definitiv de comunitate.

Niciodată nu se poate spune: *“Sola Scriptura”*. Când spunem *“Scriptură”*, spunem *“popor al lui Dumnezeu”*, iar când spunem *“popor al lui Dumnezeu”*, spunem *“Scriptură”*. Căci tocmai în Scriptură își află poporul lui Dumnezeu identitatea și el este cel ce a făcut să se nască, cel care transmite și păstrează Scripturile. Cuvântul lui Dumnezeu se află în Scriptură, dar în Scriptura din sânul Bisericii. Nu este posibil să găsești Cuvântul lui Dumnezeu în afara Bisericii. Origen afirmă: *“În sânul Bisericii aflăm noi Scripturile”*. Minunată formulare! Se întâmplă uneori să zicem: *“Adâncurile... Dacă ceva se mișcă, altceva îi răspunde mișcându-se la rândul-i”*. Slujbele noastre – întotdeauna un răspuns, o lectură – se recheamă, se întâlnesc. Cu adevărat, o simfonie a adâncurilor. Dar tocmai aici sunt păstrate cărțile. În Biserica siriană există un loc, în dreapta, pentru păstrarea Euharistiei, iar în stânga un altul pentru păstrarea Scripturilor. Aceasta e inima (și, de asemenea, corul²) Bisericii. Înseamnă că acestea sunt tocmai inima comunității, și nu doar simple construcții.

Traducere: Nicu Turcan

Notele autorului

1) Mc 4,21-25

Notele traducătorului

a) joc de cuvinte intraductibil în limba română, sugerând centralitatea comuniunii în cadrul Bisericii (*coeur*=inima; *choeur*=cor, ceata în fr.)

Ieromonahul DAMASCHIN

Frăția Sfântului Gherman din Alaska, California, SUA

Răsăritul răsăriturilor. De la religiile orientale la Ortodoxia răsăriteană (2)

5. Capcanele în care cad cei convertiți de la religiile orientale

1. *Prelest*³. Pe durata implicării lor în religiile orientale, unii dintre acești convertiți au avut unele experiențe spirituale care, din lipsa unui dreptar ortodox cu ajutorul căruia să le poată înțelege, i-au dus către amăgire spirituală sau prelest. Dacă n-au ajuns să-și dea seama de greșeala lor prin pocăință, pot aduce cu ei în ortodoxie o înțelegere deformată a vieții spirituale, putând folosi rugăciunea lui Iisus ca pe un fel de mantra care să le producă o stare hipnotică sau înfierbântarea sângelui, stare în care ei cred că merg spre bine, dar de fapt merg spre mai rău. Aceste stări psihosenzoriale autoinduse, în loc să-i ajute să-și vadă propriile păcate și să se pocăiască, îi împiedică să dea față cu ei înșiși și propria vinovăție. După câteva luni sau câțiva ani de când sunt ortodocși, ajung să creadă că au deja parte de experiențe asemănătoare cu cele ale Sfântului Simeon Noul Teolog, însă acelea nu sunt decât devieri de la măreția spirituală.

2. *Spiritualitatea pusă mai presus de Hristos*. O altă capcană încă și mai subtilă este tendința de a pune exclusiv accentul pe *“spiritualitate”*, cuvânt extrem de popular astăzi, ajungând să nu mai însemne de fapt nimic precis. Un convertit poate fi total scufundat în *“spiritualitate”*, fără ca măcar să-L cunoască în mod real pe Iisus Hristos! El poate cunoaște învățăturile mistice și ezoterice ale Sfântului Maxim Mărturisitorul, ale Sfântului Dionisie Areopagitul; poate scormoni adâncurile scilpitoarei cărți a lui Vladimir Lossky, teologia mistică a Bisericii de Răsărit, totuși rămâne o întrebare: oare chiar îl cunoaște pe Hristos? În acest sens, și el ar putea învăța de la protestanți, care pe bună dreptate pun atât de mult accentul pe faptul de a-L avea pe Hristos ca Mântuitor personal și de a fi născuți din nou prin credința personală în El.

Un exemplu de situație a spiritualității deasupra de Hristos a fost Thomas Merton, care a fost la început un profund scriitor creștin, iar mai târziu a devenit un adept al spiritualității și al *“călătoriei contemplative”*. Spre sfârșitul vieții se îndepărtase atât de mult de creștinismul tradițional, încât și-a exprimat dorința de a primi inițierea tantrică de la buddhiști tibetani.

Povestea lui ar trebui să slujească drept avertisment tuturor convertiților la creștinism de la religiile orientale.

3. *Sincretism*. Sincretismul religios este concepția potrivit căreia toate religiile posedă același adevăr în străfundul lor ezoteric și sunt în mod egal valide ca mijloc de mântuire. Această idee e deosebit de atractivă pentru inteligențele deosebite, căci prin aceasta omul poate avea impresia că reconciliază adevărurile tuturor religiilor și, în același timp, se situează puțin deasupra tuturor tradițiilor.

Dintre toate religiile lumii, numai creștinismul (care, desigur, e mai mult decât o religie), nu-și află locul în schema sincretistă, și aceasta în virtutea dogmei sale supreme despre Sfânta Treime, ce este de neconceput nu numai pentru intelectul discursiv, ci și pentru lumina intelectului pur cultivat de mistici și metafizicieni. Sincretiștii nu pot accepta înțelesul deplin al Revelației treimice, tocmai pentru că ea se plasează în afara scopului urmărit de intelectul lor și pentru că de fapt ar trebui să-și răstignească propriile intelecte în fața ei.

Cu toate acestea, se întâmplă câteodată ca sincretiștii să ajungă în Biserica Ortodoxă cu ideile lor intacte. Ei își vor mărturisi credința în Sfânta Treime, dar cu *reservatis mentalis* că dogma Treimii se referă doar la imanența sau manifestarea în lume a lui Dumnezeu, și că în ultimă instanță, Dumnezeu e dincolo de o asemenea distincție sau *“limitare”*. Acest lucru, desigur, duce la denaturarea adevăratului înțeles al creștinismului, care afirmă că Revelația Treimii se referă înainte de toate la deplina transcendență a lui Dumnezeu, este revelarea ultimă a Esenței reale a lui Dumnezeu, dincolo de înțelegerea minții. A înțelege transcendența Revelației treimice înseamnă să înțelegi că nu toate religiile posedă același adevăr, căci numai creștinismul posedă Revelația ultimă asupra Naturii lui Dumnezeu, adusă omenirii prin Întruparea lui Iisus Hristos.

4. *Spiritualizarea lumescului*. E un lucru obișnuit printre creștinii ortodocși din societatea noastră materialistă să ducă o viață tipic lumescă (muzică ușoară, filme vulgare, spectacole televizate etc.) și să-și slăvească trupul (prin preocuparea pentru confortul fizic, cosmetice, regim alimentar, jogging etc.), încercând să combine acest mod de viață cu forme de

manifestare ortodoxă exterioare: icoane, muzică corală etc. Pentru cei veniți dintr-un mediu New Age sau din religii orientale, același sindrom ia o formă diferită. În loc de muzică ușoară apare muzică de tip New Age, precum cea cântată de Enya (ce evocă în cântecele ei zeități păgâne în limba latină). Iar grija față de trup ia forma unei preocupări excesive pentru alimentația naturistă, fitoterapie, medicină alternativă, vitamine sau boli misterioase auto-diagnosticate.

Industria alimentației naturiste și a medicamentelor e saturată de o mentalitate ipohondrică de masă, ce provine din obsesia față de corp. Cultivarea sănătății trupesti și a vitalității e văzută ca o cale către spiritualitate și astfel, efectele produse de hrană și plantele medicinale iau locul adevăratei vieți spirituale. Întrucât le pare a fi ceva mai spiritualizat, creștinii ortodocși cred că e foarte bine să se preocupe de aceasta, învățând proprietățile tuturor felurilor de alimente, plante și vitamine imaginabile. Și astfel, idealul de neatinș al sănătății perfecte devine un idol ce îl pune în umbră pe Dumnezeu. Această religie trebuie abandonată atunci când cineva devine ortodox. Dacă ar fi făcut parte în mod legitim din Ortodoxie, am fi găsit-o în Viețile Sfinților; dar n-o găsim. În loc de asta, vedem cum sfinții posteau după rânduiala Bisericii. Ei posteau întru folosul sufletului, la fel cum oamenii de azi țin regim spre folosul trupului.

Nu spunem că toate alimentele naturiste, remediile medicinei alternative sau vitaminele trebuie înlăturate; de exemplu, pâinea integrală e un aliment mult mai bun decât pâinea albă, iar homeopatia a fost acceptată de unii părinți de la Optina. Vrem doar să subliniem că, în lumea modernă, aceste lucruri au creat o dependență care, la fel ca alcoolismul, nu e sesizată și recunoscută de către cel dependent. Oamenii aduc cu ei această dependență în Biserica și pot continua astfel la nesfârșit, căci, spre deosebire de alcoolism, aceasta nu-i omoară.

Prezentare și traducere: Constantin Făgețan

Note:

3. Amăgire, înșelare (în lb. rusă în orig.) (N. tr.).

4. Apărută în românește sub titlul *Mistica vederii lui Dumnezeu*, Ed. Adonai, București, 1995 (N. tr.).

Către
Părintele Teofil

Ce însemnătate au organizațiile de tineret precum Asociația Studenților Creștini Ortodocși din România și Liga Tineretului Ortodox din România? Acestea au numai părți pozitive sau și părți negative? Conducătorii acestor organizații trebuie să fie din rândul tinerilor sau să fie preoți duhovnici? Ce sfaturi ați da tinerilor din A. S. C. O. R. care se implică în foarte multe probleme, dar cu riscul de a rămâne superficiali în toate și de a "îmbătrâni" - în sensul figurat al cuvântului - în această organizație care presupune și un mod de organizare a vieții individuale?

Asociațiile de tineret, cum e A. S. C. O. R. -ul și Liga Tineretului Ortodox, au o mare însemnătate, în primul rând pentru cei care se încadrează în ele. Ele dau posibilitatea tinerilor de a fi împreună în gând de rugăciune, în angajări pentru fapte bune, în manifestarea credinței pe care o au cei care se încadrează în astfel de organizații. Asociațiile acestea au darul de a uni energiile spirituale ale celor care fac parte din aceste organizații. Le dau tinerilor posibilitatea să fie mai preocupați de cele spirituale și să fie mai încadrați în viața duhovnicească. Sunt și un prilej de verificare a unor din partea celorlalți. Sunt organizații de angajare într-o viață creștină, într-o viață pozitivă, mai organizată. Eu cred că e bine să existe astfel de asociații și că se poate înmulți numărul asociațiilor de tineret, în vederea unei vieți creștine mai controlate. Îmi pare rău însă că astfel de asociații cuprind foarte puțini tineri, raportând numărul membrilor asociațiilor A. S. C. O. R. și Liga Tineretului Ortodox la numărul tinerilor neîncadrați în astfel de asociații. Am atras atenția asupra faptului că sunt prea puțini membri în A. S. C. O. R., raportat la mulțimea de studenți care există într-un oraș universitar. Și-mi pare rău că nu întotdeauna studenții încadrați în A.S.C.O.R., de pildă, sunt dintre cei mai buni studenți, chiar dacă sunt între ei și studenți foarte buni. Alții își neglijează datorile pe care le au ca studenți. Mulți își pierd vremea sau își folosesc vremea altfel decât li se cere studenților, petrecând prea mult timp la sediile Asociației Studenților Creștini Ortodocși din România, și poate tot așa se întâmplă și la sediile Ligii Tineretului Ortodox din România. Asta ar fi o parte negativă. Mai sunt și alte părți negative: dacă studenții sunt încadrați în prea multe activități, nu numai că nu au destul timp pentru studiu - "student" înseamnă "a studia" - ci de multe ori nu ajung să-și împlinescă nici îndatoririle pe care le au la asociația de studenți, și în cazul acesta devin superficiali, și nu numai la studiu, ci și în stilul de încadrare în asociația însăși. Se constată apoi că, de obicei, într-o astfel de asociație, pentru

activitățile specifice asociației, mulți nu se implică, ci se implică doar puțin și tot greu apasă pe cei care se implică. Nu-i o împărțire dreaptă și firească a atribuțiilor, nu-i destulă încadrare.

Cei mai mulți dintre membrii asociațiilor iau parte doar la rugăciunile organizate în cadrul asociației. Se știu apropiați unii de alții, se consideră frați și cu aceasta se cam termină rosturile lor de membri ai asociației respective. Asta e prea puțin, asta nu e îndestulător.

Să nu uităm că toate ale omului sunt la nivelul omului, așa că nu putem aștepta prea mult de la oameni care pot face doar puțin. Până când sunt încadrați în organizații de tineret, tinerii pot fi atenționați asupra faptului că trebuie să facă mai mult, dar pentru felul cum văd eu această încadrare, esențiale nu sunt chestiuni care privesc asociațiile, ci chestiuni care privesc situația celor care sunt încadrați, de pildă, studenții să fie studenți, și studenții buni: să fie în primul rând studenți, să-și manifeste Ortodoxia în mod pozitiv în cadrul asociației, dar pe baza situației de studenți, așa încât să dori ca în astfel de asociații să fie cuprinși cei mai buni dintre cei buni. Pot fi cuprinși și studenți medii și ajutați. De fapt, asociația de tineret nu refuză nici un tânăr, numai că fiecare trebuie să se gândească la faptul că încadrarea într-o asociație de tineret îi dă sau ar trebui să-i dea mai multă preocupare de a se prezenta din toate punctele de vedere în primele locuri din societate.

E bine ca membrii unei asociații creștine să fie ajutați în mod special de un preot, chiar dacă nu este membru al asociației, depășind limitele de vârstă sau de situație, nefiind student, iar asociația fiind a tinerilor; e bine ca un preot să supravegheze totdeauna modul de manifestare a asociațiilor, să intervină acolo unde este necesar. E bine ca asociația să fie pusă sub îngrijirea unui preot duhovnic care să facă și slujbe, slujbe la biserică unde se adună studenții sau tinerii. E foarte bine să fie sub binecuvântarea Bisericii și îngrijirea unui preot, chiar dacă preotul respectiv nu este și conducătorul asociației. Cât privește conducătorul asociației, acesta depinde de modul de organizare, de statutul asociației respective, iar conducătorii asociației de tineret este bine să apeleze, când e vorba de vreo nedumerire, în special, când e vorba de vreo inițiativă, la preotul care se îngrijește de asociația respectivă.

Tinerilor din A. S. C. O. R. care se implică în multe și sunt superficiali din această cauză, le-aș da sfatul să se implice în mai puține și să fie mai profunzi în lucrările lor. Însă realitățile sunt realități. De multe ori o asociație de felul acesta are mai multe ramuri de activitate și nu pot fi cuprinse de mulți, și atunci cei care sunt încadrați în activitate, de obicei trebuie să se ocupe de mai multe lucruri. Eu cred că ar trebui limitate atribuțiile asociației ca atare, ca să poată fi întrebuințate mai bine energiile disponibile pentru împlinirea activităților care ar mai rămâne. Constatarea mea este că la început există un entuziasm, există o angajare mai mare, și după aceea oamenii se obișnuiesc cu activitățile la care s-au angajat, apoi încep să se retragă încet, încet, să nu mai fie preocupați de cele la care s-au angajat, dat fiind faptul că scade entuziasmul, chiar dacă nu le scade credința. Am constatat că mulți dintre membrii Asociației Studenților Creștini Ortodocși din România doresc să rămână în organizația respectivă și după ce nu mai sunt studenți, pentru că s-au obișnuit cu stilul de viață, cu stilul de gândire din societatea respectivă. Eu cred că lucrurile trebuie înțelese în raport cu titlul asociației, nu poți să fii în asociație de studenți, până nu ești student, nu poți să fii în asociație de studenți când nu mai ești student. Deci când a expirat situația de student, și-a expirat situația de membru al A. S. C. O. R. -ului. Nu ești student, nu ai ce căuta acolo unde este o asociație de studenți. Și cu aceasta trebuie să ne obișnuim de la început, să știm de la început că este o asociație de studenți, și atunci o tratăm ca atare sau ne raportăm ca la o asociație de studenți. Există posibilități de manifestare a credinței religioase și în afara unei astfel de asociații. Și atunci fiecare își găsește modalitatea de a se încadra în situațiile proprii celui care vrea să se încadreze frumos și sincer în viața Bisericii.

Postul cel adevărat

"Slujind noaptea și ziua în post și rugăciuni"

Prin post înțelegem abținerea de la mâncare și băutură (nu simpla înlocuire de alimente), cu intenția de a înfrâna firea, de a crea senzația de foame. Și aceasta nu pentru că anumite alimente ar fi necurate, deoarece nimic din creație nu poate fi respins ca necurat (1 Tim 4, 4), ci pentru că abținerea este un semn al libertății și al biruinței voinței, al dorinței de a fi flămând și însetat. Postul înseamnă înainte de orice consacrarea trupului, aducerea firii ca jertfă, dispoziția de a împărți cu semenul primosul, ca astfel să fie dreptate și egalitate pentru toți.²

Ca abținere totală sau parțială de la anumite alimente pe un timp mai lung sau mai scurt, postul este o practică existentă în diferite forme în majoritatea religiilor vechi sau noi ale omenirii.³ El a fost practicat atât în Vechiul, cât și în Noul Testament.⁴

Marii profeți ai Vechiului Testament au postit și au combătut greșita înțelegere a postului doar ca renunțare la anumite mâncăruri (făcută adesea doar de ochii oamenilor), arătând în ce constă adevăratul post. "Nu știți voi postul care îmi place? - zice Domnul. Rupeți lanțurile nedreptății, dezlegați legăturile jugului, dați drumul celor asupriți și sfărâmați jugul lor. Imparte pâinea ta cu cel flămând, alăpustește în casă pe cel sărman, pe cel gol îmbracă-l și nu te ascunde de cel de un neam cu tine" (Is 58, 6-7). Prin profeți, Dumnezeu arăta că postul nu se face pentru a ne mândri cu el în fața semenilor, cei ce postesc rămânând la fel de răi, sau mai împietriți ca înainte, ei tocmăi pentru înmuierea acestei învârtosări a inimii, și în vederea ajutorării celor în nevoie, sens subliniat apoi de Hristos, care și El a practicat insistent postul (Mt 4, 2) și a vorbit despre condițiile adevăratului post.⁵ "Când postiți nu fiți triști ca făcurnici; că ei își smolex fețele, ca să arate oamenilor că postesc. Adevărat grăvesc vouă, și-au luat pluta lor: Tu însă când postești, unge capul tău și fața ta a spulă, ca să nu te orăți oamenilor că postești, ci Tatălui tău care este în ascuns" (Mt 6, 16-18). Dacă privim întregul capitol șase al Evangheliei după Matei, unde ne sunt date indicații în legătură cu o serie de manifestări ale noastre ca oameni credincioși, vedem că Hristos acordă postulului, alături de rugăciune și milostenie, o mare importanță. El spune pur și simplu cum să ne rugăm, cum să milum pe cei în lipsă, cum să postim, prezentând aceste manifestări ca fiind de la sine înțelese. Problema de a nu posti, de a nu ne ruga sau de a nu face milostenie nici nu intră în discuție. Ținând seama de acest lucru, Biserica noastră a rânduit pentru noi, cei credincioși, o serie de zile în care să însoțim celelalte acte de credință și cu post.

Urmând exemplul Mântuitorului, Care-i învățase pe ucenicii Săi că postul este inseparabil de rugăciune (Mt 4; Mc 9, 29), și Care El însuși însoțea rugăciunea cu post, Sfinții Părinți au insistat asupra faptului că toate zilele și perioadele de post să fie răstimpuri în care intensificăm rugăciunea și primim mai mult și spre nevoie apelului. "Postul înalță rugăciunea la cer, făcând-o să urce ca o arăpă", spunea Sfântul Vasile cel Mare. În înțelegerea Părinților, abținerea trupească e doar o pregătire necesară ca să ne putem ruga cu adevărat.⁶

"Să postim și noi cu inima curată, și să ne curățim trupul, și tot dulul cu totul lui Dumnezeu să-l închinăm"

Postul este desăvârșit doar atunci când abținerea de la mâncărurile de dulce este unită cu efortul spre virtute și progres spiritual, cu încordarea voinței spre purificarea sufletului, spre alungarea gândurilor și dorințelor păcătoase, spre înfrânarea de la tot răul moral (păcat).⁷

"Ziua postului părăsire de păcate să-ți fie, suflete, și către Dumnezeu plecare și apropiere; ca să scapi de prăpastia rădății și să iubești numai căile care duc la odihna cea de acolo".⁸

"Să postim post primit, bineplăcut Domnului. Postul cel adevărat este înstrăinarea de răutăți, înfrânarea limbii, lepădarea mâinii, depărtarea de poftă, de clevețire, de minciună și de jurământul mincinos. Lipsirea de acestea este postul cel adevărat și bineprimit".⁹

Este de la sine înțeles că un om care se roagă Dumnezeului iubirii și al milei trebuie să devină și el iubitor și milostiv. Astfel, postul devine o manifestare exterioară a rugăciunii, a stării lui lăuntrice. Prin frumusețea sa, postul desenează în trup o icoană a vieții nemuritoare; purtarea pe care el o implică sugerează starea veacului celui nou și ne învață ce hrană duhovnicească vom primi la Înviere.¹⁰

Cel ce își duce viața în post și rugăciune, pe pământ fiind, trăiește ca în cer, aceasta trebuind să se vadă în urmările postului și rugăciunii în viața lui cotidiană, în faptul că el e tot mai plin de iubire de Dumnezeu și de semenii pentru care se roagă, și cărora le va arăta și el dragoste (sau milă) după modelul Dumnezeului iubirii și al milei Căruia el se roagă.

Sf. Vasile cel Mare spunea că "postul sporește numărul caselor, e mamă a sănătății, educator al tineretului, podoabă pentru bătrâni, însoțitor bun drumetului, tovarăș demn de încredere pentru soți".¹¹

Acestea sunt motivele pentru care noi, în năzuința de a ne înălța spre Dumnezeu prin fapte bune, ne străduim a-l sluji după puterile noastre, "în post și rugăciuni".

Ierom. Serafim,

Mănăstirea Brâncoveanu, Sămbăta de Sus

Note

1. Luca 2, 37.
2. Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Dicționar de Teologie Ortodoxă*, București, 1994, p. 307.
3. Pr. Prof. Dr. Enc. Braniste, *Liturgia Generală*, București, 1993, p.242.
4. Pr. Prof. Dr. I. Bria, *Op. cit.*, p. 307.
5. *Ibidem*.
6. Sf. Vasile cel Mare, *Regulile Marii*.
7. Sf. Ioan Scărarul, *Scara Raiului*, PSB 9, 1980, p. 71.
8. *Triod*, miercuri în săptămâna lăsatului sec de brânză, Utronic, cântarea 7, oda 3.
9. Pr. Prof. Dr. E. Braniste, *Op. cit.*, p.245.
10. *Triod*, luni în săptămâna întâia din post, Utronic, cântarea 9, oda 1.
11. *Triod*, marți în prima săptămână din post, Vecernic, stihovna, stihira 1 (Idiomela).
12. Marlyrius Sahdona, *Œuvre de la Perfection*.
13. Basilias der Große, *Ausgewählte Homilien und Predigten* (Vasile cel Mare - *Predici și Omilii alese*), München, 1925, p. 173.

Părintele Paulin Lecca

În ziua de 30 ianuarie a. c. a adormit întru Domnul Părintele Arhimandrit Paulin Lecca, lăsând în urma sa lucrări teologice și literare, dar și amintirea unei vieți zbuciumate, închinată lui Dumnezeu. S-a născut la 24 iulie 1914 în Babele, județul Ismail. După ce a urmat Seminarul Teologic și Facultatea de Teologie din Chișinău, a hotărât, spre surprinderea colegilor săi, să intre în monahism. A ales mănăstirea Frâsinei (Vâlcea), dar o părăsește după scurt timp pentru a face misiune (ca profesor de religie) în locurile natale. Deoarece nu acceptă să lupte împotriva fraților săi, este condamnat la moarte de regimul antonescian, dar scapă în mod providențial, după grele suferințe îndurate în închisoare. A peregrinat, din diverse motive și cu diverse ascultări, prin mănăstirile Govora, Cozia,

Sămbăta de Sus, Antim, Arnota, Rarău, Gologanu și Rogozu-Vrancea (unde se stabilise în ultimii ani, fiind duhovnicul acestei mănăstiri, și unde a și murit). A îndeplinit, de asemenea, slujba de exarh al Episcopiei Dunării de Jos și al Arhiepiscopiei Bucureștilor, precum și aceea de duhovnic la Seminarul din Caransebeș. A participat la mișcarea duhovnicească și intelectuală "Rugul aprins".

De-a lungul vieții sale a publicat numeroase articole, studii, eseuri, traduceri. Cu puțin timp înainte de a muri a văzut lumina tiparului romanul său autobiografic **De la moarte la viață**, una din cele mai bune scrieri religioase de acest gen, precum și traducerea **Paradisului pierdut** al lui John Milton. A tradus, de asemenea, **Psaltirea Maicii Domnului** de Mitropolitul Dimitrie al Rostovului (din păcate, în majoritatea edițiilor nefiind specificat traducătorul), precum și, tot din rusă, **Pelerinul rus** (editat postum), până la apariția acestuia neexistând decât o variantă tradusă din franceză. Ultima sa scriere, pe care n-a apucat s-o mai vadă editată, dar care de câteva săptămâni se găsește în librării, îi încununează osteneala: **Frumosul divin în opera lui Dostoievski**. În ultima scrisoare adresată redacției noastre, Părintele Paulin mărturisea: "Au venit toate neputințele bătrânețelor pe capul meu. Totuși îi mulțumesc lui Dumnezeu și Maicii Domnului pentru că mă înțărăsc să mai săvârșesc Sfânta Liturghie". Astfel, mulțumindu-l lui Dumnezeu, Părintele s-a mutat în "corturile dreptilor". Dumnezeu să-l erte și să-l odihnească.

SINAXAR

Sfântul Cuvios Ioan Scărarul

- 30 martie -

Unde și când s-a născut Cuviosul Ioan Scărarul nu se cunoaște cu precizie. Se știe doar că a trăit în secolul VII, fiind contemporan cu Sfântul Maxim Mărturisitorul. Faptul că a fost numit și Ioan Scolasticul se datorează pregătirii sale intelectuale care, alăturându-se formării sale duhovnicești, l-au ajutat să scrie cunoscuta sa operă **Scara raiului**. La vârsta de 16 ani s-a hotărât să părăsească toate cele ale lumii, considerând că "îndepărtarea de lume este dușmănia de bună voie a materiei celei lăudate și negarea firii, pentru dobândirea celor mai presus de fire". A ales ascultarea de un părinte duhovnicesc, Martirie, din muntele Sinai. După patru ani, murind duhovnicul lui și între timp depunând și voturile monahale, s-a retras în pustia Thola, la câțiva kilometri depărtare de mănăstirea în care viețuise până atunci. Îndrumat aici de un alt cuvios, Gheorghe Arsalaitul, a petrecut 40 de ani într-o peșteră, fiind plin de "inflăcărată iubire și pururea fiind cuprins de focul dragostei dumnezeiești". Aici s-a nevoit în ostenele mai presus de fire. A povățuit monahi și mireni care îl căutau, iar pe ucenicul său Moise l-a scăpat de la moarte, prin rugăciune, văzând în duh că acesta era să fie strivit de o stâncă sub care se adăpostise. La un moment dat, unii din mănăstire au fost cuprinși de invidie, numindu-l flecar și neghiob. Drept răspuns, Cuviosul n-a grăit nimic timp de un an, astfel încât aceștia au fost nevoiți a-l ruga să înceapă din nou să-i povățuiască prin cuvânt și prin faptă. L-au ales apoi stareț al mănăstirii din muntele Sinai. Cu ocazia alegerii lui s-a făcut masă mare în mănăstire, adunându-se aici, pe lângă monahi, câteva sute de străini. Cuviosul Ioan a văzut pe cineva îmbrăcat într-o tunică albă, după portul iudeilor, care poruncește celor care se ocupau de servirea la masă și de mâncare. Era Moise, care venise să slujească în muntele său. Cuviosul însuși a devenit făcător de minuni, căci, la rugăciunile lui, Dumnezeu a trimis ploaie după o secetă îndelungată.

Sf. Ioan Scărarul - Icoană de Panselinos, Karyes, Sfântul Munte, 1290

Fiind încă în viață, a renunțat la conducerea mănăstirii, lăsându-l pe fratele său Gheorghe în locul lui și spunându-i că va muri la zece luni după el, fapt care s-a și petrecut. S-a retras din nou în pustia Thola, murind la 30 martie, în vârstă de 80 de ani (probabil în jurul anului 649), lăsându-ne tablele cele duhovnicești ale **Scării raiului**. "Suiți-vă, fraților, suiți-vă", ne îndeamnă și astăzi Cuviosul Ioan, "cei care cu osârdie v-ați așezat suișuri în inimă, și ascultați pe cel ce a zis: *Veniți să ne urcăm în muntele Domnului, în casa Dumnezeului nostru. Care ne face picioarele noastre ca ale cerbului și ne pune întru lucruri înalte ca să biruim întru calea Lui*(Is 2, 3)".

M. E. G.

Bibliografie:

Filocalia sfințelor nevoițe ale desăvârșirii, vol. IX, București, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al BOR, 1980, pp. 5-462; **Lexikon für Theologie und Kirche**, vol. 5, 1960, Verlag Herder Freiburg, p. 1051; **Proloagele**, vol. II, Craiova, Ed. Mitropoliei Olteniei, 1991, pp. 632-633; Ioan Scărarul, **Scara raiului**, Timișoara, Ed. Amarcord, 1994, pp. 7-558; Dr. Gherasim Timuș, **Dicționar aghiografic**, București, Tipografia cărților bisericești, 1898, pp. 427-430; **Viețile Sfinților pe luna martie**, Ed. Episcopiei Romanului și Hușilor, 1995, pp. 408-414.

Pomenirea icoanei făcătoare de minuni a Maicii Domnului Portaitissa

- 21 aprilie -

Între icoanele Maicii Domnului zugrăvite de Sfântul Apostol și Evanghelist Luca, scrierile mai vechi, cât și mai noi, pomenesc și vestita icoană a Panaghiei Portaitissa (gr: *porta i tissa*, Portărița), de la Mănăstirea atonită Iviron. La fel de vestite au fost în Rusia și cele două copii ale acestei icoane, comandate de Patriarhul Nikon iconarilor din Sfântul Munte, prima adusă la Moscova în 1648 și așezată într-un paraclis anume zidit pentru ea în Mănăstirea Novodievitchi, iar cea de a doua, adusă după 1655 la Novgorod, în marea biserică a Mănăstirii numită Iverski Bogoroditchni Siviatoezerski. Mai târziu, și alte copii ale acestei icoane, numită de credincioși Pravoslavnia Iverskaia și prăznuită de Biserica rusă în 31 martie, s-au răspândit în număr mare în întreaga Rusie. Chiar și în zilele noastre, o altă copie a icoanei atonite, aflată azi la Montreal, Canada, zugrăvită pe la 1980 (pe care o reproducem mai jos), este și ea făcătoare de minuni, tămăduind mulți neputincioși cu untdelemnul înmiresmat care a izvorât din ea și, mai uimitor, care a izvorât chiar din reproducerea acesteia. Dintre toate aceste odoare de mare preț ne vom opri asupra povestirii despre icoana cea veche de la Iviron, tradusă și diortosită din elinește de Ieromonahul Rafail de la Râmnicu Vâlcea, în 1820. De aici aflăm că icoana aparținut unei văduve din părțile Niceei, care avea un singur fiu. Dar atunci împărătea Teofil, și era mare prigonire împotriva sfințelor

urător de Hristos" a trimis cetății ca să se vor mai afla prin biserici, fie le coboare și să le cinstitorii muncească cu nuri. Căutând cu iscodire, cătamele aflară de icoana sa o ocrotească, toare de Hristos pe mare, iar pe tmește să fugă. El merse spre Tesalonic, iar de-acolo în Sfântul Munte, unde s-a și călugărit. Aceasta a fost învederat rânduială dumnezeiască, să se ducă tănărul acolo, ca să vestească despre cele întâmplare cu această sfântă icoană, care scriindu-se, să cunoaștem și noi, cei de acum, despre dânsa. Deci, după trecere de multă vreme, oarecare bătrâni din mănăstirea ivirilor văzură deodată pe mare ceva asemenea unei flăcări. Aceasta văzând ei, s-au ridicat strigând: "Kirie eleison!". Și, adunându-se toată obștea, priveau și se minunau de acea privești, însă ce anume era nu puteau să priceapă nicidecum. Iar aceasta nu numai ziua se arăta, ci și noaptea. Și alți monahi s-au adunat din Sfântul Munte, din Lavra, de la Vătoped și din alte mănăstiri, și încercând să se apropie cu luntrile, au văzut icoana Maicii Domnului, dar prea tare nu au putut să se apropie de dânsa, căci cum se apropiau, ea tot se depărta. Însă rugându-se ei cu lacrimi Domnului ca să poată lua icoana Maicii Lui, ca să o aibă spre mângâiere străinătății lor, le-a ascultat Domnul rugăciunea. Și-apoi toate s-au întâmplat în acest chip: Un oarecare Cuvios Gavriil, cunoscut pentru fericita lui simplitate, primește poruncă în vis de la Maica Domnului să coboare la mare și, umblând fără temere pe apă, să aducă icoana "ca să cunoască toți dragostea și purtarea de grijă ce o are către mănăstire, căci am venit într-adins aici pentru ajutorul vostru". Acestea săvârșindu-le cuviosul, s-au umplut de bucurie toți părinții, trei zile priveghind și cântând imn de slavă. După aceasta, aducând sfânta icoană cu Preacuratul chip în biserica cea mare, au pus-o în partea cea mai din lăuntru a jertfelnicului. Dar a doua zi, aprinzătorul candelor intrând la ceasul Utreniei spre a pregăti cele după rânduială, n-a aflat icoana la locul ei, ci tocmai deasupra porții mănăstirii. Deci luând-o acesta, a dus-o cu evlavie și mare grijă la locul cel mai dinainte. Dar iarăși Maica Domnului și-a schimbat locul și tot asemenea s-a întâmplat de mai multe ori, făcându-se firește aceasta pricină de nedumerire pentru toți părinții. Numai Cuviosului Gavriil i s-a arătat iarăși "Raza Soarelui celui înțelegător", zicându-i: "Mergi la mănăstire și spune părinților să nu mă mai necăjească, căci eu n-am venit aici ca să mă păziți voi, ci pentru ca eu să vă fiu păzitoare vouă, nu numai acum, ci și în veacul ce va să fie". Acestea auzindu-le purtătorul de Dumnezeu Gavriil, Părintele nostru, s-a pogorât îndată la mănăstire vestind egumenului și întregii obști. Apoi au zidit o biserică la poarta mănăstirii, în numele Preasfintei Născătoare de Dumnezu, a Portăriței, și au așezat-o acolo, iar poarta s-a făcut într-altă parte, după cum și până astăzi se vede, spre nemincinoasa mărturie a pricinii.

Ioan Gâncă

Bibliografie:

Ierom. Rafail, **69 Minuni ale Maicii Domnului**, Craiova, 1820. Sandler Egon, **Les icônes byzantines de la Mère de Dieu**, 1992, pp. 236-237; Bencher 47; Rouet de Journel p. 457; Donades M., **Icones Mariales russes**, Paris, 1990, p.23.

inițieri liturgice

Sensul sărbătorilor

Născut în data de 16 iulie 1916, la Petrograd, Constantin Andronikoff a făcut studii superioare de filologie la Sorbona și Oxford și a obținut apoi o licență de teologie la Institutul "Saint-Serge" din Paris. A exercitat, din 1945, funcția de interpret oficial pentru engleză și rusă la Ministerul Afacerilor Străine al Guvernului francez. Profesor de teologie liturgică și de metodologie, apoi decan al Institutului Saint-Serge între anii 1991-1993, C. Andronikoff a fost, de asemenea, profesor asociat la Institutul de Teologie Ortodoxă "Sfântul Vladimir" din New York. *Lucrările sale fundamentale sunt: Sensul sărbătorilor, Sensul liturghiei, Sensul Tainelor. A tradus în franceză numeroase texte fundamentale ale teologiei și gândirii religioase ruse, printre care lucrări de Pr. Pavel Florenski, Pr. Vasile Zenkovski și Nicolae Berdiaev, precum și întreaga operă a Pr. Serghei Bulgakov, cărțile i-a fost unal din cei mai apropiați discipoli, apărându-i cu ardoare ideile sofiologice. A fost un mărturisitor al marii tradiții ortodoxe ruse în Franța, în Rusia și în lume.*

Prefață

"Inima Bisericii este un amvon de teologie"
(P. Cyprien Kern)

Textele vechi trezesc în zilele noastre un interes crescând. Sunt descifrate, sunt explicate pentru a cunoaște mai bine civilizațiile dispărute; aceasta - și mai mult atunci când privesc civilizația noastră care subzistă până în prezent.

Iată aproape două mii de ani de când credincioșii religiei creștine, cu milioanele, se reunesc cu ocazia sărbătorilor lor pentru a celebra *slujbele religioase*. Aici, ei recită și cântă texte. Unele sunt fixate de secole, cea mai mare parte de mai bine de un mileniu. Care este conținutul lor? Care este sensul lor? Materializează ele doar celebrarea formală a unei emoții gratuite, purtată de o melodie, exprimată de o proză poetică? Sau semnifică ele ceva fundamental în gândirea și în simțirea umanității? În particular, recitățile și imnele creștinismului numit oriental ne învață ele despre om și despre destinul său?

Citind, ascultând textele Bisericii, constatăm că ele sunt expresia vie a gândirii dogmatice și filozofice, a simțirii religioase a credincioșilor săi; că ele poartă către noi și desfășoară o revelație despre Dumnezeu și despre caracterul divin al omului. Ele conțin o mare parte, cea mai importantă poate, și, în orice caz, cea mai vie și mai puternică a mesajului creștin în lume. Aceste texte vechi rămân moderne, contemporane.

Prin slujbele obișnuite ale ciclului diurn, care sunt cadrul și adesea rezumatul lor, sărbătorile constituie esența vieții rugătoare, meditative și contemplative a creștinismului, și anume: *liturghia*. Prin tainele și ritualurile lor, liturghia este mai ales această *lucrare comună*, în accepția directă a termenului, care este un scop ideal și real al vieții creștine. Ea este, de asemenea, temelia prezentă și deopotrivă veșnică a istoriei Bisericii. În fine, reiese că liturghia este o dimensiune simbolică a istoriei umane.

Intr-adevăr, ce este o sărbătoare? Aducerea aminte de evenimentele trecute, presimțirea lucrurilor ce au să vină; un comentariu poetic și dogmatic al acestora. O sărbătoare manifestă memoria și, în același timp, profetia Bisericii. Viața prezentă a Bisericii este întoarsă către trecut, care este fundamentul său, și către viitor, care este sfârșitul său. Ea tinde către el și-l creează. Ea se odihnește în tradiție, dar are în vedere veșnicia. Actualitatea sa este constituită de experiența *vechilui* și de pregătirea *noului*. Evoluția sa, de la un termen la altul, reprezintă timpul umanității. Ea este realizarea *misterului timpului*, împlinit de către umanitate. Acest mister este actual, căci e trăit; și este de nepătruns, căci cei doi termeni ai săi, primul și ultimul, urcă în veșnicie, fiind opera înțelepciunii lui Dumnezeu. Încununarea lui depinde totuși și de lucrarea omului.

Etapile capitale ale acestei împliniri ale timpului sunt creația, căderea, Întruparea, mântuirea. Aceasta din urmă, la drept vorbind, nu este o etapă, ci urmarea tuturor celorlalte pe care le-a parcurs umanitatea, de când mântuirea i-a fost confirmată - către anul 30 al erei noastre, și de când ea fusese lăgăduită - în anul zero al lumii decăzute. Fiecare din aceste etape se scufundă în noaptea timpurilor, trecute și viitoare, dar fiecare este luminată de lumina veșnică și sofinică.

De la vechi la nou, de la căderea în timp la restaurarea în veșnicie, de la despățire la reîntoarcere, adică din rai în rai și de la Dumnezeu la Dumnezeu, istoria este ancorată în Întrupare, în jurul căreia ea se mișcă către A Doua Venire și către Judecata ultimă. Toate evenimentele istorice, atât religioase, cât și "profane", sunt o pregătire sau un obstacol, o realizare sau o deviere a sensului acestor etape ale timpului.

Sărbătorile comemorează și explică elementele lor capitale. Fiecare celebrează, laudă, meditează, se minunează și învață, amintind, descoperind, dezvoltând un fapt. În câteva ore sau mai multe zile, fiecare sărbătoare se trăiește de către participanți și îi proiectează pe aceștia către origine și către sfârșit. În fiecare an ele revin ciclice, dar prin cicluri deschise eternității absolute a lui Dumnezeu și eternității relative a omului; căci dacă Dumnezeu n-are nici început, nici sfârșit, omul are un început, dar este chemat să nu aibă sfârșit.

Sărbătorile ne arată pe ce teme și cum se realizează această chemare. (...)

Și în măsura în care avem credința și nădejdea bucuriei finale care este transfigurarea cosmosului, știm că realizarea unuia și a celorlalte depinde de asemenea de lucrarea noastră în dragoste, și anume de *liturghia* noastră.

(va urma)

(C. Andronikoff, *Le sens des fêtes*, Les Éditions du Cerf, Paris, 1970)

Traducere: F. G.

ACEDIA

În greaca clasică, **a-kedia** înseamnă *neglijență, nepăsare, lipsă de interes* pentru un lucru, având la unii autori și sensul de *tristețe și plictis*. În Septuaginta regăsim de multe ori cuvântul, cu semnificații asemănătoare, mai cu seamă în Psalmi unde e atribuit unor persoane *obosite* de suferințele vieții, care au ajuns la capătul răbdării. Termenul s-a latinizat sub diverse forme: **acedia, acidia, accedia**, apropiindu-se semantic de adjectivul *acidus* (*acru, fig. mesuferit*) și de verbul *accidere* (*fig. a slei*). Vulgata îi redă sensul în unele pasaje prin *taedium* (*silă, dezgust*). Din greaca veche a fost preluat de Sfinții Părinți care îi dau un înțeles specific vieții ascetice, el desemnând unul din cele 8 duhuri sau gânduri ale răutății, vecin cu tristețea. Este foarte dificil să se găsească acestui termen o traducere care să acopere în întregime semnificația sa; el corespunde unei stări pătimașe complexe, caracterizată de Sfinții Părinți astfel: 1. *trândăvie, lăncezeală sufletească, delăsare, inerție a sufletului* încărcat de sine însuși, *molesală* ce stăpânește toate puterile sufletului, a cărei intensitate îl consumă până la *văgăuire*, ducându-l la întunecare, iar trupul la amortirea tuturor mădulelor, fierbințeală și somn nemăsurat; 2. *nepăsare și neglijență a sufletului iubitor de plăcere*; 3. *descurajare* amestecată cu lașitate; 4. *starea cea mai apăsătoare de plictiseală* (în primul rând de lucrarea duhovnicească), de *dezgust, nemulțumire* de propria viață și de Dumnezeu însuși, dusă până la *învărtosare și deznădejde*, precum și la *defăimarea lui Dumnezeu ca nemilosiv*; 5. *intristare de binele divin* (datorită unirii lui cu un rău aparent, de pildă osteneala în lucrare) care stinge gustul lucrării duhovnicești, *stare deprimentă de mare amărăciune*, care înlocuiește bucuria harului; 6. *stingere a dorului după viața viitoare și nevedere a rostului vieții de aici*, care împreună cu 7. *neliniștea inimii și o adâncă stare de instabilitate*, îl duc pe călugăr la ieșiri dese, hoinăreală, o nesocotită împrăștiere, căutarea întâlnirilor cu oamenii, *mutare, acest duh căutând să-l scoată cu totul din mănăstire*; 8. și referindu-ne la formele ei ascunse sau incipiente, ea este *însoțitoare a oricărui început* și unul din *primele începuturi* (intrări), dar și *consecințe ale păcatului* în sufletul omului, ea devenind în final expresia unei

dezintegrării adânci a persoanei umane ca urmare a păcatului, având rădăcinile în iubirea de sine. Această patimă grea (cea mai grea - după unii Sfinți Părinți) risipește comoara tuturor virtuților, este o moarte atotcuprinzătoare a sufletului. Este singurul demon care are putere asupra celor înaintați în rugăciune și care, dacă ar fi lăsat de Dumnezeu să-i lupte pe asceți, nu s-ar mai mântui nici unul, fiind o încercare a iadului, menită să pricinuiască smerenie.

Sfinții Părinți învață că **acedia** este cauzată de un demon numit "demonul amiezii" care îi cercetează pe sihăștri, fiind influențată însă și de nesimțirea sufletului, de extremele vieții (de pildă, de prea puțină lucrare a mâinilor, vorbărie, îmbuibare sau, dimpotrivă, de excesele ascetice corespunzătoare: oboseală mare, însingurare prematură sau excesivă, post prea aspru etc.), și uneori de climă. Ea este, întâi de toate, *boala amahoretică, boala singurătății*; deja în obștile monahale își pierde (mult) din putere, dar e cunoscută și în lume ca *insatisfacție vagă și generală, oboseală și neliniște fără motiv aparent, melancolie, plictis* și acel "spleen" al romanticilor, considerat ca "răul secolului", și având legătură și cu unele boli psihice ca: astenia, depresia, psihoza melancolică etc. La acestea se ajunge deseori când **acedia** cuprinde un suflet neînaintat în viața duhovnicească.

Întrucât este o patimă subțire, greu de înțeles și necesită pentru aceasta o experiență duhovnicească, **acedia** a fost înlocuită în lista celor 7 sau 8 păcate capitale din catehisme cu trândăvia, și de multe ori tradusă ca atare din scrierile vechi. Ea a rămas considerată fie ca o formă a trândăviei (trândăvie spirituală dusă până la ultimele ei consecințe), fie ca o formă a tristeții (intristare față de lucrarea harului), deși ambele sunt mai degrabă urmări ale bolii principale. Aceasta însă, așa cum redau particularizările de mai sus, ține în mod esențial de legătura directă a omului cu Dumnezeu, caracterizându-se prin lipsa voinței de a aștepta, de a mai primi și de a lucra cu harul care îndeamnă la osteneală și smerenie.

Ca remedii ale acestei boli, Sfinții Părinți recomandă alternarea rugăciunii cu lucrul mâinilor, cunoașterea răutății acestei patimi și aducerea aminte de păcatele proprii, meditare

cugetările duhovnicești sunt viață și pace, și cei ce urmează trupului nu pot să placă lui Dumnezeu.

Ori, pentru ca să fim invitați și primiți la masa veșnicilor bunătăți, trebuie ca neapărat să ne silim să plăcem cât mai mult lui Dumnezeu și încă fiind aici pe pământ să ne agonisim cât mai multe merite, în fapte bune și credință, împodobindu-ne haina de nunță a sufletului cu cât mai multă grijă și atenție.

Haideți deci cu toții să urmăim Domnului Hristos, lepădându-ne de omul cel vechi și îmbrăcându-ne în cel nou, care nu mai cugetă și nu mai face decât ce e plăcut lui Dumnezeu și de folos nouă și aproapelui. Haideți să uităm trecutul plin de păcate și să începem o viață nouă, de trăire numai în Domnul și numai pentru Domnul! Să rupem lanțurile poftelor de tot felul și să ne îndreptăm rugăciunile noastre curate către Domnul, ca să ne izbăvească din robia păcatelor și a morții!

Ne este deschisă ușa tuturor, ca să intrăm în "Împărăția lui Dumnezeu". Domnul ne așteaptă de mult! Veniți către Iisus, cât mai e vreme! Veniți azi, că mâine va fi prea târziu! Când va fi ușa închisă și zăvorâtă, atunci zadarnic vom mai bate!

Atunci nici lacrimile și nici toate rugăciunile sfinților nu ne vor mai putea salva.

Să ne ferim de a atrage urgia mâniei lui Dumnezeu. Să ne ferim a-L nu mai supăra, că va fi groaznică pedeapsa. Să încercăm să trăim după voia lui Dumnezeu. Și voia lui Dumnezeu este ca să căutăm mai întâi împărăția cerurilor și dreptatea Lui, și toate celelalte ni se vor adăuga nouă.

Lubiții noștri,

V-am scris toate acestea, pentru că vă știu prea înglodăți în treburi și nu carecumva din cauza lor să vă tulburați inima și să vă uitați de suflet.

Eu vă mulțumesc pentru bucuria ce mi-ați făcut de a-mi trimite fotografia cu chipul micuței noastre scumpe, nepoțica Marcelica.

Mi-ați făcut cea mai frumoasă surpriză posibilă, de când m-am desprins din sânul vostru. Nici nu mă așteptam ca să fie așa de mare și frumoasă. Parcă-i o păpușă din vitrină; o floare crescută din apă. Este una și cea mai mare din minunile pe care

Dictionar de spiritualitate ortodoxă

asupra morții și nădejdea celor viitoare, ieșirea din chilie numai pentru cercetarea părintelui duhovnicesc; preventiv se recomandă viața în obște, evitând însă împrăștierea și excesul de comunicare între monahi. Dar înainte de toate, împotriva acestei patimi trebuie opusă virtutea sa contrară: *hypomonie*, adică răbdarea, stabilitatea, statornicia, stăruința, rezistența, întărirea puterii sedentare a călugărului, manifestate atât ca rămânere cu orice preț în chilie, cât și, mai înalt, ca rămânere înaintea lui Dumnezeu.

F. G.

Bibliografie:

Sf. Ioan Casian, **Despre cele opt gânduri ale răutății**, în **Filocalia I**, Sibiu, Institut. de Arte Grafice "Dacia Traiană" SA, 1947, p. 117; idem, **Așezămintele mănăstirești X și Convorbirile duhovnicești V, XI, XVI, PSB - 57**, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al BOR, București, 1990; Sf. Diadoh al Foticeei, **Suta de capete 58**, în **Filocalia I**, p. 357; **Dictionnaire de Théologie Catholique** - A. Vacant, E. Mangenot, E. Amann, Tome XI, Fascicules XCVII - XCVIII, col 2026 - 2030, E. Vansteenberghe, Paris, 1932; Evagrie Ponticul, **Tratatul practic. Gnosticul**, Comentarii de Cristian Bădiliță, Iași, Ed. Polirom, 1997, pp. 52-57; Jean-Claude Larchet, **Terapeutică bolilor mintale**, București, Ed. Harisma, 1997, pp. 93-97; Sf. Maxim Mărturisitorul, **Cele patru sute de capete despre dragoste I, 67**, în **Filocalia II**, București, Ed. Harisma, 1993, p. 71; **Patericul**, Avva Pimen 149, Ed. Episcopiei Ortodoxe a Alba Iuliei, 1993, p. 185; Lucien Regnault, **Viața cotidiană a Părinților deșertului în Egiptul secolului IV**, Sibiu, Ed. Deisis, 1997, p. 109; Sf. Ioan Scărarul, **Scara**, în **Filocalia IX**, București, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al BOR, 1980, p. 209; Sf. Isaac Sirul, **Cuvinte despre nevointă 8, 57, 26**, în **Filocalia X**, București, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al BOR, București, 1981; D. Stăniloae, **Teologia morală ortodoxă, vol. 3. Spiritualitatea ortodoxă**, București, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al BOR, 1981, p. 82; Sf. Talasie, **Centuriile I, 90 și III, 51**, în **Filocalia IV**, București, Ed. Harisma, 1994, pp. 22 și 36; Sf. Simeon Noul Teolog, **Capete teologice, gnostice și practice I, 66, 71, 72**, în **Filocalia VI**, București, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al BOR, 1977, p. 36 și 38.

Restituiri

Din scrisorile

Părintelui Dometie de la Râmet

30 decembrie 1949
Prislop

Lubiții noștri părinți și frați.

Scrisoarea pe care mi-ați trimis-o am primit-o de vreo câteva zile. Sunt tocmai zilele care trăiesc cel mai viu în amintirea mea, pentru că prin ele s-a încheiat cununa anului, de când cu doruri neștiute și aproape de neînțeles chiar de nimeni, m-am desprins din mijlocul vostru și am plecat să-mi caut liniștea necesară, spre a-mi continua mai departe viața, potrivit și cu firea mea, dar mai ales cu înalta chemare de sus, ce mi-a fost hărăzită pe acest pământ.

Un viitor trebuie să-mi croiesc și eu.

Mi l-am ales pe acesta, de a sluji numai și numai lui Dumnezeu.

Darurile mele nu se potrivesc darurilor voastre.

De multe ori am impresia că vă vorbesc dintr-o altă planetă și totuși îmi dau seama, tot de atâtea ori, că trăiesc și eu cu picioarele pe acest pământ, pe care îl călcați și voi.

Scara pe care urc eu acum, au urmat-o mulți înaintași de ai noștri ce s-au pierdut în negura vremurilor, precum și noi, în curând ne vom trece și vom fi pământ și cenușă, așa după cum ne spune atât de frumos cântarea, pe care atât de adeseori o auzim. De aceea se cade ca să ne pregătim duhovnicește casa sufletului, spre a ne putea câștiga mântuirea și viața veșnică.

Să cugetăm mai mult la ziua morții, când vom trebui să părăsim cu toții acest cort stricăcios și pieritor - trupul - și să ne înălțăm mintea și inima la cele ce vor să fie după moarte. Să căutăm a nu mai urma trupului, ci duhului, că cel ce urmează trupului, cele trupesti gândește, iar cel ce urmează duhului, se gândește la cele duhovnicești. Și spune Sfântul Apostol Pavel că toate cugetările trupesti sunt moarte, iar

le-a făcut Dumnezeu cu noi. Dumnezeu să o ierte pe biata mamă-să și să-i țină sănătoși pe toți cei ce au îngrijit-o și o vor mai îngriji și de acum încolo, până când va trece numai în seama Domnului.

Sacrificiul acesta nu este mic. Dar fericit de cine-l înțelege cu adevărat. Atenție la creștere, căci de cei șapte ani de acasă depinde în cea mai mare parte viitorul unui copil. Copilul trebuie să fie crescut din mică pruncie în frică de Dumnezeu și ascultare de părinți și superiori. Altfel va ajunge un ștrengar și un dezmațat, de nu-l va mai încăpea lumea întreagă. Fetele trebuie să aibă o creștere și o educație cu totul specială. O bună mamă creștină prețuiește mai mult decât toate comorile din lume. Copiii ce vor odrăslî din ea vor fi tot atâtea suflete pentru care Domnul nostru Iisus Hristos și-a dat viața și mai sângerează încă. Pentru Domnul, un suflet prețuiește mai mult decât toată lumea aceasta cu tot ce e în ea. Și atunci, cum nu-și vor pune mamele tot sufletul, în educația copiilor lor? Există o pedeapsă a copiilor care nu ascultă de părinți, dar și părinții își au pedeapsa lor, dacă n-au învățat la vreme să știe cum trebuie să-și crească copiii.

M-am bucurat nespuse de mult de rândurile ce mi le scrie Genuța. De asemeni, și Mihăiță și Ionică. Ei m-au înțeles mai mult decât toți ceilalți. Mi-a plăcut deosebi cum mi s-au adresat. Vedeți, și ei pricep că, oricum, nu le mai sunt un simplu frate, ci mai cu seamă un părinte duhovnicesc, de care trebuie să asculte mai mult ca de oricine. În această privință, părinții duhovnicești sunt mai mari decât părinții trupesti, pentru că ei ne nasc și ne călăuzesc pașii pe drumul mântuirii, care duce spre împărăția lui Dumnezeu. Desigur că și părinții trupesti își au și ei meritele lor și din acest punct de vedere.

Domnul era blând și smerit cu inima. Viața unui bun și adevărat creștin nu înseamnă o tragedie. Depinde de noi de vrem să ne facem viața tristă sau veselă. Însă țineți minte și acest cuvânt, "că sfințenia tristă este o tristă sfințenie". Dimpotrivă: Fiți cu fruntea senină mereu și mereu cu inima bună. Cu acestea închei rândurile mele, dorind să vă găsească pe toți în deplină voie bună, pace și sănătate.

Ieromonahul Dometie

Lecturi

Sfântul Teofan Zăvorâtul

Ce este viața duhovnicească

În colecția "Comorile pustiei", prestigioasa Editură "Anastasia" a publicat în anul 1997 și cartea Sfântului Teofan Zăvorâtul, intitulată sugestiv **Ce este viața duhovnicească**.

Una din cele mai luminoase figuri duhovnicești ale Rusiei pravoslavnice de la sfârșitul veacului trecut, Sfântul Teofan Zăvorâtul realizează în această carte o sinteză a experienței și învățăturii sale duhovnicești punând accent pe latura practică, înscriindu-se în lunga tradiție isihastă - marele dar pe care Răsăritul ortodox l-a făcut spiritualității creștine universale.

Într-o suită de scrisori prin care Sfântul răspunde unei tinere nobile, sensibile și cultivate, cu accente de fin analist și cunoscător al sufletului feminin, cărturarul zăvorât dă răspunsuri convingătoare într-o formă accesibilă, dar și matur formulată, la unele întrebări cărora interlocutoarea le caută răspuns cu înfrigurare. Ceea ce-l frapează, dintru început, pe cititorul care deschide cartea, este formularea aproape aforistică a răspunsurilor teologului duhovnic la întrebările acestei tinere.

Dacă prima parte a cărții este mai mult teoretică, pregătind cu un rar tact pedagogic ogorul sufletesc în care urma să semene semințele înțelepciunii dumnezeiești, partea a doua este cuceritoare prin căldura răspunsurilor și prin duiosia cu care îndreaptă, îndeamnă, zidește. Astfel, la p. 68, autorul enunță un gând adânc: "Viața pământească ne-a fost dată de Dumnezeu pentru ca să avem timp să ne pregătim pentru cea viitoare". Apoi, la mahnirea interlocutoarei că ar fi trăit anii tinereții fără de folos, răspunde cu o cuceritoare convingere: să creadă în Dumnezeu îmbrăcat în Treime, Care ne mântuiește în Domnul Iisus Hristos prin harul Sfântului Duh, să trăiască după poruncile Evangheliei, însuflețită de nădejdea că, pentru o mică osteneală după puterile ei, pentru credință și ascultarea ei, Bunul Dumnezeu nu o va lipsi de cele cerești.

Răspunsul este pentru eroina al cărei nume nu apare nicicând scris și despre care știm doar că era o tânără nobilă, cu păr bălai, cu privire caldă, cântând și încântând la clavecin, dar este valabil și pentru orice cititor al cărții, din orice vreme și de orice rang social.

Autorul este categoric în privința îndoitei condiții pentru mântuire: unii creștini spun că trebuie numai să lucrăm, alții că trebuie numai să credem. Preluând părerea Apostolului: "Credința fără fapte este moartă", autorul conchide că trebuie și una, și alta.

Duhovnicul remarcă lupta continuă dintre gândurile minții și inima noastră ce tremură neconținut, ca frunza plopului, din pricina sentimentelor: "Gândurile minții noastre sunt în întregime îndreptate spre cele pământești și nu ne lasă deloc să ne înălțăm la cer. Obiectul lor este deșertăciunea, senzualitatea, păcatul. Sub ele se află inima. Ea primește neconținut lovitură din partea gândurilor. După cum e gândul, așa e și mișcarea inimii. Astfel apar în inimă pe rând bucuria, supărarea, invidia, încrederea în sine sau deznădejdea." (p. 174)

Concluzia este convingător exprimată: pentru a face rânduială în viața noastră este necesar "să ne obișnuim să pomenim neconținut numele lui Dumnezeu cu frică și evlavie" (p. 176). Și mai insistent este sfatul de a nu face nimic care să fie contrazis de conștiința noastră, să nu lăsăm la o parte nimic din ceea ce ne poruncește ea să facem, indiferent de importanța acelui lucru.

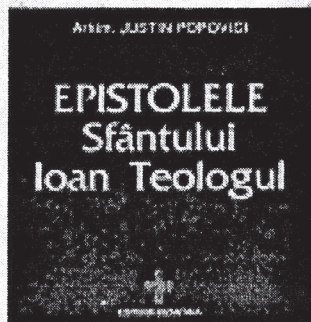
Cuceritoare sunt paginile în care autorul ne îndeamnă să luăm aminte la esența rugăciunii. Pornind de la cuvântul Psalmistului: "În tot locul stăpânirii Lui binecuvintează, suflete al meu, pe Domnul" (Ps 102), Părintele Teofan ne îndeamnă cu căldură ca în orice împrejurare să avem mintea înălțată la Dumnezeu. Să ținem mintea în inimă și să nu-i îngăduim să o ia razna, iar dacă totuși aceasta va zbura, să o obligăm să se întoarcă acasă. Autorul recunoaște că această subtilă indeletnicire este anevoioasă, dar crede, ca un practicant al acesteia, că prin răbdare și voință se poate realiza. În această lucrare trebuie să dispară "părerea de sine", ca prim dușman al risipirii. Cât de repede va crede cineva că această izbândă a obținut-o singur, tot atât de repede va fi lăsat în seama vrăjmașului, harul depărtându-se, iar cel rău putând pune stăpânire ca pe o pradă neajutorată (186).

Sfântul Teofan a trăit crezând că "duhul este sufletul sufletului nostru", și acest adevăr l-a dezvoltat în îndemnuri izvorâte din fierbinte dragoste creștină: "Caută cineva ajutor? Ajută-l. Te-a supărat careva? Grăbește-te să-i ceri iertare și să vă împăcați. Ai fost lăudat? Nu te mândri. Ai fost muștrat? Nu te supăra. A venit vremea rugăciunii? Roagă-te!" (p. 66). Țelul suprem al existenței este viața fericită de după moarte.

Recitind gândurile expuse până aici, m-a cuprins o adâncă tristețe. Ce ar spune un om din zilele noastre care nu-i nici monah, nici zăvorât, ci care se bate cu greutatea vieții de toate zilele, crescându-și copiii și asigurându-le pâinea? Până la viața fericită de după moarte, el ar vrea o viață fericită aici pe pământ pentru el și familia sa, iar cuvintele pe care le-a citit sunt doar niște fantasmagorii. Dacă oamenii ar avea răgazul să mediteze, că respectând răspunsurile pe care Sfântul Teofan le-a dat pentru toți oamenii, viața lor, deși plină de neajunsuri materiale, ar fi mai în lumină, lumea în care trăim ar fi mai bună! Să ne rugăm Bunului Dumnezeu ca, pentru rugăciunile Sfântului Teofan Zăvorâtul, să ne dăruiască înțelepciune și putere să împlinim aceste îndemnuri creștine!

Monahia Elena
Mănăstirea Voroneț

Noutăți editoriale

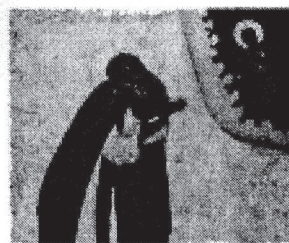

Arhim. Iustin Popovici,
**Epistolele Sfântului
Ioan Teologul**,
București,
Ed. Bizantină, 1998

Arhimandritul
SOFRONIE

**Rugăciunea -
experiența
Vieții Veșnice**

Arhimandritul Sofronie,
**Rugăciunea -
experiența vieții veșnice**,
Sibiu, Ed. Deisis, 1998

PELERINUL RUS

XXX, **Pelerinul rus**,
București, Ed. Sophia
1998

Tomas Spidlik,
Marii mistici ruși,
Galați, Ed. Episcopiei
Dunării de Jos, 1997

actualitate

Muntele Athos - Moscova ➤ La capătul unei vizite oficiale în Grecia, ministrul rus al afacerilor externe, Evgheni Primakov, a vizitat și Muntele Athos, pe 18 februarie 1998. Aceasta a fost prima vizită oficială a unui membru al guvernului rus la Muntele Athos după revoluția bolșevică de la 1917. "Este prima dată când vin la muntele Athos. Am vizitat mai multe mănăstiri. Sigur că am trăit mari emoții, cea mai puternică impresie lăsându-mi mănăstirea rusă Sfântul Panteleimon", a declarat el agenției de presă Itar-Tass.

Ministrul rus, însoțit de omologul său grec, Theodor Pangalos, a fost mai întâi primit la Karyes, capitala peninsulei Sfântului Munte, de către vice-governatorul civil și responsabilii comunității monastice. A vizitat apoi mănăstirea Iviron, mănăstirea Sfântul Panteleimon și schitul Sfântul Andrei, veche vatră rusească aproape de Karyes. La mănăstirea Sfântul Panteleimon, Evgheni Primakov a oferit o icoană a Maicii lui Dumnezeu din partea patriarhului Alexei al II-lea, primatul Bisericii ortodoxe ruse.

Răspunzând întrebărilor corespondentului agenției de presă Itar-Tass, ministrul a considerat "extrem de importante" relațiile spirituale și culturale între această mănăstire și Rusia, și s-a declarat convins de necesitatea de a le "întări".

Fondată în secolul al XII-lea, de monahi ruși, mănăstirea Sfântul Panteleimon este astăzi una din cele douăzeci de mănăstiri ale Muntelui Athos (statut pe care îl mai au șaptesprezece mănăstiri grecești, una sârbească și una bulgărească). Comunitatea, amenințată cu dispariția în anii '60-'70, cunoaște astăzi un început de înnoire și întărire, numărând în jur de cincizeci de monahi și novici, dintre care numeroși tineri veniți recent din Rusia. De câțiva ani, mănăstirea are și un metoc la Moscova. Situația celorlalte două schituri rusești din Muntele Athos preocupă mai puțin. O parte a schitului Sfântul Andrei este acum ocupată de școala religioasă a Sfântului Munte - celelalte clădiri fiind în abandon -, în timp ce schitul Sfântul Ilie a fost luat, în 1992, de monahii greci. (SOP 226, martie 1998)

Mănăstire sau hotel? ➤ Biserica Ortodoxă a Ciprului a protestat oficial după anunțarea intenției de a transforma o mănăstire ortodoxă din partea de nord a insulei, ocupată de Turcia, în complex hotelier.

Într-un mesaj adresat, pe 18 martie, responsabililor UNESCO, arhiepiscopul Hrisostomos, primatul Bisericii Ciprului, a făcut cunoscută neliniștea sa profundă și a cerut comunității internaționale să împiedice construirea unui hotel - cu o capacitate de primire de cincizeci de camere, conform proiectului - în mănăstirea Sfântul Macarie (aflată în apropierea localității Halevka).

Această mănăstire, întemeiată în secolul al IV-lea, a fost timp de multe secole unul din centrele spirituale și culturale ale creștinismului pe insulă. Clădirile mănăstirii, ca și cele 2000 de hectare de pământ cultivabil ce le

înconjoară, aparțin Bisericii Ortodoxe a Ciprului. Însă, după 1974 - data scindării insulei prin invazia militară turcă -, mănăstirea a fost prădată și de atunci este în abandon, nici un ortodox cipriot nefiind autorizat să se înapoieze acolo de douăzeci și patru de ani. (SOP 227, aprilie 1998)

Riscul smereniei ➤ Se spune că morții nu ne transmit nici un secret, dar o exprimare mai corectă ar fi că ei nu ne transmit nici o minciună. Oasele a peste 6.000 de călugări au ieșit la iveală dintr-o criptă adâncă a mănăstirii bizantine Sfântul Ștefan, situată în afara Ierusalimului. Toate aceste oase ne spun aceeași poveste, relatată de Susan Sheridan, antropologul Universității Notre Dame care le studiază.

Susan Sheridan a descoperit că deși călugării care locuiau în mănăstire în jurul anului 500 d.Hr. erau cei mai sănătoși oameni pe care i-a studiat vreodată, totuși se pare că toți sufereau de aceeași boală - artrita. Ea a observat că rotulele erau uzate și neted-lucioase, și că zonele unde mușchii sunt folosiți pentru îngenunchiere prezentau asperități specifice artritei.

Mărturiile monahilor au confirmat presupunerile Susanei. Ele descriu obiceiul călugărilor de a îngenunchia pentru rugăciune de cel puțin șase ori pe zi. Un călugăr a scris că în fiecare noapte făcea 100 de metanii la fiecare 18 pași în drum spre grota sfântă. (Biblical Archaeology Review, ianuarie-februarie 1998)

Iulian Nistea